sendikalar ortak platformu

OKNOS

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KÜTÜPHANESİ

ISSN: 1302-2989

Aralık - Ocak 2000 • Yıl: 1 • Sayı: 3

IMF - MERKEZ BANKASI PARA PROGRAMI
TÜRKİYE EKONOMİSİ - SİYASET VE SENDİKACILIK
EMEK PLATFORMU - TARIM REFORMU - TARIM İŞÇİLERİ
ÖZELLEŞTİRME - ANAYASA - MEMUR SENDİKALARI
İDEOLOJİ VE POLİTİKA

bayram meral
salim uslu
faruk yücel (tzob)
resul akay (t.kamu sen)
rıdvan budak (dsp)
orhan şen (mhp)
mahfuz güler (fp)
emre kocaoğlu (anap)
saffet arıkan bedük (dyp)
yaşar seyman (chp)
yıldırım kaya (ödp)
mustafa yalçıner (emep)
kamil kinkır (disk)
mustafa kumlu (türk-iş)
ergin alşan (selüloz-iş)
bedrettin kaykaç (tarım-iş)
gökhan günaydın (tmmob)
yener kaya (deri-iş)
sabri topçu (tümtis)
fikret doğan (kesk)
kamil aydoğan (memur sen)
cengiz faydalı (enerji yapı yol sen)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KÜTÜPHANESİ

OKNOS

Ücret ve Sendikal Araştırmalar Dergisi

ISSN: 1302-2989

Aralık 1999

İGMEDYA YAYINCILIK

Adına Sahibi

İbrahim GÜLER
Sorumlu Yayın Yönetmeni

İGmedya
yayıncılık reklam araştırma

Dizgi
Neriman OZAN

Tasarım
Ruhten Figen KURAL

Baskı
Başkent Matbaacılık

İGMEDYA
Bülbülderesi Cad. 15/5
Küçükesat / ANKARA

TEL & FAKS
0 -312 - 433 79 08

E-POSTA
igmedya@euronet-tr.com

Hesap No.
T.C Ziraat Bankası
Kolej Şubesi 841-141366 Hs.

İki ayda bir yayınlanır.
Abonelik ve reklam koşulları için İgmedya Yayıncılık adresine başvurabilirsiniz.

2 **IMF, Merkez Bankası Para Programı 2000 Yılında Türkiye Ekonomisi Üzerine**
İbrahim GÜLER

5 **TÜRK-İŞ 18. Genel Kurulu Tamamlandı**
Bayram MERAL

7 **HAK-İŞ 9. Genel Kurulu Tamamlandı**
Salim USLU

10 **Siyaset, Sendikacılık Ve Emek Platformu**
Rıdvan BUDAK – *DSP*
Orhan ŞEN - *MHP*
Mahfuz GÜLER - *FP*
Ali Emre KOCAOĞLU – *ANAP*
Saffet Arıkan BEDÜK – *DYP*
Yaşar SEYMAN – *CHP*
Yıldırım KAYA – *ÖDP*
Mustafa YALÇINER - *EMEP*

39 **Emek Platformu**
Kamil KİNKIR – *Birleşik Metal İş (DİSK)*
Yener KAYA –*Deri- İş (TÜRK-İŞ)*
Sabri TOPÇU – *Tümtis (TÜRK-İŞ)*
Cengiz FAYDALI – *Enerji Yapı Yol Sen (KESK)*

54 **Tarım Reformu ve Tarım işçileri**
Bedrettin KAYKAÇ – *Tarım-İş (TÜRK-İŞ)*
Gökhan GÜNAYDIN – *TMMOB ZMO*
Faruk YÜCEL – *TZOB*

70 **Memur Sendikaları Üzerine**
Resul AKAY – *Türkiye Kamu-Sen*
Fikret DOĞAN – *KESK*
Kamil AYDOĞAN – *Memur-Sen*
Bayram ZENGİN – *Türk İmar-Sen (T.Kamu-Sen)*

85 **Özelleştirme**
Mustafa KUMLU – *Tes-İş (TÜRK-İŞ)*
Ergin ALŞAN – *Selüloz-İş (TÜRK-İŞ)*

90 **Anayasa Tartışmaları**
İ.Hakkı ORTAKÖY - *KESK*

94 **İdeoloji ve Politika**
İlker DİLCAN – *Tümtis (TÜRK-İŞ)*

İbrahim GÜLER
Yayın Yönetmeni

IMF, MERKEZ BANKASI PARA PROGRAMI

2000 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu 4.maddesi (j) fıkrası "(Banka) ... hükümetin ... mali ajanlık ... görevlerini ifa eder" demektedir. Merkez Bankası Başkanı Gazi Erçel'in 9 Aralık 1999'da kamuoyuna açıkladığı *"2000 Yılı Enflasyonu Düşürme Programı: Kur ve Para Politikası Uygulaması"* başlıklı çalışma Banka'nın kimin için mali ajanlık yürüttüğü konusunda şüpheler uyandırmaktadır. Bununla birlikte Program'ın içinde "IMF ile 1998 yılının Temmuz ayında imzalamış olduğumuz yakın izleme anlaşmasının bir uzantısı" olduğu açık olarak deklare edilmektedir. Böylece bizim de bu konudaki şüphelerimiz ortadan kalkmaktadır.

Emek Platformu'nun oluşturulmaya çalışıldığı Haziran ayı ortalarında IMF'nin Türkiye Masası Şefi Carlo Cottarelli Türkiye'ye mutat ziyaretlerinden birini yapmıştı. Bu ziyareti diğerlerinden ayıran önemli bir nokta çantasında senaryolaştırılmış "yapısal uyum reformları" taslaklarına yer vermesiydi. Bu reformlar birbiri peşi sıra Türkiye gündemine girdi. İlk ve en hareketlisi "Sosyal Güvenlik Reformu" ya da bizim ifademizle "mezarda emeklilik yasası"ydı. Emek Platformu bu konuda elden geldiğince direndi. Platform'un toplumsal ve meşru gücüne karşın parlamentoda siyasal temsil olanağından yoksun oluşu, tasarının kolayca yasalaşmasına neden oldu. Bu yasa yapısal reformlar paketinin "zayıf halka"sıydı. Bunun ardından uluslararası tahkim vb. paketler açıldı ve yürürlüğe konuldu. Para Kurulu tartışmaları da o günlerde gündeme geldi. 9 Aralık 1999'da IMF denetimli para programı açıklandığında bu tartışma da yerini bulmuş oldu

Merkez Bankası Para Programı iddia edildiği gibi ne enflasyonu düşürmeye yöneliktir ne de ulusal ekonomik çıkarlar gereğidir. Benzerleri Şili, Arjantin, Brezilya ve Meksika gibi Latin Amerika ülkelerinde uygulanmış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Para politikası önlemleri ile enflasyonu kalıcı olarak düşürebilen hiçbir ülke yoktur. Düşen şey yalnızca resmi göstergelerdir. Yaşamın gerçek göstergeleri, diğer bir deyimle temel meta fiyatlarını gösteren etiketler sistemli ve sürekli bir artış göstermiştir. O halde bu program neyi hedeflemektedir?

Bu program basitçe *"Para Kurulu mantığı içinde sürdürülebilir borç yönetimini"* hedeflemektedir. Son 20 yılda ulusötesi mali sermayenin egemen olduğu küresel kapitalizm ülkeleri açık mali pazarlar haline getirmiştir. Borç sarmalı politikası ile ulusal zenginlikler sömürülmüş ve sömürülmeye devam edilmektedir. Borç yiğidin değil yeniden borçlanmanın kamçısı olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti 1999 sonu itibariyle iç ve dış borç toplamı olarak 200 milyar dolarlık borç yükü altındadır. Bu durumda ulusötesi mali sermaye alacaklarını, anapara ve faiz ödemelerini hiçbir zarara uğramaksızın ve gününde almak istemektedir. IMF'nin yapısal reform diye dayattığı tüm önlemler, bu borçların sürekli ve düzenli bir biçimde ödenebilmesine yöneliktir.

Ulusötesi mali sermaye;

- ✓ Bütçe disiplini yada mali disiplin adı altında devletin harcamalarını kısmasını; işçisine, memuruna ve emeklisine maaşlarını en asgari düzeyde vermesini, hiçbir sosyal ve ekonomik yatırımda bulunmamasını; buna karşın "Deli Dumrul" misali vergileri artırmasını, böylece bütçede "faiz dışı fazla"nın maksimum düzeye ulaştırılıp borçların ödenmesini istemektedir.
- ✓ Toplumun tarihsel-ulusal birikimi olan KİT'lerin özelleştirme politikası adı altında haraç mezat, kelepir fiyatına satılmasını; gereğinde yerli ortakları ile birlikte bu kurumları satın almayı istemektedir.
- ✓ Tüm bu işlemlerde döviz kuru ve faiz oranı makasında döviz kuru değişikliklerinden minimum düzeyde etkilenmek, kardan zarar etmemek istemektedir.

Bu nedenle döviz kuru belirleme yetkisini yada ulusal para üzerinde senyoraj hakkını elinde tutan ulusal devletin egemenlik hakkına son vermeyi amaçlamaktadır. Bu konuda en iyi bilinen yaklaşım *"Bağımsız Merkez Bankası"* anlayışıdır. Bir diğer yaklaşım *"Para Kurulu Mantığı"*dır. Merkez Bankası Programında da gördüğümüz gibi "nominal döviz kuru çıpasını parametre alıp, toplam para arzını sadece rezerv hareketleriyle sınırlandırma" mantığıdır. Basit anlatımıyla ne kadar döviz rezerviniz varsa o kadar ulusal paranız olacaktır. Bu mantık Merkez Bankası'nı *Para Kurulu'na* dönüştürmektedir. Para Kurulu kurum ve mantık olarak 150 yıllık sömürgecilik tarihine sahip uygulamadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sömürge ülkelerin ulusal bağımsızlıklarını kazanmasıyla tarihten silindiği düşünülmüştür. Şimdi yeniden küresel sömürgeciliğin inşası ile ulusötesi sermayenin tahsilat mafyası IMF tarafından ülkelerin ekonomik yaşamlarına sokulmaktadır. Böylece ulusal devletlerin ulusal paralar üzerindeki egemenlik hakları yok edilmekte, bağımsız ekonomik politikalar izlemesine engel olunmaktadır. Burada tek hedef ulusötesi sermayeye alacaklarını zamanında ve birebir ödemektir.

IMF'nin yapısal uyarlama reformlarının yeni aşamaları ve parasal program ışığında 2000 yılında nasıl bir Türkiye oluşacağına kısaca bakalım.

- ★ Emek Platformu'nun temsil ettiği özel ve kamu kesiminde çalışan ücretli emekçiler ve emekliler, %25'lik zamla yetinmek zorunda kalacaklardır. Yıllardır gelir dağılımından olumsuz et-

kilenen bu kesim 2000 yılında daha da yoksullaşacaktır.

★ Nominal çıpa nedeniyle Türk Lirası'nın aşırı değerlenmesi ihracat yapan sanayi sektörünü olumsuz etkileyecek buna karşın ithalat artacaktır. Dış ticaret açığı büyüdükçe ödemeler dengesindeki açık da büyüyecektir. Bu olay borç sarmalını yeniden harekete geçirecektir.

★ İhracata yönelik üretim yapan ve Türkiye'nin ana sanayi sektörünü oluşturan şirketlerde yoğun iflaslar yaşanacaktır. İşsizlere yeni işsizler eklenirken özelleştirmelerin hızlanması, işsizlik rakamlarını işsizler ordusuna çevirecektir.

★ Tarım sektöründe para programı ile birlikte yürütülecek olan ve IMF'nin özellikle üzerinde durduğu bu nedenle bizim de bu sayımızda özellikle üzerinde durduğumuz "Tarımda Yapısal Reform Tedbirleri" sonucu toplam istihdamın %47'sini taşıyan bu sektör topyekün çökecektir. Köylerden kentlere 1950'lerde yaşanan göçün benzeri yaşanacaktır. Tarımın çöküşü temel gıda maddelerinin yüksek fiyatlara ulaşması demektir.

★ Bütçe disiplini ve deprem gerekçesiyle geniş kitlelere yansıtılan yüksek oranlı vergiler küçük esnaf ve zanaatkarı can evinden vuracaktır. Küçük birikimlerinin küçük faizleri ile günü birlik yaşamaya çalışan bu kesim yoksulluk sınırının altına düşecektir.

★ Toplam nüfusun %10'luk kesimini oluşturan ve milli gelirin %66'sını alan büyük zenginler ve tasarruf sahipleri için sorun; döviz tasarrufundan Türk Lirası tasarrufuna, banka mevduatından borsaya geçmektir. Buna karşın Türkiye nüfusunun %90'ı için böyle bir sorun hiç olmamıştır ve 2000 Yılında da olmayacaktır.

Hükümet tarafından alınan önlemlerin olası sonuçları bunlardır. Türkiye'yi borç sarmalına sokan küresel kapitalizmin ulusötesi mali güçleri verdikleri borçlara mahsuben anapara ve faiz alacaklarını zamanında ve eksiksiz tahsil edeceklerdir. Aynı anda Türkiye'yi yeniden borçlandıracaklardır. Emek Platformu, bu ülkeyi yeniden sömürge mantığıyla yönetmek isteyenlere cevabını vermek görevi ile karşı karşıya kalmış bulunmaktadır.

Gelecek sayımız şimdiden ana hatlarıyla belli oldu. Hükümetin 2000 yılı programında özelleştirmeyi hedef aldığı iki temel sektör var: Enerji sektörü ve haberleşme sektörü. Bu iki sektörde örgütlü sendikalar ile meslek örgütlerinin görüşlerini ve eylem programlarını vereceğiz. Ayrıca mali sektörde kamu bankacılığının güçlendirilmesi konusunda görüşler yer alacak. Anayasa tartışmalarını yayınlamaya ve Emek Platformu'nun sözcülüğünü sürdürmeye devam edeceğiz.

Oknos'u bir gün cehennemden kurtaracağız.

2000 YILI ENFLASYONU DÜŞÜRME PROGRAMI: KUR VE PARA POLİTİKASI UYGULAMASI

GAZİ ERÇEL
BAŞKAN
TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Ankara
9 Aralık 1999

TÜRK-İŞ 18. GENEL KURULU TAMAMLANDI

Bayram MERAL
TÜRK-İŞ Genel Başkanı

OKNOS: *Sayın Bayram, Meral 18. Genel Kurul'da yeniden Genel Başkan seçildiğiniz için dergimiz ve Türkiye işçi sınıfı adına sizi kutluyoruz. Emek Platformu'nu nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Bayram Meral: Emek Platformu, her görüşten ve statüden ücretli çalışan örgütünü biraraya getirmesi açısından tarihimizde ilk kez ortaya çıkan bir yapılanmadır. Bilindiği gibi, 12 Temmuz 1999 günü TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu toplantısında alınan karar uyarınca 14 Temmuz 1999 günü TÜRK-İŞ'te yapılan toplantıda bu oluşum gerçekleştirilmişti. Birlikte düzenlediğimiz 24 Temmuz 1999 IMF'ye ve Mezarda Emekliliğe Hayır toplantısı, Türkiye tarihinin en büyük işçi ve memur mitingidir. Ayrıca 13 Ağustos 1999 günü de ülke çapında genel eylem düzenledik. Bu işbirliğinin programı, IMF'ye karşı ülkemizin ve halkımızın çıkarlarının korunmasıydı. Ülkemizdeki tüm çalışan örgütleri bu amaçla biraraya geldi. Geçmişte aralarında sorunlar olmuş kuruluşlar aynı çatı altında aynı amaçlar doğrultusunda ortak tavır takındı. Emek Platformu'na ilişkin olarak izlediğimiz politika TÜRK-İŞ'in 15 Aralık 1999 günleri toplanan 18. Genel Kurulu'nda da oybirliğiyle onaylandı. Yine Genel Kurulumuzda alınan karar doğrultusunda bu işbirliğimiz önümüzdeki dönemde de devam edecektir. Beklentimiz, yine ülkemizin ve halkımızın çıkarları doğrultusunda birlik ve bütünlüğümüzün sürdürülmesidir. IMF'nin önümüzdeki dönemde müdahaleleri daha da artacağa benzemektedir. Türkiye'de kamu açıklarının özellikle dış borçlanmayla finanse edilme eğilimi, IMF'nin etkisini daha da artırmaktadır. IMF'nin bu ve benzeri müdahaleleri olduğu sürece Emek Platformu'nun önemi sürecektir. TÜRK-İŞ bu işbirliğine kararlı bir biçimde devam edecektir.

OKNOS: *IMF'nin tarıma ilişkin politikalarının etkisi ne olacak? Tarım işçileri bunlardan nasıl etkilenecektir?*

Bayram Meral: IMF'nin tarım ve hayvancılığa ilişkin politikaları ulusal çıkarları-

mızla ve çalışanların çıkarlarıyla çelişmektedir. Bugün gelişmiş kapitalist ülkelerde tarım ürünlerinde önemli fazlalar sözkonusudur. Avrupa Birliği özellikle et ve hayvan ürünleri konusunda büyük stoklara sahiptir. ABD için de benzer bir durum söz konusudur. Özellikle sigara tüketiminin sağlığa zararları konusunda sürdürülen yaygın propagandadan sonra ABD'de tütün stokları da birikmiştir. Diğer taraftan, yeni tohumlar büyük tekellerin kontrolü altındadır. IMF'nin önerdiği politikalar, ülkemizde tarım ve hayvancılığı çökertmekte, tarım ürünleri ve hayvansal ürünler ithalatının artmasına yol açmaktadır. Bu da ülkemizde kırsal kesimde hızlı bir yoksullaşmaya neden olmaktadır. Tarım ve hayvancılık yoluyla geçimini sağlayamayan milyonlarca insan, köylerini terk ederek kentlere göçmektedir. Özellikle yem fabrikaları, Süt Endüstrisi Kurumu ve Et ve Balık Kurumu'nun özelleştirilmesi, bu süreci daha da hızlandırmıştır. Köyden kente göçenlerin önemli bir bölümü de, öncelikle kayıt-dışı sektörde ve ardından diğer işyerlerinde şu yada bu biçimde ücretli duruma geçmektedir. Ayrıca, işsizlikte hızlı bir yaygınlaşma gözlenmektedir. Tarım işçileri de bu gelişmelerden olumsuz biçimde etkilenmektedir.

OKNOS: *İşçi sınıfına geleceğe ilişkin mesajınız nedir?*

Bayram Meral: Hükümetlerin uyguladıkları yanlış politikalar nedeniyle ülkemizi ve tüm çalışanları zor günler beklemektedir. İşçi sınıfı birlik ve bütünlüğünü daha da pekiştirmeli, her türlü farklılığı aşarak, TÜRK-İŞ'in aldığı kararlara uyarak, gerektiğinde her türlü meşru ve demokratik kitle eylemlerine başvurmalıdır.

HAK-İŞ 9. GENEL KURULU TAMAMLANDI

Salim USLU
HAK-İŞ Genel Başkanı

OKNOS: *Sayın Salim Uslu, 9.Genel Kurul'da yeniden Genel Başkan seçilmeniz nedeniyle dergimiz ve Türkiye işçi sınıfı olarak sizleri kutluyoruz. İlk sorumuz, mimarlarından ve savaşçılarından biri olduğunuz Emek Platformu'nu yeniden nasıl ayağa kaldırabiliriz?*

Salim Uslu: Bilindiği gibi Emek Platformu, Hükümet tarafından hazırlanan Sosyal Güvenlik Reformu sonrasında ortaya çıkmıştı. Sözkonusu reform tasarısı, tam anlamıyla çalışanlara yönelik bir saldırıydı. Aynı günlerde uluslararası tahkim, memur maaş zamları gibi doğrudan çalışanları hedef alan başka girişimler de olunca örgütlerin birleşip ortak hareket etmekten başka çözüm yolu kalmamıştı.

Hükümetin, 17 Ağustos depremini fırsat bilerek tasarıyı TBMM'den geçireceğini kimse düşünmüyordu. Bu karambol ortamında tasarı Meclis'ten geçti ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı

Hak-İş olarak, yasanın Anayasa Mahkemesi tarafından iptali için hazırlıklara başladık ve anayasa hukukçuları ile sosyal güvenlik uzmanlarının katılımıyla bir rapor hazırladık. Yasanın Anayasa'ya aykırı yönlerini ortaya koyduk. Hazırlanan raporu, Emek Platformu'nun temsilcileriyle birlikte kamuoyuna açıkladık ve sonrasında da siyasi partilerin grup başkan vekillerini ziyaret ederek bu raporu Emek Platformu olarak sunduk.

Emek Platformu'nun doğuşu ve seyrine bakıldığında, bir musibet sonrasında oluştuğu görülmektedir. Tıpkı deprem sonrasında sistemin eleştirilmesine yönelik fırsatlar ve kısmi özgürlük ortamının doğması gibi... Bu da gösteriyor ki, Türkiye'de genel anlamda hem bireyler hem de örgütler gerekli önlemleri almak, ortak mücadele için birleşmek ya da kararlı mücadele vermek için bir musibet bekliyorlar.

Biz Türkiye insanının ve örgütlerinin bu genel karakterinin, yeni bir yüzyılın ve bin yılın eşiğinde değiştiği inancı içindeyiz. 1999 yılı ortak hareketler konusunda çok verimli bir yıl oldu. Ortak hareketlerin, çalışma hayatında diyalogun artık yerleştiği ve süreceği inancındayız. Ve Emek Platformu da bu bağlamda mücadelesine devam edecektir.

Aslında sadece bu bağlamda, yani çalışma hayatında diyalog ve işbirliğinin yerleşmesi anlamında değil, yukarda söz ettiğimiz anlamda musibetlerin sona ermemesi de Emek Platformu'nun devamını sağlayacaktır. IMF ve Dünya Bankası ile yapılan anlaşmalar da bunu göstermektedir. Ağır vergiler, zamlar, kesintiler yine çalışanları vurmakta, yine fatura onlara ödettirilmektedir. Bu noktada çalışanların tek yumruk halinde hareket etmesi ve dayatmalara karşı koyması dışında bir seçenek görünmemektedir.

Emek Platformu'nun bugünlerde aktif olmamasını, iyimser bir tahminle genel kurullar döneminin yaşanmasına bağlayabiliriz. Sendikalar, kendi iç işleyişlerine ilişkin işlemleri tamamlama aşamasındalar.

Bu yüzyılın sonlarına doğru yaşanan gelişmeler, 21. yüzyılda mücadelenin daha etkin sürdürüleceğini gösteriyor. Sendikalar yeni yüzyıla kendilerini uyarladıkları, değişime ayak uydurabildikleri sürece sendikacılığın temel felsefesi olan mücadele ruhu da devam edecektir. Bu mücadele ise kaçınılmaz olarak ortak hareketlerle güçlenecektir.

Emek Platformu'nun ayakta olduğuna ve en kısa zamanda yeniden harekete geçerek çalışanlara yönelik baskılara dur diyeceğine inanıyor, en azından buna ilişkin ümitlerimizi diri tutuyoruz.

OKNOS: *Gündeme bir de "tarım reformu" geliyor. "Tarım Reformu" gündeme geliyor. Tarımda işçinin bugüne kadar adı yoktu. Bundan sonra varlığı da kalmayacak. Bu konuda ne yapılabilir?*

Salim Uslu: Türkiye'de tarım ve hayvancılığa dönük oyunlar, bugünlerde IMF ve Dünya Bankası'nın dayatmalarıyla ivme kazanmış durumda.

Sosyal güvenlik yasasındaki oldu-bitti ile zaten hayal olan emeklilik hakkını tamamen kaybeden tarım işçileri, son düzenlemelerle devletin "sosyal" ilkesine karşı inancını bütünüyle yitirdi.

Öte yandan tarıma yönelik düzenlemelerle çiftçi de önümüzdeki yıllarda çetin sorunlarla mücadele edecek gibi görünüyor. Enerjide yaşanan sıkıntılar, akaryakıta gelen zamlar, deprem vergisi adı altında konulan zamlarla zorlaşan hayat şartları, Dünya Bankası dayatmasıyla düşürülen taban fiyatlarıyla daha da zorlaşıyor.

Tarım ve hayvancılığa yönelik diğer bir saldırı ise özelleştirme şeklinde geliyor. Özelleştirmede stratejik kabul edilen ve en son özelleştirilmesi gereken gıda, tarım ve hayvancılığa yönelik kuruluşların özelleştirilmesine de hız verilmiş durumda.

HAK-İŞ olarak yıllardır verdiğimiz mücadelede, Türkiye'de tüm kamuoyunu tarım, hayvancılık ve gıda sektöründe yapılan özelleştirmelerin nasıl birer yağma olduğunu, peşkeş olduğunu gösterdik ve yolsuzlukları, birçok kurumla ilgili hazırladığımız raporları ve açtığımız davaları olumlu sonuçlarıyla yetkililere anlattık. Ancak yanlıştan dönülmesini beklediğimiz bir noktada yanlışa yeni yanlışlar ekleme hazırlıklarını görmekteyiz.

Yapılacak özelleştirmelerle, Türkiye'de hayvancılık tamamen yok olacak, et ve süte dayalı gıda sektöründe tekelleşme artacaktır. Bu da binlerce yeni işsiz, pahalı ve dışa bağımlı bir tarım sektörü, devletin özkaynaklarının israfı anlamına geliyor. Kısacası, Türkiye'nin bağımsızlığına yönelik tartışma ve endişeleri artıracak gelişmeler yaşanıyor ve bu noktada örgütlere yine önemli sorumluluklar düşüyor.

OKNOS: *işçi sınıfı ve kamu çalışanlarına çağrınız nedir?*

Salim Uslu: Yeni bir yüzyıl ve bin yılın eşiğindeyiz. Dünya hızla değişiyor. Bu baş döndürücü gelişmeler karşısında kendisini yeniliklere uyarlayabilenler ayakta kalıyorlar. Yeniliğe, gelişmeye, değişime direnenler ise köhneleşiyor ve bir süre sonra da ortadan kalkıyor.

Hepimiz biliyoruz ki, toplumun en dinamik kesimini çalışanlar oluşturmaktadır. Emekleriyle imar ettikleri toplumlarını, mutlu, müreffeh ve kalkınmış hale getirmek yine onların elindedir.

Bütün baskılara, yıldırma operasyonlarına rağmen, emekçiler ümitlerini yitirmeden, daha aydınlık bir Türkiye sevdalarını gerçekleştirmek için mücadeleye devam edeceklerdir.

Bu aşamada Hak-İş olarak;

- Geleceği düşleyebilen,
- Sadece düşlemekle kalmayıp onu imar etme mücadelesi veren,
- Birliğin, ortak hareketin bilincine varmış,
- İdeolojileri keskinleştirmeyen, mücadeleyi ideolojilerle boğmayan,
- Değişime inanmış,
- Dünyayı izleyen,
- Projeler üreten,
- Hayatın, ülkesinin ve yaşadığı dünyanın her alanında söz sahibi olmak isteyen,
- Bilgi ve eğitimle donanmış bir çalışanlar sınıfının geleceğin mimarları olacağına inanıyor, bu ve benzeri özelliklere ve duyarlılıklara sahip çalışanları el ele vermeye çağırıyoruz.

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

Rıdvan BUDAK
DSP Milletvekili

İbrahim Güler: *Sayın Rıdvan Budak, sendikacılık ile siyaset arasındaki ilişkiyi yorumlayabilir misiniz ?*

Rıdvan Budak: Sendika siyaset ilişkisi, Türkiye'de tersine işlemiştir. Bu ilişki çerçevesinde öncelikle siyasi partiler sendikalara egemen olma çabası içine girmişlerdir. Sendikalar ise siyasete tepki duyarak bu platformdan uzak durmaya özen göstermişlerdir. Sendikaların temel yanlışı siyasete uzak duruşları; siyasetin temel yanlışı ise sendikalar üzerinde etkinlik kurma anlayışı olmuştur. Ülkemizde sendika siyaset ilişkisi, gelişmiş ülkelerin doğrularına oturmuyor. Gelişmiş ülkelerde, emek hareketi ve sendikalar siyasi partilerini yaratmışlardır.

Sendikal hareketlerin siyasal çizgilerden bağımsız karar alabilme anlayışını kıskançlıkla korumaları gerekir. Sendika liderlerinin öznel siyasi eğilimlerini yansıtacak sendikal anlayıştan uzak durmaları önemlidir. Emeğin ekonomik, demokratik ve sınıf çıkarlarını savunan anlayışa yakın durmaları gerekir. Siyasal mücadele sendika içi platformda barınamaz, barınırsa o sendika dar kalıplara sıkışır. Sendikacının sağcısı solcusu olmaz; demokratı olur, işçi sınıfının çıkarını savunanı ya da savunamayanı olur. Siyaset ile sendikal hareket karşılıklı ilişkilerini geliştirmek zorundadır. Gerek sendikalar gerekse siyasal partiler toplumun temel çıkarlarını savunmalıdırlar. Örneğin, işsizlik sorunu yalnızca siyasilerin sorunu değildir, aynı zamanda sendikaların da temel sorunudur. Tüm sosyal ve ekonomik sorunlar siyasetin olduğu kadar, sendikaların da sorunudur.

1970'li yıllarda 3 milyona ulaşan sendikalı işçi sayısı 2000'li yılların başında 1 milyonun altına düşmüştür. Neo-liberal ekonomi anlayışı; sendikasızlaştırma sürecini olağanüstü derecede hızlandırmıştır. Sendikalı işçi olmak mutlu azınlık olmakla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. İşsizlik ve sendikasızlaştırma ne yazık ki işçileri bu noktaya getirmiştir.

Sonuç olarak sendikal hareket siyasi gelişmeler dışında olmamalıdır. Tersine siyasal partileri ve gelişmeleri yönlendirmelidir. Siyasi partiler içerisinde emekçilerin oranının %30'lara ulaşması işçi sınıfı yararına politikalar üretilmesi için yeterli olacaktır. Bugün siyasete "profesyonel siyaset erbabı" hakimdir. Benim üyesi bulunduğum siyasi partide "profesyonel siyaset erbabı" sayısı azdır. Buna karşın hayatı boyunca hiç siyaset yapamamış ve yapamayacak olan insanlar parlemento üyesi olarak yer almışlardır. Tabii bu da doğru değildir. Hiç emek vermeden siyaset yapılamaz.

İ.C: *Sayın Budak, kamu görevlileri sendika yasa tasarısına ilişkin değerlendirmenizi alabilir miyiz?*

Rıdvan Budak: Kamu çalışanları 10 yıldan beri demokrasilerde olması gereken bir hakkı, "grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkını" istiyorlar. Devlet ve devleti yöneten siyaset bu hakkı vermekten kaçınıyor. Bunun temel nedeni uygulanmakta olan ekonomi, maliye politikalarıdır. Devlet bütçesinin yaklaşık %45'inin iç-borçların ve faizlerinin ödenmesine gittiğini, yatırım için ciddi bir pay ayrılmadığını, devletin sosyal görevlerini yapamadığını ve devletin istihdamla ilgili açılımları sağlayamadığını görüyoruz. Devlet bütçesi her yıl %30'lara varan bir açık veriyor. Bu açık giderek büyüyor. Gelişmiş ülkelerde bu açık en aza indirilmiştir. Vergi toplayamayan devlet, kendini temsil eden kamu emekçilerine verecek para bulamıyor. Devletin istediği gibi maaş zammı uyguladığı kamu çalışanları, grevli ve toplu sözleşmeli sendika hakkını aldıklarında, devletin karşısına örgütlü hak arama yapısıyla çıkacaklar. Hükümetlerin temel korkusu buradan başlıyor.

Kamu emekçilerinin, diğer emekçilerle beraber Emek Platformu temelinde örgütlenip siyasi iktidarlar üzerinde demokratik baskı grubu olarak güç ve kararlılıklarını göstermeleri gerekir. Kamu çalışanları sendikalaşma haklarını işçi sendikalarının desteği olmaksızın alamazlar. Var olan parlamentoda kamu çalışanlarının sendika hakkına bütün partiler "evet" diyor; grevli ve toplu sözleşmeli sendika hakkı için gereken anayasa değişikliği taleplerine pekçok siyasi parti sıcak bakmıyor. Bu nedenle kamu çalışanları örgütlerinin hem meclis çalışma komisyonlarında etkin olacak politikalara yönelmeleri, hem de kendileri dışındaki emek örgütleri ile birleşerek bu mücadeleyi birlikte sürdürmeleri gerekecektir.

İ.C: *Emek Platformu'na nasıl bakıyorsunuz?*

Rıdvan Budak: Emek Platformu benim de içinde bulunduğum bir dönemde oluşmuştur. Platform "Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı"na karşı bir dönem ilkeli birliktelik sergiledi. "Mezarda Emeklilik" sloganı bu işin merkezine oturdu. Zaman zaman TÜRK-İŞ'in "büyük örgüt" olma tavrı yüzünden platform içi tartışmalar büyüdü. Sonuçta bu iç tartışmalardan egemen siyasetçiler "böl-parçala-yönet" anlayışı ile yararlandılar. Emek Platformu etkinliğini o günden bugüne kadar yeterince gösteremedi. Derlenip toparlanmaya çalıştılar. Emek Platformu'nu kurumsallaştırmak ve merkezini oluşturmak gerekiyor. Konuları takip edip, örgütlerin önerilerini alıp, periyodik toplantılarla öne çıkacak konular üzerinde siyasi partilerle çok yakın ilişkiye geçmek gerekiyor. Demokratik yol ve yöntemlerle mücadele edip sınıfsal taleplerin yerine getirilmesini sağlamak, bu sorumluluğu yüklenmek gerekiyor.

18 Nisan'da yapılan seçimler sonucu kurulan koalisyon hükümeti egemen kesimlerin taleplerini karşılayacak politikalara yönelmiştir. Liyakata ve deneyime ö-

nem vermeksizin kadrolaşma hareketine başlanması; kayıt dışı ekonomiyi denetim altına alacak vergi kanunlarının seçimden önce yasalaştırılıp seçimden sonra kaldırılması; Bankalar Kanunu'nun finans dünyasının etkisiyle bir türlü yürürlüğe girmemiş olması; hiç gereği olmayan bir af yasa tasarısının gündeme getirilmesi, tüm bunlar Türkiye'de güçlü egemen kesimlerin taleplerinin yerine getirildiğinin göstergesidir. Egemen kesimlerin talepleri gerçekleşiyor; Emek Platformu'nu oluşturan örgütlerin talepleri karşılanmıyorsa elbette bunun suçunu siyasetten sormak gerekiyor. Ama bir o kadar da Emek Platformu'nu oluşturan örgütlerden de sormak gerekiyor.

Artık Türkiye'de emek hareketi bir arada durmak zorundadır. Çünkü bunun arkası yoktur. Bunun arkası yok olmaktır. Belki kamu çalışanlarının sendikalaşması, "grevli toplu sözleşmeli" sendikal haklardan yararlanması, Türkiye'de örgütlü toplum yolunda bir adım olacaktır. Artık dünyada siyasi anlayışa göre sendikalaşma dönemi geçmiştir.

Sendikalaşma sınıf özüne dayanmadığı sürece doğru noktaya oturamaz. Sendika içi demokrasi ülkede kurulmak istenen demokrasinin temeli olmalıdır. Sendika içi mücadele olacaktır. Saygı duyacağız. Esas olan sendikaların büyütülmesi, geliştirilmesi, güçlendirilmesidir. Bu olmadıkça demokrasimiz güçlenmiyor, örgütlü toplum yaratılamıyor. Emek Platformu yalnız kamu çalışanlarının zam dönemlerinde sesini yükselten değil, Türkiye toplumsal yaşamının her boyutunda söz söylemek zorunda olan bir unsurdur.

İ.C: *Çok teşekkürler Sayın Budak.*

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

Orhan ŞEN
MHP Milletvekili

İbrahim Güler: *Siz Türkiye Kamu-Sen Bursa İl Temsilciliğinde bulunmuş bir sendikacı milletvekilisiniz. Kamu Görevlileri Sendika Yasa Tasarısı hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz?*

Orhan ŞEN: Demokratik ve sosyal hukuk devleti olmanın en önemli göstergelerinden birisi de örgütlenme hürriyetidir. Dolayısıyla, temel insan haklarından olan örgütlenme hürriyeti, ayırımsız bir biçimde çalışanlarımızın tamamının vazgeçilmez haklarıdır.

Ülkemizde kamu görevlilerinin sendika kurma hakları ilk defa 1961 Anayasası'nın 46. maddesinde düzenlenmiş ve kamu görevlileri bu haktan yararlanarak birçok sendika kurmuşlardır.

Ancak, 1971 yılında yapılan anayasa değişikliği ile sadece işçi ve işverenlerin sendika ve üst kuruluşlar kurma hakları kabul edilerek, kamu görevlilerinin sendika kurma ve üye olma hakları ellerinden alınmış, 1982 Anayasası'nın 51. maddesinde de yine sadece işçi ve işverenlere sendika kurma hakkı tanınmıştır.

1990'lı yılların başlarından itibaren kamu görevlileri uluslararası metinler ile Uluslararası Çalışma Örgütü'nün TBMM' ce onaylanan 87, 98 ve 151 sayılı sözleşmelerine ve Anayasamızın 90. maddesine dayanarak yeniden sendikalar ve üst kuruluşlarını kurarak örgütlenme faaliyetlerine başlamışlardır.

23 Temmuz 1995 tarih ve 4121 sayılı kanun ile Anayasamızın 53. maddesine bir fıkra eklenerek kamu görevlilerine sendika ve üst kuruluşlarını kurma ve toplu görüşme hakkı tanınmış ve buna ilişkin usullerin çıkarılacak bir kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür.

Bu arada 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 1971 yılında yürürlükten kaldırılan 22. maddesi yeniden düzenlenmiştir.

55. Hükümet döneminde; Anayasamızın 53. maddesine uygun olarak hazırlanan Kamu Görevlileri Sendikaları Kanun Tasarısı TBMM Genel Kurulu'na gelmiş ancak malum sebeplerden dolayı 24. maddesine kadar görüşüldükten sonra hükümetçe geri çekilmiştir.

Bütün bu gelişmeler olurken memur sendikaları ve üst kuruluşlarının faaliyetlerine yön verebilmek ve uygulamada doğabilecek aksaklıkları giderebilmek için muhtelif tarihlerde üç adet Başbakanlık Genelgesi yayınlanmıştır.

Kamu görevlilerinin örgütlenme ve sendikal haklarını kullanma mücadelelerinin özeti yukarıda anlattığım şekildedir.

1990' lı yılların başlarında; kamu görevlileri sendikaları kuruluşu, onca baskı ve yıldırma gayretlerine ve tayin tehditlerine rağmen kararlı ve inançlı bir tavırla önlerindeki bütün yasal ve anayasal engelleri aşarak, bütün olumsuzluklara göğüs gererek bugünlere gelmişlerdir. Bugün geldiğimiz noktada hak ve menfaatlerini savunmak için eylemler yapan, mitingler tertipleyen, gerektiğinde Başbakanlarla hatta Cumhurbaşkanı ile görüşebilen yüzbinlerce üyeye sahip memur sendikaları ve konfederasyonları vardır.

Kısaca, nasıl güneşin doğudan doğup batıdan battığı gerçeği inkar edilemezse, mevcut memur sendikalarının ve üst kuruluşlarının varlığı da kimsenin inkar edemeyeceği bir gerçektir.

Ancak, bugün memurlarımız bizlere kırgındırlar. Anayasa değişikliğinin üzerinden yaklaşık 4.5 yıl geçtiği ve bu arada görev yapan Cumhuriyet Hükümetleri'nin tamamının hükümet programlarında yer aldığı halde, Anayasamızın 53. maddesini hayata geçirecek Kamu Görevlileri Sendikaları Uyum Yasası'nın bugüne kadar çıkarılmamış olması memurlarımızı ziyadesi ile kırmış, küstürmüştür. Kamu görevlileri işçi kardeşlerine 1946 yılında verilen sendikal hakların 2000'li yılların eşiğine geldiğimiz halde, bugüne kadar kendilerinden esirgenmiş olmasının mantığını anlamakta zorluk çekmektedirler.

Kamu görevlileri çok şey istememektedirler. Anayasamız ve ILO sözleşmelerinde yer alan haklarını kullanmak istemektedirler. Sendikalarının fiili durumlarının hukuki zemine oturtulmasını beklemektedirler. Kamu görevlileri fiilen varolan sendikalarının artık hükümlerle resmi muhatap olmalarını talep etmektedirler. Kamu görevlilerinin bu talepleri makul, mantıklı, haklı ve meşru taleplerdir. Kimse bu haklı ve meşru taleplere kulaklarını tıkamamalıdır.

Ben de 2000'li yıllara dayandığımız bugünlerde söz konusu Uyum Yasası'nın hala çıkarılmamış olmasını demokrasimiz adına ciddi bir eksiklik olarak kabul ediyorum. Bir uzlaşma ve mutabakat hükümeti olan 57. Hükümetin 4 Haziran 1999 tarihinde TBMM'ne sunulan programında da **"kamu görevlilerinin sendikal haklarının düzenlenmesi gerçekleştirilecektir"** denilmektedir.

Demokrasimizdeki bu eksikliğe bir an önce son verebilmek için, ya Mecliste temsil edilen beş partinin de örnek mutabakatıyla 09 Kasım 1999 tarihinde TBMM gündemine alınan Kamu Görevlileri Sendikaları yasa tasarısının bir alt komisyon kurmak ve ilgili memur sendikalarının da görüşlerini almak suretiyle olgunlaştırılarak TBMM' den geçirilip yasalaşmasının sağlanması veya bu olamıyorsa 20. dönemde sağlanan mutabakat doğrultusunda Plan ve Bütçe Komisyonu'ndan geçirilerek Genel Kurulda 24. maddesine kadar görüşülen ancak daha sonra geri çekilen ve şu anda Plan Bütçe Komisyonu'nda bekleyen yasa tasarısı üzerinde mutabakat sağlanıp, bu tasarının bir an önce komisyondan geçirilip Genel Kurula indirilmesi ve Genel Kurulda görüşülüp yasalaşmasının temin edilmesidir. İktidarı ve muhalefetiyle birlikte bizlere yakışanı, hepimizin seçim meydanlarında kamu görevlilerine vermiş olduğumuz sözlerin arkasında durmamız ve bu yasanın bir an önce çıkarılarak, yıllardan beri yasalarının çıkarılmasını bekleyen ve artık mazeret dinlemek için ne sabrı ne de tahammülü kalmayan kamu görevlilerimize adeta bir "Yeni Yüzyıl Hediyesi" vermemiz olacaktır.

İ.C: *Çok teşekkürler Sayın Şen.*

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

Dr. Mahfuz GÜLER
FP Milletvekili
TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Üyesi

İbrahim Güler: *Sayın Mahfuz Güler, sendikacılık ve siyaset ilişkisine nasıl bakıyorsunuz?*

Mahfuz Güler: 21. yüzyıla girdiğimiz bir dönemde, herkesin örgütlendiği bir ortamda, sendikalarımıza da çok önemli işler, görevler düşüyor. Bütün çalışanların, gerek işçi örgütlerinde olsun, gerek işveren örgütlerinde ama mutlaka örgütlü bir çatı altında biraraya gelmeleri ve taleplerini anayasal bir çizgide aramaları gerekiyor. Sendikacılık Türkiye'de bir dönem sekteye uğradı. Zaman zaman demokrasimizin kısıtlandığı dönemlerde sendikacılık ister istemez siyasal gelişmelere bağlı olarak kesintilere uğradı. Türkiye'de bunlar aşılmıştır. Dileğimiz gelecekte böyle kısıtlamalarla karşılaşmamamızdır. Partilerin işlevi ayrıdır, sendikaların işlevi ayrıdır. Biz bir siyasi parti üyesi, milletvekili olabiliriz. Sendikalara eşit uzaklıkta olmamız gerekir. Bütün çalışanların haklarını savunan işçi ve kamu çalışanları sendikaları ile siyasetçiler arasında sıcak ilişkiler kurulmalıdır. Her insanın tek tek siyasal görüşü olabilir, sendikaların kesinlikle herhangi bir partiye yakın veya uzak olmaları doğru değildir.

İ.C: *Kamu görevlileri sendika yasa tasarısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?*

Mahfuz Güler: Üyesi bulunduğum Komisyon'da gündeme getirdim. Türkiye'de kamu çalışanlarının gerçekten ciddi bir biçimde örgütlenmesi lazımdır. Bu örgütlenme gerçek anlamda olmalıdır. Göstermelik bir sendikal hak ele alınmamalıdır. Biz FP olarak, bütün memurlara istisna iş kolları dışında, grevli ve toplusözleşmeli sendika hakkının verilmesinden yanayız. Ciddi bir sendikal hakkın verilmesinden yanayız. Ciddi bir sendikal örgütlenmenin gerçekleşmesini istiyoruz. Kamuoyunda bu talebimizi dile getireceğiz. Partimiz Kamu Çalışanları Sendika Yasa Tasarısı'nda kesinlikle emekten yana, grevli toplu sözleşmeli sendikal haktan yana olacaktır. Yasa gündeme geldiğinde Fazilet Partisi olarak global ilkeler ışığında değerlendirme yapacağız. Nasıl ki Sosyal

Güvenlik Yasa Tasarısı'nda FP olarak emekten yana tavır almışsak, bu konuda da tavrımız öyle olacaktır. Bu yasada da önce yapıcı olacağız, eğer emek karşıtı bir sendikal anlayış görürsek en şiddetli muhalefeti gerçekleştireceğimden emin olmalısınız.

İ.C: *Fazilet Partisi olarak Sosyal Güvenlik Yasasının iptali için Anayasa Mahkemesi'ne dava açtınız. Bu konuyu açıklar mısınız?*

Mahfuz Güler: Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı karşısında ciddi bir muhalefet sergiledik. 66 maddesinin her maddesi üzerinde en az 4-5 milletvekili arkadaşımız görüş verdiler, mücadele ettiler. Sadece benim bu yasa üzerinde Meclis'te yaptığım konuşma sayısı 25'i bulmaktadır. Biz bunları söylerken tamamen işçiden yana, memurdan yana bir tavır sergiledik. Bu yasa üzerinde bizim yaptığımız muhalefet gerçekten Türkiye'de ses getirdi. Çalışanların birlikte olması bize güç verdi. Yasa'nın her paragrafı üzerinde iki gece sabaha kadar arkadaşlarımızla beraber, ben ve Fethullah Erbaş arkadaşımızla birlikte Meclis'te sabahladık, Kanunlar-Kararlar Dairesi'nin kapısında sabaha kadar bekledik. Bütün maddeler üzerinde söz aldık. Bütün maddeler için önerge verdik. 730 önerge verdik. Bu önergeler Genel Kurul'da işleme konuldu. Üç hafta, dört hafta bu yasayı TBMM'de engelledik; sonuçta yasa hükümet çoğunluğu ile çıktı, kimsenin içine sinmedi. Af Yasası'nda olduğu gibi. Yasa'nın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurumuzu yaptık. Birçok maddesi üzerinde iptal davası açtık, birçok maddesi için yürürlüğün durdurulmasını istedik. Bizim beklentimiz Anayasa Mahkemesi'nin bu yasayı iptal edeceği yönündedir. Türkiye şartlarına uyan bir yasa değildir. Dolayısıyla bu yasa er geç düzeltilecektir. Eğer Anayasa Mahkemesi bu yasayı iptal etmezse yanlış hesap Bağdat'tan dönecektir. Biz iktidara geldiğimizde yasayı düzeltip uygulanabilir hale getireceğiz.

İ.C: *Emek Platformu'na ilişkin değerlendirmelerinizi alabilir miyiz?*

Mahfuz Güler: Emek Platformu Türkiye için bir şanstır. 2000'li yıllara geldiğimiz bugünlerde insanlar artık en sağından en soluna kadar ortak bir paydada bir araya gelebilmektedir. Buna da sevindik. Türkiye'de gerçekten tepeden inmeci, Türkiye şartlarına uymayan, Türk insanının yapısına ters gelen bir yasa gündeme geldi. Türkiye'de ilk defa böyle bir platform oluştu. Eski SSK Genel Müdür Yardımcısı ve Yönetim Kurulu Başkan Vekilliğinden geldiğim için, çalışma hayatını yakından biliyorum. Bütün arkadaşlara hem kendim hem partim adına gereken desteği verdik. Emek Platformu yöneticisi arkadaşların TBMM'de, sorunlarının çözümü için desteklerimizi ortaya koyduk. Bizim meclis Genel Kurulu'nda yaptığımız etkin muhalefeti gözleri ile gördüler. Hem parti hem de şahıs olarak sevinerek Emek Platformu'nu izledik ve destek verdik. Emek Platformu'nun dağılmadan, önümüzdeki yıla da damgasını vurmasını istiyorum. Çünkü bu Türkiye için bir şanstır. Tüm çalışanların hiçbir fikri ayrılığa düşmeden biraraya gelmesi, Türkiye için gerçek bir güvencedir. Emek Platformu daha da geliştirilerek sürdürülmelidir.

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

ANAVATAN PARTİSİ 1983

Ali Emre KOCAOĞLU
ANAP Milletvekili
TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Sözcüsü

İbrahim Güler: *Sayın Emre Kocaoğlu, sendikal dünyayı yakından tanıyan birisi olarak sendikalar ile siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Ali Emre Kocaoğlu: Sendikacılığın içinde olanlar siyasetin içindedir. Sendika ve siyaset hep içiçedir. Bunun nasıl içiçelik olduğunun tarifini iyi yapmak lazım. Bir kere sendikacılığın doğasında talep etmek vardır. Sendika bir talep etme kurumudur. İktidardan veya siyaset kurumundan talep edersiniz. Bunun iki sonucu var. Birincisi İktidardan talep edeceğin için iktidara karşı talepkar yani muhalif olmak zorundasın. Sendikacı kendi partisi bile iktidarda olsa teşekkür etmez, talep eder. İkincisi, sendikacının üslubu biraz muhalif üsluptur. Biraz değil zaman zaman bayağı sert üsluptur. Bu üslubun doğal olduğunu siyaset kurumuna kabul ettirmek sendikacının görevidir.

İ.C: *Sendikacı siyasetle ilişkilerini nasıl düzenlemelidir?*

Ali Emre Kocaoğlu: Sendikaların lobicilik diye küçük gördüğü, popüler deyimi ile PR faaliyetini çok iyi yapması gerekir. Bizdeki sendikacılık bu konuda eksiktir. İşveren sendikaları bu konuyu çok iyi bilirler. Kamuoyunu daha iyi etkiliyorlar, siyaseti daha iyi etkiliyorlar. Bu konu para ile ilgili değildir. Aslında, para işçi sendikalarında işveren sendikalarına oranla daha fazladır. Önemli olan bu parayı kullanabilmek. Bilimden yararlanmak, kamuoyunu oluşturacak modern yöntemlerden yararlanmak gerekir. Bunları sendikacılarımız yapmıyor, sendikalarımız yapmıyor.

Kamuoyuna ve siyasete yakın olmanın, desteğini sağlamanın şartlarından birisi eleştiriye tahammül etmektir. Sendikalarımızda bu özellik yok. İşveren sendikaları içlerinden kızsalar bile dışlarından fevkalade anlayışlı ve sıcak oluyorlar. Kapıdan kovsanız bacadan giriyorlar ve sonunda etkili olabiliyorlar. Sendikalarımız ise böyle değil. Bir de sendikacılarımızın özel olarak siyaset ile ilişkisi var. Siyasete gir-

meyi mutlaka bir yere kontenjanla "atanmak" olarak görüyorlar. Bu siyasetin tabiatına aykırıdır. Sendikacı, sendikacılık makamına kontenjanla gelmez. Tabandan seçilerek gelir. Aynı saygıyı siyasete de göstermek gerekir. "Efendim kanunlar engel", diyorlar. Hayır, yasal engel diye bir şey yok; masal engeller var. "Olacaksam ben olayım başkası olmasın" mantığı bu engelin ardındaki gerçektir. Seçimlere doğru sendikacılarımızın partilerde kontenjan arama gayreti başlar ve partiler sendikacılarımızın bu zaafını kullanır. Bu sendikaların siyasette itibarını aşındıran hususlardan biridir. Siyasetin enstrümanı partiler, sendikacılığın enstrümanı sendikalardır. Bu enstrümanlarda görev almak lazımdır. Herkes başlangıçta taş taşımaya razı olmalıdır. Yani "ben falan rütbede bir sendikacıyım gidip bir ilçe teşkilatında görev almam" dediğiniz anda siyasette kaybediyorsunuz. İlçe teşkilatında çalışacaksınız, düz üyelik yapacaksınız. O zaman yükselme şansınız var. Üstelik başkalarına oranla daha fazla şansı vardır. Sendikal deneyimi olmayan bir insanın politikada yükselmesi 10 sene alıyorsa bir sendikacının 1 sene alır. Sendikacılar siyasette yer alabilir ama siyaset sendikanın içinde barınamaz, sendikada siyaset ters teper. Sendikanın içinde parti siyaseti olmaz.

Sendikacıların siyasal alanda fikir açısından, örgütleme gücü açısından, siyasete katkı yapma gücü açısından, çok büyük imkanları vardır. Bu güçlerini siyasete ve siyasi partilere katmaları gerekir. Sendikalar olarak değil sendikacılar olarak siyasete girmeleri, etkili olmaları temel koşuldur. O zaman siyasette daha fazla sendikacı olur. Fakat bunun tam tersini görüyoruz. Sendikacılar bu zahmete girmedikleri gibi girenlere de engel oluyorlar. Bu konuda kendi deneyimimi söyleyeyim. Uzun yıllar ANAP İstanbul yöneticiliğini yaptım. Tabii önemli bir görev olarak ANAP'a yakın sendikacıların kendi partimde yer alması için uğraştım. Yerel parti teşkilatına giren birçok sendikacı dostum birbirlerini köstekliediler. Sonuçta sendikacı olmayanlardan bir politik kadro oluşturuldu. Bunu sadece kendi partim ve kendi ilim için söylemiyorum; bütün partilerde aynı şey oldu. Bunu çok somut yaşadım. Bu sebeple sendikacıların politikada olmayışlarını biraz bu kıskançlığa bağlıyorum. Sendikacılarımızın bu konuyu iyi düşünmeleri gerekir.

İ.C: *Sayın Kocaoğlu, gündemde olan kamu görevlileri sendika yasa tasarısına ilişkin görüşlerinizi almak istiyorum.*

Ali Emre Kocaoğlu: Başından beri bu işin içindeyim. Devletin işveren olduğu yerlerde sendikacılık olmaz. Yani devletin işveren olduğu yerde, sosyalist ülkelerde, sendika transmisyon kayışıdır. Sendika sendika değildir. Farklı işlevi vardır. Devletin ekonomik ağırlığı nerede görülmüşse, sendikacıları ezmiştir. Sendikacılık ancak piyasa ekonomisinde olur. Zaten sendikacılık kapitalizmin bir ürünüdür. Kapitalizmin kendi kendisini yumuşatmak için, kendi içinden doğan bir üründür. Devletin ağırlıkta olduğu merkezi planlı ekonomilerde sendikacılığın olmayışının temel teorik nedeni budur. Sendika diye bir şey vardır ama sendika değildir. Aynı şey Türkiye'de de geçerli. Türkiye'de memur dediğimiz insanların çoğu devletin işveren olduğu kurumlarda çalışan işçilerdir. Bu sebeple Türkiye'de memur sendikacılığı çıkmaza girmiştir. Bunun daha somut ifadesi işçi-memur ayrımında yatar. Memur, kamu sektöründe çalışan işçidir. İnsanlar çalıştıkları işkoluna göre tasnif edilir. İşverenin devlet yada özel olması tasnifte ölçüt olamaz. Devlet işveren olduğu sürece adına işçi deseniz de memur deseniz de sendikacılık olmayacaktır. İşçi işveren ilişkisinde devlet hakemdir. Devlet işveren olduğunda hem hakem, hem oyuncu olmaktadır. Devlet hem oyuncu hem hakem olunca sonuç bugün içinde bulunulan durum olacaktır. Bu sorunlar doğacaktır. Devletçi ekonomiden, serbest piyasa ekonomisine geçmediğimiz müddetçe ne bugün işçi dediğimiz kişilerin sendikal sorunları çözülür, ne de memur dediğimiz kişilerin sendika sorunları çözülebilir.

Türkiye'de daima işçi memur ayrımı kabul edilerek çözüm formülleri aranmıştır. Çözüm bu değildir. Çözüm tüm çalışanların işçi olmasıdır. Bugün kamu işyerlerinde çalışan ve memur dediğimiz kişilerin çoğu işçidir. Bunu dediğimiz zaman sorun çözülecektir. Çünkü işçi sendikaları vardır. Ama bu bilinç nereden gelecek? Bu bilinç memurların, çalışanların kendilerinden gelmelidir. Devlet aslında işçi-memur ayrımını bir anlamda bilinçli olarak yaratmaktadır. Burada memurların, memur değil işçi olduklarını talep etmeleri gerekir.

Günümüzde işçi sendikaları kurulmuştur, memur sendikaları kurulmuştur, kendi dengelerini kurmuşlardır, sonuçta memurların işçilik talebi yoktur. Bu durumda bu yasanın getireceği kimi iyi şeyler var. Bu yasa en azından memur dediğimiz işçilerin, memur dediğimiz çalışanların sendikalaşması için uygun zemini hazırlamıştır. Memur sendikaları tüzel kişilik kazanacaktır. Herşeye rağmen benim için en doğrusu memur sendikalarını yürüten arkadaşlarımızın işçi statüsünü kabul etmelerinde yatar. Bunu memur sendikaları da, işçi sendikaları da içlerine sindirirlerse en güçlü çözüm olacaktır. Bir örnek verelim: Devlet bankasında çalışan memur ile özel bankada çalışan işçi aynı işi yapar ve ikisi de aynı şartlara maruzdur. Kısacası ikisi de işçidir. Peki memur kimdir? Devlet otoritesini kullanan insan memur olacaktır. Uluslararası kabul gören kıstasta göre, devlet bankasında çalışan memur neyin otoritesini kullanmaktadır? Biri özel sektörün, diğeri kamu sektörünün işçisidir. Yanlışlık işverenin durumuna göre sınıflandırma yapmakta yatar. İşverene göre değil yapılan işe göre sınıflandırma doğrudur. Bu konuda engel devletten gelmiyor. Engel, işçiler işçi kalsın, memurlar memur kalsın diye direnen sendikacılarımızdan, kamu çalışanlarımızdan geliyor. Devleti işveren konumundan çıkartmadan yapılabilecek bir şey yoktur. Türkiye'de işçilerin ve memur denilen işçilerin gerçekten sendikalaşmasını istiyorsak, piyasa ekonomisini savunmak gerekir. Sendikacılık ancak kapitalizm, ya da serbest piyasa ekonomisi ile gerçek olur.

İşçi-memur ayrımını verili olarak almak yasanın birinci yanlışıdır. Bu yanlışın üzerine doğru bir bina inşa edebileceğimiz konusunda tereddütlerim var. Uygun olmayan alana bina inşa etmenin ne anlama geldiğini bir depremde gördük. Bu konuda bir sosyal deprem yaşamak gerekmez. İşçi-memur ayrımına dayanan bir zemin yanlıştır.

Bu yasanın ikinci yanlışı, toplu sözleşme yetkisinin konfederasyonlara verilmesinde yatar. Bu sendikal çoğulculuğa aykırıdır. Sendikal tekelciliğe yol açacaktır. Uluslararası hukuk sendikal çoğulculuğu savunur. Sendikalar arası mücadele demokratik bir zorunluluktur. Birkaç sendika varsa, bu birkaç sendikanın faaliyetini kısıtlamadan sürdürebilecek yasal önlemlerin alınması gerekir.

Yasanın üçüncü yanlışı, sendikal faaliyetlerin çok sınırlandırılmış olmasındandır. Temel mantık, sendikalara ücret pazarlığı yaptırmamaktır. Devlet, memuru ile pazarlığa oturmaz.

Memur maaşları devlet bütçesi içinde bir kalemdir ve toplu pazarlık bu yapıyı bozar. Bu yanlış bir mantıktır. Batı ülkelerinde kamu çalışanları maaşlarını devlet büt-

çesinden alır. Ama orada memurlar sendikalıdır ve toplu sözleşme yaparlar. Bu özellik Anayasa'da pek alışılmadık bir değişiklik gerektirir. ILO açısından memur yada kamu otoritesini kullanan bazı insanların grev hakları sınırlanabilir. Bir takım düzenlemeler getirilebilir. Ama özel sektörde çalışsa toplu sözleşme ve grev hakkı olacak kişinin yalnızca kamuda çalıştığı için bu haklarını kaybetmesi düşünülemez. Bir mantığı yoktur. Diplomatlar grev yapabilir mi? ABD'de yapamaz. Almanya'da yapabilir, İsviçre'de yapamaz. Bu ülkelerin kendilerine göre yaptıkları sınırlamalardır. Türkiye'de gerekli düzenleme yapılabilir.

Türkiye'de de haklar yavaş yavaş alınmalıdır ve alınacaktır. Tepeden verilen hakların, yine tepeden kolaylıkla alınabildiği yaşanmıştır. Sendikacılığımızın 50 yıllık özlemi olan işsizlik sigortası, son yasa ile verilmiştir. Toplu sözleşme genel ilke olarak kabul edilmeli, uygulamadaki ayrıntılar pratik hayat tarafından belirlenmelidir. Toplu sözleşme düzeni işçi-işveren arasında kendi geleneklerini oluşturmalıdır. Devlet bu işlere karışmamalıdır. Çalışanlar bu konuda yasa olmasını istiyor. Yasa genel çerçeveyi çizer; hareket kendi içinde kendi dinamikleri ile kendi gelenekleri ile gelişmelidir. Her çıkarılan yasa bir sonraki gelişmede eskiyor.

Herşeye rağmen bu yasa kötü müdür? Hayır değildir. Yarın yetecek midir? Ondan yana kuşkularım vardır. Bu yasa ile sendikalar tüzel kişilik kazanacaktır. Profesyonel sendikacılık başlayacaktır. İtibarı olacaktır. Ama gelecek günlerde bu yasa yetersiz kalacaktır. Yapılması gereken genel sistemi yasa ile çizip, ayrıntıları gelecek gelişmelere ve oluşacak geleneklere bırakmak en iyisi olacaktır.

İ.C: *Emek Platformu hakkındaki değerlendirmeniz nedir?*

Ali Emre Kocaoğlu: Emek Platformu'nu TÜRK-İŞ'in bir yanlışı olarak görüyorum. işçi hareketinin enstrümanı sendikadır. Sendikalar kendi arasında dayanışmalı, dışarıdan mümkün olduğu kadar az etkilenmelidir.

Tarihte aydınların sendikaların dövüş antrenörlüğüne soyundukları sıkça gözlenmiştir. Hareketin dışındaki aydınlar, sendikaları ve işçileri dövüşe yöneltirler. Dışardan alkışlarlar. Yenilen işçi olur, sendika olur. Bu dışarıdaki antrenörü ilgilendirmez. O görevine devam eder. Emek Platformu'nu bir miktar aydınların, işçi hareketi - dışı, sendikalar - dışı unsurların dövüş antrenörlüğünün bir yansıması olarak görüyorum. Bunun sonucu yaşandı. TÜRK-İş , DİSK, HAK-İŞ tek başlarına alabilecekleri sonuçları, bu toplu hareketle kaybettiler.

Emek Platformu'nu yanlış buluyorum. Sendikaların kitleleri peşlerinden sürükleyebilecek güçleri olması lazım. Bu gözlenmiyor. Bu güce kavuşmalarını bekliyorum. İstediğiniz cevabı vermediğimi düşünüyorum, ama Türkiye'de yaşanan budur.

İ.C: *Çok teşekkürler Sayın Kocaoğlu.*

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

Saffet Arıkan BEDÜK
DYP Milletvekili
Grup Başkanvekili

İbrahim Güler: *Sayın Bedük, sendikacılık ve siyaset arasında ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Saffet Arıkan Bedük: 21. yüzyıla girerken dünya bilimsel ve teknolojik gelişme ile birlikte küreselleşme sürecini yaşamaktadır. Milletlerin gelişen şartları içinde önemli sayılacak ekonomik ve sosyal sorunları bulunmaktadır. Küreselleşme sürecinde bu sorunların müşterek noktasından hareket ederek çözüm aranması önemli hedef haline gelmiştir. Ekonomik meselelerde en önemli unsur çalışma hayatıdır. İster serbest piyasa ekonomisini uygularsınız, ister planlı ekonomiyi uygularsınız, ister doğu bloku ülkeleri gibi devletçi bir ekonomiden piyasa ekonomisine geçersiniz, ama her durumda çalışanların toplumsal ve ekonomik hayattaki öneminin arttığını görürsünüz. Teknolojik gelişmenin getirdiği ana kriter daha fazla eğitilmiş insan gücüne ihtiyaç duyulmasında yatar.

Cehaleti yok etmeye ve standardı yükseltmeye yönelik bir yetiştirme sürecine, bir eğitim sürecine ihtiyaç vardır. Ekonomide başarılı olmanın, sosyal hayatta uzlaşmayı sağlamanın, toplumda kalıcı bir barışı tesis etmenin en önemli unsuru; çalışan kesimin sağlıklı olması, güvencede olması ve hayatın acımasız çarkı içerisinde yaşam düzeyini en üst seviyeye çıkartacak önlemlerin alınmasıdır. Çalışan kesim için alınacak önlemler, çalıştıranın inisiyatifine ve insafına bırakılmamalıdır.

İ.C: *Kamu Görevlileri Sendika Yasa Tasarısı hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz?*

Saffet Arıkan Bedük: Günün şartları içinde materyalist anlayışın ağır bastığı bir dünyada çalıştıran kadar çalışanın da hakkının korunması gerekir. Aralarında bir uzlaşmanın gelecek bakımından önemli olduğunu ifade etmek istiyorum. Bunu sağlamanın yolu örgütlenmedir. Örgütlenme 21. yüzyıla girerken grupların ve kişilerin en önemli hakkıdır. Bir nevi insanlık hakkıdır. Örgütlenme hakkının olmadığı bir yerde demokrasiden söz edilemez. Bir taraftan demokrasiden bahsedeceksiniz, demokrasinin standardını

yükseltmekten söz edeceksiniz, bir taraftan da çalışanların bir bölümüne örgütlenme hakkı vermeyeceksiniz.

21. asır, demokrasi ile yönetilen ülkelerin yarıştıkları bir yüzyıl olacaktır. O halde demokrasi bizim için vazgeçemeyeceğimiz bir ilke olduğuna göre, Atatürk'ün Türk Milletine verdiği en güzel armağanlardan biri olarak gördüğüm demokratik anlayışın, çağın gereklerine uygun olarak ülkemizde de gerçekleşmesi için çalışmak boynumuzun borcudur.

Demokraside örgütlenme hakkı önemli olduğuna göre kamu görevlileri sendikalarının da kurulması bizim için bir görev, bir sorumluluk olarak gündeme gelmiştir. Bununla ilgili kanun teklifini 20. dönemde de vermiştik. Teklifin genel görüşmesi sırasında Doğru Yol Partisi Genel Kurula büyük bir çoğunlukla gelip, çoğunluğun sağlanması suretiyle kanunun görüşülmesine imkan sağlamıştır. Bu görevi, bu sorumluluğu üstlendik ve yerine getirdik. Doğru Yol Partisi o gün o salona, diğer partiler gibi gelmemiş olsaydı, çoğunluk temin edilemeyecek, kanun birkaç sene süre ile ele alınmayacaktı. Böylece, bu teklifin 24. maddeye kadar görüşülmesini sağladık.

55. Hükümet bugün bile anlaşılmaz bir gerekçe ile 24. maddeden sonra tasarıyı geri çekmiştir. Yeniden göndereceğini ifade etmiş olmasına rağmen göndermemiş, böylece kadük olmasına neden olmuştur. Biz bu yasayı çıkartmak zorundayız.

Anayasamızda yapmış olduğumuz 5 yıl önceki değişikliği de Doğru Yol Partisi'nin yaptığı düşünülürse, uyum yasası diye ifade edebileceğimiz Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nu çıkartmak zorundayız. Bugün memur sendikacılığı, kamu görevinden geldiğim için söylüyorum, idarenin tasarrufuna ve yargının insafına bırakılmıştır. Sendikalar bir yarı dernek statüsündedir. Eğer kendi kanunu çıkarsa kendi haklarını elde etmiş olacaktır. Gerçi getirilen kanunda grev hakkı yoktur. Bu gerçektir. Ama hiç olmazsa sendika kurma imkanı verilmektedir. O da önemli bir aşamadır. Teşkilat tüzel kişilik kazanıyor, profesyonel sendikacılığa geçiliyor, toplu görüşme imkanı kazanıyor. İşveren olarak devlet, sendikaları toplu görüşmeye davet etmek zorunda kalıyor. Esasen bizim istediğimiz grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkıdır.

Ancak, tüm sektörlerde çalışanlar için böyle bir hakkın verilmesi düşünülemez. Kamuda öyle meslek kuruluşları vardır ki, gerçekten onlara grevli toplu sözleşmeli sendikal hak verilmesi doğru olmayacaktır. İnsan hayatı ile ilgili konularda, güvenlik ile ilgili konularda, bir sınırlama getirilebilir. Ama onun dışında grevli, toplu sözleşmeli sendikal hak sağlanmalıdır.

Ancak, Anayasa'nın ilgili maddesinde kamu görevlilerine grevli, toplu sözleşmeli sendika kurmalarına imkan verilmemiştir. Buna göre 57. Hükümet gerçekten grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkına engel olarak bu Anayasa maddesini gösteriyorsa ve bunu ortadan kaldırmak için Anayasa değişikliğini Meclise getirecekse biz Doğru Yol Partisi olarak buna evet diyeceğiz. Özellikle, Hükümetin kamu çalışanlarını çok yakından ilgilendiren bir kanun tasarısını Meclis'e getireceğini düşünerek bekledik. Ama gördük ki, bu Hükümetin hiç öyle bir teklifte bulunma niyeti yok. Takip ettim, büyük bir çalışma içerisinde değiller.

Bunun üzerine DYP Genel Başkanı Sayın Tansu ÇİLLER, Nevzat ERCAN, Turhan GÜVEN ve ben dörtlü imza ile kanun teklifi olarak, eski teklifi yeniden gündeme getirdik. Bu arada öğrendiğimize göre Hükümet bir tasarı hazırlamış, Komisyonda görüşülecekmiş. Aynı teklif, değişen bir şey yok. Aynı olduğuna göre, Bütçe-Plan Komisyonunda bütçe müzakereleri olduğundan ve başka bir tasarı veya teklifin görüşülmesi mümkün olmadığından Genel kurulda acil ve önemli başka bir yasa tasarısı da olmadığından kamu görevlilerinin sendika kurmaları hususunda teklifimizin görüşülmesi için mutabakat aradık. Nasıl olsa Genel kurul önünde acil olarak görüşülecek tasarı ve kanun teklifi bulunmamaktaydı. Bunu da bu zaman aralığında tespit etmek suretiyle olumlu bulunan bu kanun teklifimizi müzakere etmeye başlayalım. Eğer siyasi partiler bunda değişiklik yapmak istiyorlarsa ve uzlaşmaya da DYP olarak varız dedik. Yani, müzakere sırasında anlaşarak bir kısım önergeler verilebilir. Ama bir an evvel görüşülmesi gereklidir. Kanun teklifini bir an önce görüşelim, hatta Hükümet, istediği yeni bir şeyler varsa bu değişiklikleri de getirsin. Bu suretle de kamu görevlilerinin yıllardan beri beklediği kanun teklifini bir an önce yasalaştırmak mümkün olacaktır. Kanun teklifimiz, TBMM'de Grubu bulunan tüm partilerin oyları ile talebimiz üzerine Komisyonda görüşülmeden İçtüzüğün 37. maddesine göre doğrudan gündeme alınmıştır. Bu iyi bir gelişmedir. Ancak, Genel kurulda görüşülebilmesi için gündemin ön sırasına alınması gerekmektedir. Bunun için de tüm siyasi partilerden aynı anlayışı bekliyoruz.

İ.C: *Sayın Bedük, DYP olarak Sosyal Güvenlik Kanununun iptali için Anayasa Mahkemes'ine başvuruda bulundunuz. Bu konuyu açıklar mısınız?*

Saffet Arıkan Bedük: Bir yasanın Anayasa'ya aykırı olması ve iptali için Anayasa Mahkemesine müracaatta siyasi partiler belli bir prosedüre tabidir. 110 milletvekilinin imzasına ihtiyaç vardır. Sosyal Güvenlik Kanununun iptali için DYP'li 85 milletvekili imzalamış, fakat bu sayı yeterli olmadığından diğer partilere müracaat edilmiştir. Yeterli imza FP milletvekilleri ve DSP'den Sayın Rıdvan Budak'ın imzalarıyla tamamlanmıştır.

Eğer başvuruyu yapan Ana Muhalefet Partisi ise sayı aranmadan müracaatları kabul edilir.

DYP'nin Sosyal Güvenlik Yasası ile ilgili olarak anayasa Mahkemesine iki müracaatı olmuştur.

Birinci müracaatımız;

Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısının TBMM'de görüşülmesi sırasında İçtüzüğe göre milletvekillerinin yasanın ilgili maddeleri görüşülürken oylamadan önce Komisyon veya Hükümet temsilcisine tereddütlerini ortadan kaldırmak maksadıyla soru sorma hakkı bulunmasına rağmen, Genel Kurulda Hükümete ortak partilere mensup milletvekillerinin oylarıyla bu hak 5 dakika olarak sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırma tüzüğümüzde bulunmamaktadır. Bu sebeple tasarının usul bakımından tüzük ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle dava açılmıştır.

İkinci müracaatımız;

Sosyal Güvenlik Yasasının eşitlik, sosyal devlet ve müktesep hakların ihlali bakımından tespit ettiğimiz nedenlerle anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle ikinci bir dava açtık.

Bu yasa, Anayasa'nın çalışan kesimle ilgili olarak hedeflerini gerçekleştirmek için değil, IMF'nin Hükümete dayattığı şartların bir sonucu olarak hazırlanmış ve Meclis'te kabulü temin edilmiştir. İktidar partileri sözcüleri konuşmamış, Hükümet ve Komisyondan gelen şekliyle tasarının yasalaşmasına olumlu oy vermiştir.

Kanun BAĞ-KUR, SSK ve Emekli Sandığına tabi çalışan kesimin haklarını korumamaktadır.

Bir zamanlar kadınlar için 50, erkekler için 55 yaşında emekli olunması hususunda Doğru Yol Partisi'nin getirdiği teklife, "MEZARDA EMEKLİLİK" diyerek imzalar toplayanlar, gösteriler ve toplantılar düzenleyenler bu kez kendileri iktidarda, o zamanki koordinatör ise bugün bakan olmasına rağmen emeklilik yaşını kadınlar için 58, erkekler için 60 yaşına yükselterek kanunlaştırmışlardır. Bu Türk siyasetçisi açısından üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. İktidarda başka, muhalefette başka söylem ve uygulama siyasetçilere karşı güvensizlik doğurmaktadır.

Politikacıların kendilerini yenilemeleri, yapamayacakları konularda millete söz vermemeleri gerekmektedir. Acıdır ama gerçektir.

İ.C: *Sayın Bedük, Emek Platformuna ilişkin görüşleriniz nelerdir?*

Saffet Arıkan Bedük: Emek Platformu, Sosyal Güvenlik Yasası ile ilgili gerçekten güzel bir mücadele verdi.

Ancak, Sosyal Güvenlik Yasası öyle bir zamanda çıkartıldı ki, Emek Platformunun eli kolu bağlı kaldı. Gerek Marmara ve gerekse Bolu-Düzce'de gerçekten asrın en büyük depremi olmuş ve büyük zararlar ve kayıplara maruz kalmıştık. Allah milletimize bir daha böyle acılar göstermesin. Ölenlere Allah'tan rahmet, sağ kalanlara başsağlığı ve yaralılara acil şifalar dilerim.

Tam böyle bir zamanda sosyal güvenlik yasasını yangından mal kaçırır gibi Meclisten geçirdiler. Emek Platformu bu arada herhangi bir tepki gösteremedi. Emek Platformu'nun Kızılay Meydanı'nda yüzbinlerce insanı toplayıp, Sosyal Güvenlik Yasasına karşı tepkisini biliyoruz. Ama ne yazık ki, Hükümet bunu ciddiye almadı. Toplumda demokrasinin katılımcılığın daha fazla onur kazandığı 21. yüzyılda, Hükümete sivil toplum örgütleri ile uzlaşarak bir yasa teklifi getirmesini söylediğimizde, "biz konuştuk" dediler.

Emek Platformu'na dahil TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, KAMU-SEN, MEMUR-SEN, KESK gibi tüm sendikalar da sosyal güvenlik yasasına Kızılay Meydanı'nda çok büyük tepki gösterdi. Bu demokratik bir tepkiydi. Hukuk çerçevesinde Kanunlara saygılı bir tepkiydi. Bu aslında yönetenler için bir ikazdır, bir ihtardır, maalesef Hükümetin umurunda olmadı. Ama birgün dünyadaki demokratik standartlara uygun olarak katılımcı demokrasinin ne anlama geldiği ve ne kadar önemli olduğu mutlaka bugünkü yöneticiler tarafından da anlaşılacaktır. Bu konuda Emek Platformu'na çok iş düşecektir.

İ.C: *çok teşekkürler, sayın Bedük.*

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

Yaşar SEYMAN
CHP Genel Başkan Yardımcısı

İbrahim Güler: *Sayın Seyman, Sendikacı olmak zordur, siyasetçi olmak daha da zor. Ülkemizde kadın haklarını savunmak en zor olanı. Bu üç mücadele alanını değerlendirebilir misiniz?*

Yaşar Seyman: Dünyada kadın olmak zor. Bu sözümle asla karşı cinse suçlama getirmek niyetinde değilim. Nesnel temelleri olan bir gerçektir. Uzun süre farklı örgütlerde çalıştım. İşçi sınıfı hareketi içinde kadın sorunu üzerine çalışmalar yaptım. Sendikal örgütlerin tüzüklerini, programlarını inceledim. Hiçbir örgütün tüzüğünde "erkekler egemen olacak" diye bir hüküm yok. Programlarda böyle bir konu zaten yer almaz. O halde "neden kadınlar yok?"

Sendikal dünyada ilk sorumluluk alışım 1979 yılındadır. İşçilerin oyu ile işyeri temsilcisi seçildim. Yıl 1999. Tam 20 yıldır bu hareketin içerisindeyim. Türkiye'nin en acılı, en karanlık günlerini, işçi sınıfına en ağır saldırıların yapıldığı dönemleri yaşadım.

1982 Anayasası çalışma yaşamını yeniden düzenledi. Çok şanssız bir dönem geçirdik. Bu Anayasa ile sendikalarda yalnızca bekçilik yapılabilirdi. Ama bekçiliği bile iyi yapmak önemlidir. 82 Anayasası bekçileri bile gözetim altına almıştır. Bir şey yapmak istemeyen bazı sendikal liderler bütün suçu 82 Anayasasına yükleyip hiçbir mücadele içinde yer almadılar. Bu Anayasa'nın karşısında olan, bu anti-demokratik hükümlerin karşısında olup kaldırılmasını isteyen, bunun için mücadele veren sendika liderleri de vardı. Tüm bu insanları tanıdık.

82 Anayasası çalışma yaşamına büyük darbeler indirmiştir. Çalışma yaşamını kuşatmıştır. Örgütlerin ve örgütlenmenin önüne büyük engeller koymuştur. Bu Anayasa'nın en büyük özelliklerinden birisi çağdaş işçi önderlerinin yetişmesine engel bir Anayasa olmasıdır. 82 Anayasası sendikal gelişmeyi, büyümeyi engellemiş, onları yalnızca toplu sözleşme ve ücret işleri ile sınırlandırmıştır. Ücret sendikacılığı sendikaların ve işçi sınıfının toplumsal sorunlar karşısında duyarlılığını yok et-

miştir. Bu şartlara ilk başkaldırı 1989 yılındadır.

1989 Bahar Eylemleri sendikal örgütlerin ve sendikal eylemliliğin üzerindeki ölü toprağının kaldırılmasının ilk adımıdır. *Zonguldak Madenci Grevleri* çok önemli bir çıkıştır. Türkiye Zonguldak olmuştur. Depolitizasyonu yırtan, karanlıktan yükselen bir ışıktır *Zonguldak Grevi*. Irkçılık, mezhepçilik, gibi anlamsız değer yargıları bu grevle yok olmuştur. Herkes, her kesim işçi sınıfıyla birlikte greve gitmiştir. Kendini aklamak isteyen, değer yargılarını yitiren, "sol düşünceyle bir şey yapılamıyor" diyen, korkunun yüreklerine bağdaş kurduğu insanlar, Zonguldak Grevi ile kendilerine gelmişlerdir. Kadınlar bu eylemlerin en ön saflarında yer almışlardır. Eylemci kadınlar, genellikle grevci işçilerin hanımları, anaları ya da kızlarıydılar. Zonguldak bizi bir başka direniş ışığına taşımıştır. *Paşabahçe Direnişi* gerçekleşmiştir. Bu direniş aynı zamanda kadınların en soylu direnişidir. Direnişte *Paşabahçe*, ilçesi kadınları ile anılmaya başlanmıştır. Zonguldak'ın yükselişi Paşabahçe'de sürmüştür. Parça başı çalışan, evde üretim yapıp Cam Fabrikasına satan kadın işçiler bu eylemin içindeydiler. Erkeklerini yüreklendiren kadınlar, direnişin güzel çiçekleri oldular.

Tüm bu eylemlerin eksiği, yanlışı olabilir. Olay kahramanlarının güzel yanları değil, insani zaafları medyada pazarlanır. Burada da zaafların medyatik noktaları kamuoyuna taşınmaya çalışılmıştır. Fakat direniş büyüktür, güzeldir. Olay Türk-İş'e taşınmıştır. Şemsi Denizer işçilerin çoğunluk oyu ile Türk-İş Genel Sekreterliği'ne getirilmiştir. İşçi sınıfının dünya görüşü, siyasal kısırlığını ilk kez aşmıştır. Yenilenme gerçekleşmiştir.

Fakat, eylemde en önde olan kadın, yönetimde yer alamamıştır. Erkek egemen bakışın getirdiği zorluktur bu durum. Sendikacılık sıra dışı bir uğraştır kadın için; alışıldık bir uğraş değildir. Kadın bir yere seçilir bu yadırganmaz, alışılmıştır. Ama kadının kalıcı olacağı düşünülmez. Seçilir, oturur ve uzun süreli olmaz. Seçildiği yerde kalıcı olmayacağını erkekler bilir. Kadınlar da böyle düşündüğü için ona destek vermezler. Kadın mücadelesi çok yeni olduğu için, kadın dayanışması çok bilinen, önemsenmiş, yaşama geçirilmiş değildir. Elbette süreç içersinde kavranacaktır.

Kendimi bu anlamda şanslı sayıyorum. 1979'da işyeri temsilcisi olarak başlayıp 1999'da sendika başkanlığını sürdürüyorum. Bir bankada işçi olarak başladığım mücadelemi, işçi sınıfına güvenerek ve onların oyları ile seçilerek, başkan olarak sürdürüyorum. Bu anlamda kadının kötü talihini yenmede başarılı olduğumu düşünüyorum. Seçildiğim dönemde, Türkiye'de kadın hareketi filizlenmekteydi. Bu hareketle buluştum. Sendikal mücadelemde işçi arkadaşlarıma "Kusura bakmayın. Ben sizlerin haklarından daha çok kadın haklarını savunuyorum. Bu durumu sizlerin tercihiyle kadın haklarına armağan kabul edin" dedim. Sadece sendikacı olarak yetinmedim, yetinemezdim. Hem kadındım, hem işçi sınıfının bir üyesiydim, elimin kalem tuttuğunu biliyordum. *Kadın ve Sendika* başlıklı kitabım bu düşüncelerin sonucu olarak ortaya çıktı. İlk kitabım olan *Hüznün Coşkusu Altındağ*, kentin varoşlarındaki yaşam biçimini anlatıyordu. Senaryolaştırılıp Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi. Sendikacılık, yazarlık ve kadın hakları savunuculuğu. Bu ülkede toplumsal mücadele veren insanlar aynı anda birçok şeyi yapmak zorundadırlar.

İşçi sınıfının dünya görüşünden hiçbir zaman ödün vermedim. Barışsever bir insanım; ama haklar için mücadelede ödün vermemek gerektiğine inanıyorum.

İşçi sınıfının hep mücadele arkadaşı oldum, hep onlardan biri oldum, hala onlardan biriyim. Bununla gurur duyuyorum. Ama mücadele içinde, gerek sendikal mücadelede gerekse siyasal mücadelede hiçbir zaman kadın kimliğimi unutmadım. Son derece bakımlı, kadın gibi, kadına uygun davrandım. Kadının doğası farklıdır; kadını erkekleştirmenin anlamı da yoktur. Zaten iktidar çok erkeksi. Paylaşım yoksunluğunun nedeni belki de bu erkeksilik. Kadın olduğum için iktidar mücadelesinden çekinmedim. Kadın olarak mücadeleyi paylaşmaktan, paylaşım mücadelesi vermekten onur duydum.

Sözü olan kadın dik duruşunu sürdürür. Ülkemizde aslında kadın olmak kadar, erkek olmak da zor. Aslında insan olmak, insanca yaşamak zor.

İ.C: *Sayın Seyman, aktif siyaset yaşamınız nasıl başladı?*

Yaşar Seyman: 1998 yılında DİSK ve TÜRK-İŞ CHP Kurultayına Parti Meclisi'ne seçilmek üzere 7 sendikacıyı önerdi. Burada Parti Meclisi'ne seçildim ve bir yıl Parti Meclisi'nde görev yaptım. Son Kurultay'da Süleyman Çelebi arkadaşımız ve ben yeni sendika kökenli üyeler sıfatıyla Parti Meclisi'ne seçildik. Daha sonra Genel Başkan Altan Öymen, Genel Başkan Yardımcısı olmamı istedi. Bir kadın sendikacıyı bu makama uygun görmek, CHP'nin kadın ve özellikle emekçi kadın sorunlarına sıcak bakışının bir sonucudur. O noktada bir seçim yoktur. Seçimli de olsa, böyle bir göreve seçilebileceğime inanıyorum. Parti tarihinde ilk defa bir kadın sendikacı CHP'nin Genel Başkan Yardımcılığına getirilmiş oldu. Bunun gereğini en iyi biçimde yerine getireceğime, bu olayın onur ve sorumluluğunu sürekli taşıyacağıma eminim. Yalnızca Parti'li kadınların ya da emekçi kadınların değil, Türkiye'de yaşayan tüm kadınların gasbedilen haklarının savunucusu olduğumu düşünüyorum.

İ.C: *CHP ile işçi sınıfı ve Emek Platformu arasındaki ilişkileri yorumlayabilir misiniz?*

Yaşar Seyman: Bir siyasi partinin yönetim organlarında bir çok sendikacıya yer vermesi işçi sınıfının genel haklarının korunması açısından son derece önemlidir. Ancak bu durum işçi sınıfı ile buluşmak için yeterli değildir. Bu durum CHP'nin işçi sınıfı ile barıştığını, kucaklaştığını göstermez. İşçi sınıfı ile buluşmak için, işçi sınıfının sendikal örgütleri ile kurumsal ilişki içinde olmak gerekir. CHP, işçilerin gündemindeki sorunları ortak programatik düzeyde paylaştığı ve ortak eylemlerde bulunduğu ve işçi sınıfının dünyaya bakışını paylaştığı zaman, emekten yana bir siyasi örgüt olduğunu gösterebilecektir.

"Sosyal Güvenlik Reformu" yasa tasarısına karşı muhalefette CHP yer almıştır. Ama şov yapmamıştır. Eylemlere tüm içtenliği ile destek vermiştir. Öncü olmak, önder olmak zaten haddimiz değildir. Parti otobüslerini Emek Platformu'nun emrine vermiştir. Otobüslerdeki CHP amblemlerini kapatmıştır. Bu konudaki içtenliğinden kuşku duyulmamalıdır. Komisyonlar oluşturulmuş, sendikacılar komisyonlarda görev almışlardır. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK'in temsilcileri bu komisyonlara davet edilmiştir. Sonuçta, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı'na karşı işçi sınıfı ve kamu çalışanları ile aynı noktada buluşmuştur. Emek Platformu'nun gündemindeki birçok konu, CHP'nin de gündemindedir.

Emek Platformu'nun kuruluşuna katkıda bulunanları; örgütleyenleri, yaşama geçirenleri ve destekleyenleri yürekten kutluyorum. Partim ve özellikle şahsım adına Emek Platformu ile birlikte olduğumu söylemek istiyorum. Emek Platformu sadece işçi ve memurların sorunları ile

değil ülkedeki tüm sorunlarla ilgilenmelidir.

Burada bir üzüntümü ifade etmek istiyorum. Sosyal güvenlik ve tahkim konusunda Emek Platformu'nun direniş gücünü, cezaevlerinde yargısız infaz sonucu öldürülen 11 genç insanın yaşam hakkının savunulmasında da görmek isterdik. Göremedik. Bu konuda Emek Platformu'nu eleştiriyorum. Onların içinden, sendikacı biri olarak eleştiriyorum. Emek Platformu bu tür yargısız infazların karşısında tavır almalı, bu tür olaylara "dur" diyebilmelidir. Bunu söyleyecek gücü vardır. Birçok konuda Emek Platformu gücünü göstermelidir.

Aslında işçi sınıfına bakarken bir bütün olarak bakıyorum. Onların farklı siyasal yönelimleri beni çok ilgilendirmiyor. Bu nedenle, işçi sınıfı örgütleri temel ekonomik çıkarları savunduğu kadar temel toplumsal sorunların çözümüne de doğrudan katkıda bulunmalıdır. Bugün Parlamento'da KAMU-SEN'in 8-10 civarında sendikal temsilcisi vardır. KESK'in, DİSK'in, TÜRK-İŞ'in, HAK-İŞ'in temsilcileri ise yoktur. Bu örgütlerin temsilcilerinin Parlamento'da yer alması gerekir. Aslında bugün TBMM'nde işçinin memurun adı yoktur. Var olan çok küçük bir azınlıktır. Sendikalar üst yönetimleri bireysel kaygılarla, "ben olmazsam başkası da olmasın" mantığı ile hareket etmemelidir. Siyasi partilere aday verme, aday için baskıda bulunma güçlerini kullanmalıdırlar. Sendika yöneticileri bireysel kaygıların dışına çıkmalıdırlar. "Ben olmazsam, başka işçi temsilcisi arkadaşı meclise taşıyalım" mantığı egemen olmalıdır. Önemli olan sınıfın parlamentoda temsilidir. TÜSİAD, TOBB bunu başarılı bir biçimde yapar. Temsilcilerini Parlamento'ya taşımak için büyük kavgalar vermektedirler. Geçmiş dönemde SHP içinde en az 10 sendikacı milletvekili vardı. CHP yeniden eski günlerine dönmek, emekçileri temsil etmek zorundadır. İnsanlar kendi dertlerinin peşinde bu somut durumu unutuyorlar. Ağaçlara bakmaktan, ormanı kaçırıyorlar. Ben yeni dönemde CHP'nin ve sendika yönetimlerinin bunları aşacağını düşünüyorum.

i.C: *Çok teşekkürler sayın Seyman.*

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

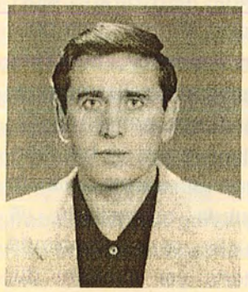

Yıldırım KAYA
ÖDP Genel Başkan Yardımcısı

İbrahim GÜLER: *Sayın Kaya, Özgürlük ve Dayanışma Partisi olarak sendika, sendikacılık ve siyaset ilişkisine yaklaşımınızı öğrenmek istiyoruz.*

Yıldırım Kaya: Sendika ve siyaset ilişkisinde odak noktası sendikalar ile siyasi partiler arasındaki ilişki konusudur. Aslında ele alınması gerekenin sendikal hareketin kendisinin siyasal bir mücadelenin parçası olduğu sorunu olmalıdır. Toplumda siyasi mücadele dendiğinde sadece ve sadece siyasi partiler algılandığı için yanlış tartışmalar ve yanlış anlaşılmalar oluyor.

ÖDP kurulduğu günden itibaren sendikalarla siyasi partilerin nasıl bir ilişki içinde olması gerektiği konusunda ciddi bir tartışma yapmıştır. Farklı bir yaklaşım, farklı bir zemin açmaya gayret göstermiştir. Bu konu, Türkiye Sol'unun aşılamayan en büyük problemlerinden birisidir. ÖDP'nin bu konuyu tartışmasına rağmen, sendikalarla belli mesafelerde ilişkiler yaratmasına rağmen, başarılı bir sonuç aldığı söylenemez, sonuçta solun genel kültürü ÖDP'yi etkiliyor. Tüm bunlara rağmen ÖDP, toplumsal muhalefetin belli bir program etrafında birleştirilmesi, sendikal hareketin siyasal hareketle bir program çerçevesinde birleştirilmesi konusunun altını çizmiştir.

Biz, sendikaların siyasi partilerle organik ilişkilerinin doğru olmayacağına inanıyoruz. Çünkü siyasi partiler bir fikri, birlikteliği temsil eder. Siyasi partiler bir fikri desteklemenin temsilcisi konumundadır. Buna karşın gerek işçi sendikalarında gerekse kamu emekçileri sendikalarında, sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı hakim olmalıdır. Sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışında, sınıfsal ve kitlesel yan hakimdir. Farklı siyasal görüşlerden oluşan sendika üyeleri, farklı siyasal partileri destekleyen işçiler kamu emekçileri bir çatı altında birlikte mücadele yürütebilir. Sendikal hareketin bu özelliği, sendikaların tüzüklerine de girmiştir.

Sendikalar, işçileri dil, din, ırk, düşünce ayrımı gözetmeksizin sendika üyeliğine

kabul eder. Bir kişi bir işyerinde ücretli olarak çalışıyorsa ve bu işyerinde sermayeye karşı emekçilerden yana tutum sergiliyorsa bu kişi sendikanın üyesi olabilir. Herhangi bir partinin üyesi olma zorunluluğu yoktur. Böyle değerlendirdiğimizde sendikal harekete güç veren kan taşıyan ilkenin üyelerinin farklı siyasal düşüncelerde işçilerden, emekçilerden oluştuğunu ön kabul olarak görmek, böyle bir sendikal yapılanmaya gitmek zorundayız.

ÖDP'li bir arkadaşımız bir sendikanın başkanı, bir konfederasyonun başkanı olabilir, ama, ÖDP'li olduğu için orda değildir. Mücadelenin içerisinde ve bu mücadeleyi bir adım öteye taşıyabilecek fikirlere sahip olduğu için ordadır. Bu çerçevede parti ile kurduğu ilişki önemli değildir. Sendika başkanı siyasal görüşleri ışığında sendikal mücadeleyi yönetebilir. Başarısı, ya da başarısızlığı bu siyasal program çerçevesinde değerlendirilebilir. Ama bu sendika ile parti arasında organik bir bağ kurulmasını gerektirmez. Tersinden düşünecek olursak, sendikalarda yönetici olanların hiçbir siyasi partiye üye olamayacağı düşünülmemelidir. Her insan farklı farklı partilerde yer alabilir ama ortak ihtiyaçlar ve ortak talepler çerçevesinde bir arada olabilirler. Bu birliktelik toplumsal muhalefetin, sendikal hareketin ve demokratik kitle örgütlerinin demokrasi mücadelesine sunacağı katkı olarak değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerle sendikaların karşılıklı ilişkilerini, kendi bağımsız haklarını tanımlayarak birlikte ele alıp yürütemezsek, hem sendikal hareket geriye savrulacak hem de siyasal hareket kriz içerisine girecektir. Bu tavır, sendikaların küçülmesine ve daralmasına neden olur, bir siyasi parti gibi çalışmasını gerektirir. Sendikal hareketin güçten düşmesine neden olur. Tersinden siyasi partilerle bir program dahilinde ortak eylem hattı oluşturamayan sendikal hareket, sadece ve sadece sıradan ekonomik mücadeleye sıkışır. Sınıf hareketi için bu durum ivme kaybetmeye neden olur. İşçi ve emekçi hareketi siyasallaşmadığı sürece başarıya ulaşamaz.

Hem dünya ölçeğinde, hem Türkiye ölçeğinde sendikal hareket küreselleşme politikası alanından çıkış aramaktadır. "Yeni dünya düzeni" denilen küreselleşme politikaları sermayeye dünya genelinde özgürce dolaşım hakkını vermiş ve tek merkezden sömürüsünü sürdürme olanağı tanımışken, karşısında emekçilerin ve işçilerin küçük küçük parçalar halinde zayıf örgütlenmelerle yer almasını düşünmek bu mücadelenin başarısızlığını peşinen kabul etmek anlamına gelir. Bu noktada sendikal hareketin siyasallaşması gerekir.

Siyasallaşmadan anlatmak istediğim, herhangi bir partinin inisiyatifine girmek değildir. İşçi ve emekçilerin kendi sınıf bilincinin, sınıf çıkarlarının doğrultusunda bir programa sahip olmalarıdır. Bu olamadığı müddetçe emekçiler ve işçi sınıfı kendi çıkarlarına karşıt olan siyasi partilere yönelirler. Türkiye'nin içinde bulunduğu durum buna çok açık bir örnektir. Türkiye'de özelleştirmeyi savunan, uluslararası tahkimi savunan, sigortasız ve sendikasız çalıştırmayı savunan siyasi partilerin programlarına işçi ve emekçilerin oy verdiklerini görmekteyiz. Koçların, Sabancıların oy verdikleri partilere işçi ve emekçiler oy verebilmektedir. Burada siyasal bilinç yok. Siyasi bilincin olmadığı yerde işçilerin kendi çıkarlarına hizmet edecek, kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için iktidar olacak partileri tercih yerine, kendi çıkarlarını yok edecek, sonuçta toplumun genel çıkarlarına karşı tavır alacak, demokrasi, ekmek, özgürlük ve iş olanaklarını ortadan kaldıracak siyasal partilere yönelebiliyorlar. Bu da sendikal hareketin hem yönetici kadrolarının hem de üyelerinin siyasallaşamadığını göstermektedir. Bunu eğer bu şekilde değerlendiremiyorsak, siyasallaşmayı yanlış tarif etmiş oluruz. Parti ve sendika ilişkilerinde sorunu tam ortaya koymamış oluruz.

İşçiler ve emekçiler siyasallaşmayı bir partinin güdümüne girmek olarak algılıyor ve değerlendiriyorlar. Bu nedenle sendikacıların siyaset yapmasına karşı tavır sergiliyorlar. Sendikal alana ilişkin bağımsız politik hat oluşturulabilir. Bunu işçi ve kamu emekçileri ile bire bir tartışmak, birebir anlatmak gerekiyor. ÖDP ve diğer siyasi örgütlerin başaramadığı budur.

Diğer yanda işçi ve kamu emekçilerinin sendikalarının ortak eylemlerini izliyoruz. 24 Temmuz 1999 Mitingi'ne baktığımızda 500.000 emekçi Kızılay Meydanı'nı dolduruyor ve özelleştirmeye karşı, uluslararası tahkim yasasına karşı, sendikasızlaştırmaya ve sosyal güvenlik "reformu" yasasına karşı bir mücadele cephesi örgütleyebiliyorlar. Sosyal Güvenlik Yasası'nın, işçi ve emekçilerin çıkarına olmadığını görüyorlar. Özelleştirmenin işsizlik, açlık ve sefalet olduğunu görüyorlar. Farklı siyasal düşüncede olan işçilerin aynı sloganları haykırdığında pekala görebiliyoruz. Bir önderlik sözkonusu olduğunda işçi ve emekçiler birlikte hareket edebiliyorlar. Kendi çıkarları için birlikte mücadele edebiliyorlar.

Biz ÖDP olarak sendika ve siyaset ilişkisinde sendikaların bağımsız hattını savunuyoruz. Sendikal hareketin bağımsız hattını ve politik programını savunuyoruz. Bu burada sendikaların ÖDP'nin politik hattını ve programını bire bir savunmaları gerektiğini de düşünmüyoruz.

İ.C: *Sayın Kaya, yeniden gündeme gelmekte olan kamu görevlileri sendikaları yasa tasarısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?*

Yıldırım Kaya: Kamu sendikaları yasa tasarısı bu ülkede on yıldan beri tartışılan bir yasadır.

Devlet ve Parlamento'da yer almış siyasal partilerin tümü, sosyal demokratlardan libarellere, siyasal islamdan milliyetçiliği savunan partilere kadar tümü, dönem dönem iktidara gelmişler ve kamu çalışanlarının sendikal hakları konusunda devletin kendi tasarımı dışında kalan yeni bir çözüm önermediler. Kamu çalışanları ile bu meseleyi tartışmadılar.

Türkiye'de yapılan AGİT toplantısı uluslararası boyutta Türkiye'nin dünyaya açılması söylemlerinin ne kadar gerçek dışı olduğunu gösteriyor. Ülkemizde kamu çalışanlarının önemli bir bölümü sendika kurma hakkına sahip değildir. Polisler, silahlı kuvvetler bunlara örnektir. Bunlar uç örnekler olarak görünebilir. Ama dönüp bazı işkollarına baktığımızda, örneğin İçişleri Bakanlığı Nüfus idaresindeki bir memurun sendikalaşmayacağı gibi yaptırımlarla karşı karşıya geldiğini biliriz. İçişleri Bakanlığı'nda çalışan sivil kamu emekçisi sendikalaşma hakkından yoksun, askeri işyerinde çalışan sivillerin bu haktan yoksun olduğunu görmekteyiz. Ama dünyanın bütün ülkelerinde özellikle Avrupa ülkelerinde hem polislerin hem askerlerin sendika kurma hakkı, grev yapma hakları vardır.

Bizim ülkemizde aslında "sahte" bir sendika yasa tartışması devam etmektedir. Bu yasa dernekten daha geri bir örgütlenmeyi savunmaktadır. Örneğin, "Toplu görüşme" tartışması yapılmaktadır. Toplu görüşme ile sendikalaşma arasında ciddi bir açı farkı vardır. Toplu görüşmede siz sadece düşüncelerinizi söylersiniz.. Bu düşünceleriniz dikkate alınır ya da alınmaz. Yasaya göre devlet ve sendikalardan oluşan bir konsey kurulacak ve devlet güdümüne zorlanan bir konfederasyona

yetki verilecek, hükümet bütçe görüşmeleri öncesi bu konfederasyonların düşüncesini alacak, bu düşünceyi aldıktan sonra yine kendi bildiğini hayata geçirecek. Mevcut yasal düzenleme budur. Toplusözleşme bir tarafa, toplugörüşme bile söz konusu değildir. Zaten toplu sözleşme ilkesi olmadan sendika yasası olamaz. Sendikanın abc'si toplu sözleşme ve grev hakkıdır. Toplu sözleşme ve grev hakkı yoksa bu sendika olmaz. Olsa olsa karikatürize edilmiş bir dernek olur.

Tartışılan yasanın tarafları vardır. Bu taraflar mücadeleleri ile taraf olduklarını ispatlamışlardır. Bugüne kadar yürütülen kamu emekçileri mücadelesi KESK'le kendisini ispatlamıştır. KESK'le meselenin oturulup tartışılması lazımdır. KESK ile tartışmak yetmez. Tüm kamu çalışanlarının bu konudaki düşüncelerini alınmadığı bir ortamda çıkacak yasanın kabul edilmesi mümkün değildir. Yasalar, fiiliyattan sonra gelebilir. Bir insan yaratılır, elbise daha sonra dikilir. Bunların ellerinde bir elbise var, bu elbiseyi kamu emekçilerine giydirmek istiyorlar. 56 beden insana, 36 beden elbise giydiremezsiniz. Bu elbise, bu insana uymaz.

Çıkartılacak yasa, Avrupa Birliği tartışmaları öncesi, AB ülkeleri kamuoyunu yanıltmak için hazırlanmış bir yasa olacaktır. Kamu emekçilerinin yürüyen fiili ve meşru mücadelesinin önüne set çekecektir.

15-16 Haziranları bu ülkenin emekçileri unutmamıştır, umarım bu ülkenin yöneticileri de unutmaz. 15-16 Haziran'da işçi sendikalarının yasal düzenlemeleri tartışılmaya açıldı. Sendikal haklar gaspedilme yoluna gidildi. O dönemin işçi sınıfı DİSK önderliğinde ve devrimci demokrat kitlelerle onurlu bir mücadele verdi. Bu mücadele bizim tarihimizdir. Bu mücadeleyi sendikalı olsun ya da olmasın kamu emekçilerinin unutmadığını biliyorum. Ben de bir kamu emekçisiydim. "Sendikalar yasal değildir", "sendika kurulamaz" denilen dönemde sendika kurduk, sendika yöneticiliği yaptım. Eğitim-Sen Genel Başkanlığı yaptım.

Geçmiş tarihimiz ile bugünü buluşturma düşüncesi emekçilerde hakim bir düşüncedir. Sahte sendika yasa tasarısı gündeme geldiğinde buna karşı ciddi bir direnişin olacağını düşünüyorum. Eğer gerçekten kamu emekçilerinin sendikal haklarını veren bir yasa çıkacaksa, ancak onlarla tartışılarak, onların onayı alınarak çıkarsa anlamlı olur. Onayları alınmadan çıkacak yasaların hiçbir önemi yoktur. 1995 yılında bir Anayasa tartışması yapılmıştır. Tartışma yapıldığında 15-16 Haziran'da 4 gün 150.000 kamu emekçisi Kızılay Meydanı'nı işgal etmiştir. Bu unutulmamalıdır.

Anayasa'da sendikal hakların kullanılmasına engel teşkil edici bir madde yoktur. Ama önemli olan Anayasa'yı gerekçe göstererek yasal düzenleme yapılacaksa özellikle toplu sözleşme ve grev hakkı içeren yasal düzenleme yapılmalıdır. Eğer gerçekten anayasa bana engel ise, antidemokratik maddeler değiştirilebilir. Daha sonra sendikal yasa düzenlemesi yapılabilir. Anayasayı da değiştirecek olan bu meclis kadrolarıdır. Anayasayı değiştirmeye niyetli olmayanlar "anayasal engel var" diye bir gerekçeye sığınmamalıdırlar. Bugün hükümetin en büyük ortağının kadrosunda sendikacılık yapmış birçok insan var. Bu konuda çok ter döktüler. Hükümet ortağı MHP'den milletvekili seçilen Ali Işıklar eski T.KAMU-SEN Genel Başkanı'dır. Bu eski sendikacı milletvekilleri kamu emekçilerinden yana tavır koymalıdır. Yapılması gereken onurlu davranış, kamu emekçilerinin fiili ve meşru mücadelesini gözardı etmeden Anayasa değişikliğini bir an önce yapmayı TBMM gündemine aldırmak olmalıdır. Eğer bunlar yapılamayacaksa kamu emekçileri

sendikal hareketi mevcut yasalarla kendi çizdiği yolda kazandıkları haklarla mücadelelerine devam ederler. Yeni bir yasaya ihtiyaç yoktur. Yeni bir yasa mevcut mücadelenin önünü kesme yasası olur.

İ.C: *ÖDP'nin Emek Platformuna ilişkin görüşleri ve geleceğine ilişkin değerlendirmeleri nedir?*

Yıldırım Kaya: ÖDP'nin Emek Platformu konusundaki görüşleri açık ve nettir. Emek Platformu oluşumunda ÖDP'nin büyük çabaları olmuştur. Bu çabaları yürüten insanlardan biri de benim. Başlangıç aşamasında TÜRK-İŞ, DİSK, KESK, diğer sendika ve demokratik kitle örgütleriyle genelde yoğun görüşmeler yaptık. Böylesi bir platformun oluşması Türkiye sendikal hareketi ve demokrasi mücadelesi açısından, toplumsal muhalefet hareketlerinin birlikteliği açısından oldukça önemlidir.

Emek Platformu'nun oluşumunda, Emek Platformu'nun sürdürülmesinde ÖDP'nin kararlılığı çok net görülmüştür. Farklı siyasal düşüncelerden sendika üyelerinin birarada yürüyemeyeceği gibi bir düşüncenin iflas ettiğini 24 Temmuz 1999 mitingi göstermiştir. 500.000 insan Kızılay meydanında aynı ortak talepleri haykırabildi. Hepsi birlikte IMF'ye, özelleştirmeye, uluslararası tahkime, mezarda emekliliğe isyan ettiler. Bunlar MHP'ye oy vermiş, FP'ye, DYP'ye, ANAP'a, ÖDP'ye, CHP'ye oy vermiş insanlardır. "Üreten biziz yöneten de biz olacağız" dediler. Bu sloganlar 500.000 kişi tarafından atılmıştır. Dolayısıyla Türkiye için bir şans olan Emek Platformu'nun hızla yaygınlaştırılması, derinleştirilmesi ve bu konunun üzerine gidilmesi gerekiyor. Bugün devrimci ve demokrat olan insanlara düşen görev Emek Platformu'nun yeniden canlandırılması ve hayata geçirilmesidir.

Bu Platform'a karşı çıkan aslında devletin kendisidir. Devlet ve kimi siyasal görüşler bu platforma karşıdır. Çünkü emek hareketleri birleşiyor. Emekçilerin birleşmesi, gücün büyümesi anlamına gelir. Gücün büyümesi mevcut vurgun düzeninin devamını savunanlar için tehlikelidir. Bu tehlikeyi gördükleri için Emek Platformunu içten dağıtmaya gayret etmişlerdir. İçten dağıtma gayretleri kısmen başarıya ulaşmıştır. Ama bu "başarıyı" başarısızlığa dönüştürmek görevi KESK, DİSK, TÜRK-İŞ'indir. Burada tüm sendikalara büyük sorumluluklar düşmektedir.

ÖDP, Emek Platformu'nu toplumsal muhalefet hareketinin ve sendikal hareketin başarıya ulaşacağı temel taşlardan biri olarak görmektedir. Bu konuda düşüncelerimiz baştan beri olumludur. Alınacak olumsuz tavır işçi sınıfı ve emekçi hareketinin güçsüzlüğünü savunmak olur. ÖDP emekçilerin iktidarını kurmak için yola çıkmış bir parti olduğuna göre bunu savunacaktır. Bu konuda ÖDP'nin görüşü açık ve nettir.

İ.C: *Çok teşekkür ederim.*

SİYASET, SENDİKACILIK VE EMEK PLATFORMU

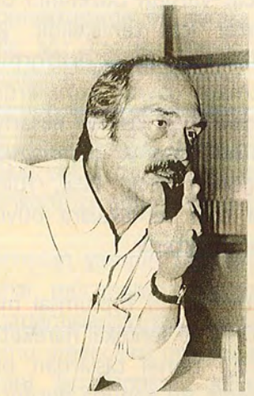

Mustafa YALÇINER
EMEP Genel Yönetim Kurulu Üyesi

OKNOS: *Sayın Yalçıner, sendikacılık ve siyaset arasındaki ilişkiyi yorumlar mısınız?*

Mustafa YALÇINER: Sendikalarla siyaset arasında dolaysız bir ilişki vardır. Aslında, bir devlet yaşamına ve dolayısıyla egemenlik ilişkilerine sahip olmaktan kaçınamayan tüm insan toplulukları, onların bütün toplumsal örgütleri siyasetle doğrudan ilgilidir. Tümü içinde siyaset yapılır; tümü siyaset yaparlar.

Sendikalar ya da genel olarak toplumsal örgütlenmeler açısından sorun, siyaset yapıp yapmadıkları değildir. Bütün sendikalar ve toplumsal ögütler, örgüt olarak ortaya çıktıkları hiçbir durumda kaçınamayacakları biçimde, siyasetin ta göbeğinde yer alırlar. Sorun, bu siyasetin ne tür bir siyaset olduğudur. Bu siyasetin, kimin siyaseti ya da hangi sınıfın çıkarlarının ifadesi olduğu sorusu ve yanıtı önemlidir. Yoksa, sendikaların siyasetle uğraşıp uğraşmamalarına, siyasi partilerden bağımsız ve dolayısıyla sınıflar üstü olup olmamalarına ilişkin bir tartışma gerekli ve mantıklı olmadığı kadar, sahte ve saptırıcıdır da.

Türkiye'deki sendikalara bakılırsa, tüm sendikaların, yalnızca tüm yöneticileri, siyasi görüşlere e bu görüşlere uygun partilerle somut bağlantılara sahip olmakla kalmazlar. Her sendikanın her somut durumda her somut soruna ilişkin ve genel olarak izlediği ya da peşinden sürüklendiği bir siyaset üzerinde hiç tartışma yürütülmemiş olsun, genel olarak ve çeşitli somut sorunlara ilişkin belirli yönlerde yürürler.

Doğru olan, birer işçi ve memurlar da katıldığında, emekçi örgütleri olan sendikaların işçi ve emekçilerin sınıf çıkarlarını yansıtan siyasetleri kararlaştırıp bilinçle izlemeleridir. Bu olmadığında, sendikalar, başkaları tarafından kararlaştırılmış, dolayısıyla, başka sınıfların çıkarlarını yansıtan siyasetleri savunup uygulama durumunda kalırlar. İşçi ve emekçilerin çıkarlarını yansıtmıyorsa, sendikaların yürüttüğü siyaset, kendi siyaseti değil demektir; bu tür siyasetler, kaçınılmaz olarak sermayenindir, burjuvazinindir.

Sonuç olarak, sendikalar hiçbir koşulda siyaset içinde olmamazlık ve belirli bir siyaset izlememezlik edemezler, Ama işçi ve emekçilerin çıkarlarına uygun siyasetler izlemiyorlarsa, burjuvazinin, sermayenin siyasetini izleme, dolayısıyla işçi ve emekçileri aldatma, kendi tabanlarına ihanet etme ve onları sermayenin peşine takılmaya yöneltme durumundadırlar demektir. En kötüsü de budur. "siyasete karşıyız", "partiler üstüyüz" vb. diyerek işçi ve emekçileri sermayeye peşkeş çekme, "sendikacılığa siyaset karıştırmayalım" diyenlerin genel özelliğidir. Sendika bürokrasisi daima, burjuvazinin siyasetlerini izler, ama her zaman "siyaset başka sendikacılık başka" görüşünü yayar. Zaten bu nedenle, sendika bürokrasisidir; işçi ve emekçilere ve çıkarlarına karşı sermaye ile birleştiği ve onun siyasetini izlediği için, bürokrasi adını hak etmiştir. Her seçimde bir burjuva partisini destekler ya da 28 Şubat siyasetine sarılır, "devletimi..."den başka laf bilmez, ama sendikal alanda da işçi ve emekçileri ve çıkarlarını savunduğunu iddia eder. Ne yazık ki, bu iddiaya inanlar hala bulunuyor.

OKNOS: *Emek Platformu'na nasıl bakıyorsunuz? Geleceğini nasıl yorumluyorsunuz?*

Mustafa YALÇINER: Türk toplumu, bütün kapitalist toplumlar gibi, işçi ve emekçiler bir yandan, tekelci sömürücü sınıf, büyü sermayedarlar diğer yanda olmak üzere bölünmüştür. Bu tür bölünüşü, kapitalist toplumun nesnel durumunu yansıtan gerçek bölünüşüdür. Çıkarları bir birine karşıt olan ve uzlaşmaları nesnel olarak mümkün olmayan sömüren ve sömürülen sınıflar arasındaki zıtlığın topluma damgasını vurması, gerçeğin iadesidir. Ama aynı zamanda, bu bölünüşün sömürülen ve ezilen yığınların, işçi ve emekçilerin bilincinde yer etmesi, sermaye açısından büyük tehlikeler de taşır. Ve sermaye, onun paralı adamları, savunucu ve sözcüleri, medyadan okula, tarikatlardan sendika bürokrasisine kadar, ellerindeki bütün araç ve imkanları seferber ederek, topluma, en başta emekçilere, sahte bir takım saflaşma ve bölünmeleri dayatmaya yönelirler. Amaçları nettir, emekçileri bölmek, onların sermaye karşısında tek vücut olarak birleşmelerini önlemek, ve dolayısıyla, sermayenin egemenlik koşullarını korumak, ömrünü uzatmak.

Sermaye ve adamları, bu nedenle, emekçileri, her türden etkenden yararlanarak bölmeye uğraşırlar. Emekçileri, bölgeci hemşehri ayrımlarından tutalım, "takım tutar" gibi çeşitli sermaye partilerini desteklemek üzere bölmeye kadar, hiçbir fırsatı kaçırmazlar. Sağcı-solcu, laik-şeriatçı, Türk-Kürt, vb. ayrımlar, bu nedenle burjuvazi açısından çok değerlidir. İşçi ve emekçiler açısından ise tam tersinin değeri büyüktür. Emeğin bütün güçlerini birleştirici ve emekle sermayeyi karşı karşıya getirecek bölünmeyi pekiştirici tutumlar ve buna hizmet eden her şey, emeğin insanları için önemlidir.

Emek Platformu, genel olarak sermaye karşısında emeğin birleşmesini ifa ettiği ve toplumun emekle sermaye arasındaki gerçek bölünmesine uygun olduğu için, değer taşımaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin tasfiyesine karşı mücadele içinde, kendi çıkarlarının farkına varan emekçilerin birleşme ve mücadele merkezi olarak rol oynayan Emek Platformu, kuşkusuz emek hareketinin bugünkü zaaflarını da üzerinden taşımaktan kaçınamadı. En temel zaafı, emek hareketinin de temel zaafı durumundaki işyerleri örgütlülüklerine dayanmamasıydı. Sendika bürokrasisi, bu boşluktan istifade, dağıtıcı, boz-

guncu rolünü oynamaya imkan bulabildi; iradesini, işçi sınıfı ve bütün bir emekçiler yığınına dayatabildi.

İşçi ve emekçiler, bürokrasinin dağıtıcı ve satıcı hain rolünü oynamasıyla yenildiler, *"emeklilik yaşı"* yenilgisi, geçici yenilgidir; anacak, her yenilgi gibi, emekçilerin moralini olumsuz etkilemiştir. Ancak, bu morali düzeltecek olan da, başlanmış olan işi bitirmek üzere sermayenin saldırıları önüne dikilen Emek Platformu adlı barikatı, zaafından arındırılmış haliyle yeniden ayakları üzerine dikmektir. İşyerleri örgütlerine dayanarak yakılmaz hale gelecek ve Bayram Meral ve benzerlerinin yıkıcı çabalarını etkisizleştirecek, yenilenmiş emek Platformu, bugünün, bütün işçi ve emekçilerin, sınıftan yana namuslu bütün sendikacıların kurmaya çaba harcamaları zorunlu alternatifidir.

Kıdem tazminatlarını kaldırma, çok sayıda memuru işten atma, sahte sendika yasası ve yüzde 20'lik maaş ve ücret dayatması ile güçlendirilecek sermaye saldırganlığı, emeklilik, tahkim vb. uyum yasaları alanında da tırmandırılacaktır. Bu saldırıların karşısına, Meral gibilerinin elinde heder olmayacak, dolayısıyla örgütlenmesini onun gibilerin eline terketmeyerek tabana dayandıran ve "sıradan" işçi ve emekçiyi öne çıkartan Emek Platformu ile çıkılmak zorundadır. Bu, olanaklıdır. Yaz sonunda 28 Şubatçı sahte bölünme, laikşeriatçı saflaşması dayatmasını bertaraf ederek, emek güçleri, sermaye karşısına birleşik halde çıkabilmiştir. Şimdi, işçi ve emekçilerin, içlerindeki hainleri temizleyerek, emeğin, denenmiş, sermaye karşıtı platformunu yeniden oluşturmalarının zamanıdır.

OKNOS: *Sayın Yalçıner, Kamu Görevlileri Sendika Yasa Tasarısı'na ilişkin görüşlerinizi alabilir miyiz?*

Mustafa YALÇINER: TBMM'de görüşülerek, 23 maddesi kabul edilen, 4 Mart Kızılay Direnişi ve ülke çapında başlatılan grevlerle geri çekilen "Sahte Sendika Yasası", kamu emekçilerine sendika hakkı tanıma demagojisiyle, DSP-MHP-ANAP hükümeti tarafından yeniden gündeme getirilmeye hazırlanıyor.

Bu yasa tasarısı *Sahte Sendika Yasa Tasarısıdır.* Çünkü, emekçilerin en doğal örgütlenmesi olan sendika hakkının temel işlevlerinden olan Grev ve TİS hakkını içermemekte, örgütlenme özgürlüğünü engellemekte, sendikaları danışma kurullarına çevirmektedir.

Sendikaların işlevi, ekonomik, sosyal, kültürel ve mesleki hak ve menfaatlerin koruması ile sınırlamakta; demokratik ve siyasal hakları koruma ve sunma hakkı tanınmamaktadır. Belirtilen hak ve menfaatleri korumanın da, kamu işvereniyle toplu görüşmeye sağlanacağı açıklanmaktadır. Toplu görüşmelerde ise uzlaşılan konularda bile, kamu işverenine uygulama zorunluluğu getirilmemektedir. Böylece aslında, sendikalar siyasal iktidarların kamu emekçilerine ilişkin uygulamalarını görüşerek meşrulaştırmalarının ve tepkilerin engellenmesinin aracı haline getirilmek istenmektedir. Ayrıca yetkinin belirlenmesinde, işkolu ve işyerindeki sendikal örgütlenme değil; ülke çapında en fazla üyeye sahip konfederasyona dikkate alınmakta, herhangi bir sendikaya üye olmayan ya da yetkisiz konfederasyona bağlı sendikaya üye olanlar adına toplu görüşme hakkı tanınarak; sendika üyeliği gereksiz hale getirilmekte, üyenin ve kamu emekçilerinin iradesi yok sayılmakta, çelişkili bir durum yaratılmaktadır.

Yasayla sendikal faaliyetler, idarenin iznine tabi kılınarak, sendikalar işlevsiz hale getirilmektedir.

Sendikaların örgütleneceği alanlar 10 hizmet koluyla sınırlandırılmakta; KESK içinde örgütlü olan adalet, yargı ve infaz kurumları ile savunma ve güvenlik hizmetlerinde çalışanlar ile, diğer hizmet kollarında çalışan müfettiş, murakıp, kontrolörlerin örgütlenmesi engellenmektedir. Bu yasanın çıkması durumunda, Tüm Yargı-Sen ve Asim-Sen sendikaları kapatılacaktır.

Sendika kuruculuğu için, 2 yıldır çalışma koşulu getirilerek; sendikal örgütlenme zorlaştırılmaktadır.

Sendikaların iç işleyişine müdahale edilmekte, tüzükle belirlenecek hükümler; yasa ile belirlenmektedir. Şube kurmak için, 1000 üyesi olma zorunluluğu getirilerek; bazı illerde şube kurma hakkı fiilen ortadan kaldırılmaktadır. Aylıksız izinli olacak yönetici sayısı, yasa ile sınırlandırılmaktadır.

30 kişiden az çalışanın olduğu işyerinde, sendika temsilcisi seçme hakkı tanınmamakta; temsilci seçiminde kaç üye olduğu değil, kaç çalışan olduğu dikkate alınmakta ve temsilci sayısı yasa ile sınırlandırılmaktadır. Hal böyle olunca, 30 kişiden az kişinin çalıştığı birçok işyerinde sendikalar fiilen yok sayılmakta, üyelerin temsilcilerini serbestçe seçme hakları ortadan kaldırılmaktadır.

Üyelik ödentisi kesmek için, o hizmet kolunda çalışanlardan en az %10'unu örgütleme şartı getirilerek; sendikalar önüne baraj engeli konulup, güçsüzleştirilmesi hedeflenmektedir. Üyelerin mesleki bilgi ve tecrübelerini arttırmak için gelirlerinin %10'unu örgütleme şartı getirilerek; sendikalar önüne baraj engeli konulup, güçsüzleştirilmesi hedeflenmektedir. Üyelerinin mesleki bilgi ve tecrübelerini arttırmak için gelirlerinin %10'unu ayırma zorunluluğu getirilerek, gelirlerin nasıl kullanılacağına müdahale edilmekte, işverenin hizmet içi eğitimle yapması gereken işler, sendikalara yüklenmektedir.

Ceza yasalarında belirlenen suçlar ve cezalar, bu yasa kapsamına da alınmakta; mali işlemlerdeki ufak hesap hatalarına dahi, ağır hapis ve para cezası öngörülerek; sendikalar üzerinde baskı kurulmaktadır.

Ayrıca ceza yasalarında tanımlanan suçların işlendiği kanaatine dayanılarak; mahkeme kararı olmadan, valilere sendika kapatma yetkisi tanınmakta, Böylece temel hukuk kuralları ihlal edilerek, keyfilik egemen kılınmakta ve valilikler, sendikalar üzerinde baskı unsuru haline getirilmektedir.

Sonuç olarak; bu yasa tasarısı, sendikal hak ve özgürlükleri garanti altına almayı değil, KESK'in ve kamu emekçilerinin, yıllardır sürdürdüğü mücadele sonucu elde ettiği kazanımları da yok etmeyi amaçlamaktadır. Yalnızca, sendikaların temel işlevi olan grev-TİS hakkını içermemesi nedeniyle değil; sendikal örgütlenme özgürlüğünü engellemesi, işverenimiz olan devletin sendikaların iç işleyişine müdahalesini yasallaştırması, sendikalara idari makamların müdahalesini kolaylaştırması ve mahkeme kararı olmadan kapatılmasını yasallaştırılması, üye iradesini yok sayması, temsilci seçme önündeki engeller; üyeliği gereksiz kılan hükümler, toplu görüşmede uzlaşma sağlansa da kamu işvereninin uygulaması zorunluluğu bulunmaması nedenleriyle; sendikaları danışma kurullarına dönüştüren, kamu emekçilerinin yükselen mücadelesini engellemeyi ve sendikalar aracılığıyla ehlileştirmeyi hedefleyen bir yasadır. Bu nedenle kabul edilmeyecek bir yasadır.

Bu yasanın yeniden gündeme getirilmesini engellemek, bugünkü koşullar dikkate

alındığında, geçmişten daha kararlı bir direnişi sergilemeyi gerektirmektedir. Ancak mücadele yasayı geri çektirme talebiyle sınırlandırılmamalı, sendikal hak ve özgürlükleri tam anlamıyla içeren ve garanti alına alan, sendikaların iç işleyişine müdahaleyi engelleyen, özgürlükçü bir yasal düzenleme talebi bugünden öne çıkarılmalı, kamu emekçileri bunun için harekete geçirilmelidir. ancak neyin ne kadar kazanılacağının; mücadelenin boyutuna, gerçek anlamda sendikal hak ve özgürlüklere sahip olmayan işçi sınıfıyla birleşik mücadelenin yaratılıp–yaratılmamasına ve bu mücadelenin genel demokrasi mücadelesiyle birleştirilip-birleştirilmemesine bağlı olduğu unutulmamalıdır.

Grev ve TİS önünde anayasa engeli bulunduğu iddialarının, anayasanın 90. maddesi gereğince yürürlüğe giren uluslararası sözleşmeler ve bu sözleşmelerin iç hukuktaki bağlayıcılıkları dikkate alındığında doğru olmadığı, kaldı ki böyle bir engelin olduğu varsayılsa bile, güçlü bir mücadele ile; bir gecede Anayasa değiştiren TBMM'nin, bu engeli kaldırmak zorunda kalacağı kamu emekçilerine kavratılmalıdır. Bunun yanında iş güvencesi ile grev ve TİS hakkının karşı karşıya getirilmesi propagandasına, tüm emekçiler için iş güvencesi talebiyle yanıt verilmelidir.

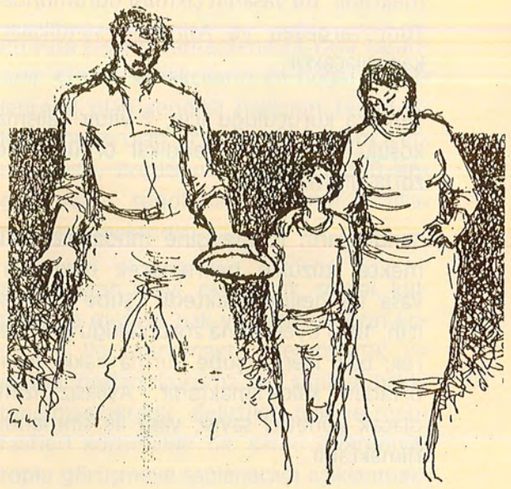

EMEK PLATFORMU

Kamil KİNKIR
Genel Başkan
Birleşik Metal İşçileri Sendikası

EMEK PLATFORMU GENİŞLEYEREK DEVAM ETMELİDİR

Ülkemizde bulunan emek kurumlarının tek tek sorunların üstesinden gelmelerinin mümkün olmadığı ve olamayacağı açıktır. Bundan hareketle; *Mezarda Emeklilik Yasa Tasarısı'na* karşı oluşturulan Emek Platformu'nun devam edip etmemesi yönünde bir tartışma süregelmektedir. Bizim bu tartışmadaki tutumumuz, kuşkusuz Platformu'nun devam etmesi yönünde olacaktır.

Platform Neden Devam Etmelidir?

Emek Platformu, nitelik olarak, emeği ile geçinen toplumsal kesimlerin oluşturduğu bir güç birliğidir. Esas olarak, benzeri güç birliğini oluşturma çabaları hem sınıf hareketinin tarihinde hem de ülkemizin geçmiş yıllarında sözkonusu olagelmiştir. İşçi sınıfımızın tarihi, emek mücadelesinde talebi olanların ancak birlikte mücadele vermesi halinde başarı sağlanabileceğini öğretmektedir.

Biz sendikal alanda bu yaklaşımı; işyerinde, işkolunda, ülke düzeyinde ve uluslararası düzeyde BİRLİK olarak ilkeleştirmiş bulunuyoruz.

Örneğin, 1980 sonrası yasaklanan 1 Mayıs'ların kitlesel anlamda kutlanabilmesi, bunun tüm işçi konfederasyonlarının BİRLİKTE kutlama kararı ile gerçekleşmesi bu tezimizi kanıtlamaktadır.

Siyasal yaşamda da örneğin; 1986-87 yıllarından itibaren ortak paydası "demokrasi talebi" olan çeşitli çabalar sözkonusu olmuş ve bu çabalar Demokrasi Platformu olarak en kapsamlı düzeye ulaşmış işçi ve memurların yanısıra aydınlar, sanatçılar, politik çevreler, meslek örgütleri ve bağımsız şahıslar bu platform içinde kendilerini ifade edebilmişlerdi. Demokrasi Platformu çabaları ile yasal ve hukuksal düzeyde önemli açılımlara ön ayak olunduğu bilinmektedir.

Bu durumda uzun bir aradan sonra 15 demokratik kitle örgütünün katılımı ile oluşturulmuş bulunan Emek Platformu, her ne kadar önüne koymuş bulunduğu yasa tasarısına karşı hedeflediği başarıyı elde edememiş olsa da, emek kesimi açısından çözümler üretmenin yolu birlikte mücadele olduğuna göre ve emekçilerin onyıllardır biriken bir dünya sorunu mevcut olduğuna göre ve yakın gelecekte bu sorunların azalmak yerine artacağı da göz önünde bulundurulduğunda, emekçileri temsil eden demokratik kitle örgütlerinin önünde tek seçenek bulunmaktadır; bu seçenek Emek Platformunun sürdürülmesi olmalıdır.

Özellikle 5 Nisan Kararları'ndan günümüze değin belki tarihinin en önemli sürecine giren emek örgütlerinin elde etmiş bulunduğu deneyim ve birlikte mücadele alışkanlığı, tüm örgütlerin tabanlarında da ciddi ses bulmakta ve devam edilmesi gerektiği açıkça ortaya konulmaktadır.

Platform Neden Genişleyerek Devam Etmelidir ?

Emekçilerin birlikte mücadele vermesi ihtiyacının objektif bir zorunluluk olduğunu; ülkede demokrasinin bir türlü kurumlaşamaması, insan hak ve özgürlükleri üzerindeki tehditlerin sürmesi ve emekçilerin içine sürüklendiği giderek ağırlaşan ekonomik koşullar ortaya koymaktadır.

Türkiye'de emekçileri temsil eden tüm demokratik kitle örgütleri bu süreci desteklemeli ve geliştirmelidir.

Mücadele, köylüyü ve esnafı da kapsayacak biçimde genişlemesi perspektifinde hareket ederek *Platform'un genişlemesi* hedefini önüne koymalıdır. Köylü ve esnaf sanıldığından daha fazla özellikle ekonomik olumsuzluklardan etkilenmektedir; bu nedenle Emek Platformu'nun içinde yer almaları kuvvetli bir olasılıktır.

Platform Açıklık Ve Samimiyet Zemini Üzerine Bina Edilmelidir

Ülkemizde emekçilerin birlikte mücadele verilmesi yönündeki istemi, ne yazık ki bugüne değin arzu edilen düzeyde gerçekleşememiştir. Kimi zaman bireysel, kimi zaman da kimi örgütlerin tutumları nedeniyle çok başarılı sonuçlar elde edilememiştir. Bunun son örneği Mezarda Emeklilik Yasa Tasarısı'na karşı alınan genel eylem kararının hayata geçirilmesinde yaşanmıştır. Karara saygı ve disiplinle uyan, fakat yalnız kalarak ağır bedel ödemek zorunda kalan binlerce emekçiye "Platform adı altında yaşanan yalnızlığı" anlatmak ve onları gelecek "ORTAK EYLEM VE ETKİNLİKLERE" davet etmek çok kolay olmasa gerekir.

Bu nedenle platformu oluşturan tüm örgütler alınan kararlara eksiksiz uymalı veya karar daha uygun hareket biçimleri tarzında ortaya konulmalıdır.

Platform Sadece Üyeler İçin Değil, Tüm Çalışanlar Ve Ülkemiz İçin Olmalıdır

Platform'un köylüleri ve esnafı da kapsaması halinde sermaye dışında ülkenin tüm değer üretenlerini kapsamış olacağı için, Platform hedefleri doğrudan ülkenin çıkarlarını ifade edebilir bir etkinlik düzeyine ulaşmış olacaktır.

Böylece platform gerçek ve güçlü bir demokratik baskı grubu özelliği ile etkinliğini yükseltmiş olacaktır.

Böyle bir sonuç, tüm çalışanlar için, tüm üretenler için, demokrasimiz için, ülkemiz tarihinde eşi görülmedik bir fırsat olacaktır.

Emek Platformu Önce Eksiksiz Bir Demokrasiyi Hedeflemelidir

Platform bileşenlerinin uğrunda mücadele verebilecekleri ortak payda kuşkusuz ekonomik ve demokratik hedeflerdir. Ancak öncelikle ülkemizin ve halkımızın onyıllardır hasretini çektikleri katılımcı ve çoğulcu gerçek bir demokrasi için mücadele verilmesi, ortak çalışma grupları oluşturularak hazırlanacak demokratik önergeler ile demokrasimizin *katılımcılık* boyutunun tamamlanmasını sağlayabilir.

Ortak demokrasi mücadelesinin aldığı yol ve başarı da ekonomik mücadelenin zeminini hazırlayacaktır. Bu 63 milyon insanın ortak beklentisidir.

Ve bu görev, bu rol ve fırsat, Emek Platformu'nun önünde durmaktadır.

Ben herkesi biraz daha duyarlı davranmaya, biraz daha sorumluluk almaya, biraz daha ülkemizi de düşünmeye davet ediyorum. Haydi sendika yöneticileri, haydi dernekler, odalar, sivil inisiyatifler, çevreciler, kooperatifler, herkesi görevini TAMAMLAMAYA çağırıyorum.

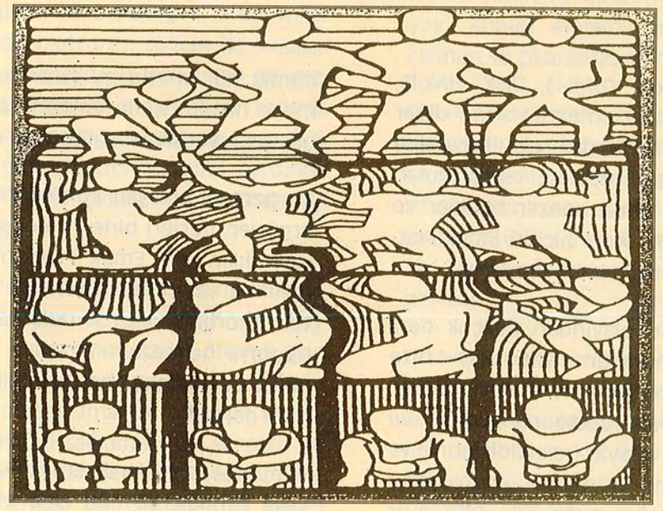

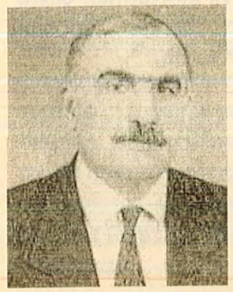

Yener KAYA
DERİ-İŞ Genel Başkanı

EMEK PLATFORMU OLAYINDAN ÇIKAN DERSLER

Türkiye'de ilk kez TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ, KESK, KAMUSEN ve emekten yana diğer kuruluşlar biraraya gelerek, böylesine geniş bir emek cephesi oluşturdular. Geçmiş yıllarda buna benzer birlikler ve cepheler kuruldu. Ama hiçbiri Emek Platformu kadar geniş tabanlı olmamıştı.

Emek Platformu olayından pekçok ders çıkarmamız mümkün. Bu olay bize herşeyden önce bugüne kadar "olmaz" "biraraya gelemez" dediğimiz güçlerin ve örgütlerin bir araya gelebildiklerini ve gelebileceklerini gösterdi. Uzun yıllar biraraya gelemeyen TÜRK- İŞ'in, DİSK'in ve imkansız gibi görünen HAK-İŞ'in temsil ettikleri tabanlarının hayati çıkarlarını savunmak sözkonusu olduğu zaman biraraya gelebildiklerini ve gelebileceklerini gösterdi. Dün, bu kitlelerin en hayati çıkarı sosyal güvenlik alanında bugüne kadar elde etmiş oldukları hakları korumaktı. Tek cümle ile *Mezarda Emeklilik Yasa Tasarısı'na* karşı çıkmaktı. IMF güdümlü hükümetin bu saldırısını püskürtmeye hiçbir kişinin ve konfederasyonun gücünün yetmeyeceği son derece açıktı.

Bu gerçeği anlayan konfederasyonlar ve örgütler, güçleri birleştirmek gereğini de kavradılar. İşte Emek Platformu'nun temelinde yatan, bu anlayış ve kavrayıştır. Tarihi zorunluluklar olmazları olur yapmış, biraraya gelmezleri biraraya getirmiştir. Bunların iyi anlaşılması ve bilince çıkarılması gerekir.

Günümüzde ve ilerde Emek Platformlarını veya cephelerini dün elde ettiğimiz deneylerin ışığında yeni ve daha güçlü bir şekilde kurmak mümkündür ve kurulabilir. Ama buna başlarken zorunlulukların (geniş emekçi kitlelerin hayati çıkarlarının) itici, birleştirici rolünü iyi değerlendirmek gerekir. Bu zorunluluk, bu hayati çıkar dün Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı, yarın Kıdem Tazminatını Gasp Etme Tasarısı veya başka birşey olabilir. Örgütler ve kitleler biraraya gelmez değil, gelebiliyor, bu ispatlanmıştır. yarında gelebilecekler ve güçlü emek cepheleri oluşturabileceklerdir.

Yaşadığımız Emek Platformu olayından, kitlelerin güçlerini birleştirebildiklerini ve bundan mutlu olduklarını gördük. Emek Platformu'nun kamuoyunun güvenini kazandığını ve halkın ondan çok şey beklediğine tanık olduk.

Aynı Emek Platformu'ndan rahatsız olan, siyasi iktidarın, sermaye çevrelerinin ve medyanın onu bölmek ve dağıtmak için tertiplere giriştiğini gördük. Bu tertiplerin belli neticeler verdiğine de tanık olduk.

Sosyal güvenlik yasa tasarısına karşı yürütülen mücadelede, Emek Platformu'nun çok önemli bir rol oynadığını, kimse inkar edemez. Bu platform, sağcısı ile solcusu ile işçisi ile memuru ile milyonları hareketе geçirdi. Kitleleri meydanlara indirdi, hükümeti uzlaşma aramaya mecbur etti. Ancak Emek Platformu'nun çatısında meydana gelen çatlak, bu mücadeleyi zaafa uğrattı.

Güçleri birleştirmek ve bir cephe kurmak elbette başarının temel şartlarından biridir. Ancak en az onun kadar önemli olan bir diğer temel şart, güçlerin birliğinin devamlılığını sağlamaktır. Güçlerin birliğinin sürekliliğini sağlamak, bir sanattır ve özveri ister. Ortak cephede bencilce hareket etmemek ve eleştirilerde yapıcı olmak temel davranış kuralı olmalıdır. Herkes, başarının bir örgütün değil, herkesin olduğunu aklından çıkarmamalıdır. Zaferi tek başına sahiplenmeye kalkmak cepheyi bozar.

Bilgi vererek, danışarak, ortak karar alarak hareket etmenin, Emek Platformu'nun temel yapısal ilkesi olduğunu anlamış olmalıyız. Geçirdiğimiz Emek Platformu deneyi bize bu gerçeği kabul ettirdi. Bundan sonraki mücadelemizde bu hayati dersleri dikkate alırsak ve bunları uygularsak başarılı olmamamız için hiçbir neden yoktur.

Bugünün somut şartlarında Emek Platformu'nu yeniden kurmak ve sürdürmek mümkündür. Bunun maddi şartları da vardır. Bu maddi şartlar, ezilen, sömürülen emekçi kitleleri ortak amaçları için birleştirmeye ve ortak mücadele etmeye mecbur ediyor. Küreselleşme adı altında uluslararası sermayenin hedeflerine maruz kalan emekçi kitleler, her gün kazanılmış haklarından mahrum edilmeye ve daha kötü şartlarda yaşamaya mahkum ediliyor. Sermayenin saldırılarının sonu gelmiyor. Bu saldırılara karşı güçleri birleştirmekten ve direnmekten başka çare yok. Bunun emekçi sınıfların bilincine çıkması ve çıkarılması gerekir.

Günümüzde Emek Platformu'nun yeniden ve bilinçli olarak örgütlenebilmesi için, en azından geniş kitlelerin temel amaçlarının somutlaştırılması gerekir. Bu temel amaçların dün Emek Platformu'nu oluşturan temel güçler tarafından belirlenmesi gerekir.

Ortaklaşa belirlenen temel amaçlar, Emek Platformu'nun programı demektir. Bu amaçları kapsayan programı benimseyen her örgüt yada kişi Emek Platformu'nun doğal üyesidir ve onun bir parçasıdır.

Bize kalırsa, Emek Platformu'nun temel amaçları şunlar olabilir:

1) Emek Platformu, uluslararası sermayenin küreselleşme adı altında yürüttüğü, işçimizi, emekçi halkımızı ve ülke kaynaklarımızı sömürme politikasına karşı olmalıdır. Ülkemizin sömürgeleştirilmesine, halkımızın köleleştirilmesine, ulusal devle-

timizin tahrip edilmesine, ulusal bağımsızlığımızın ve egemenliğimizin yok edilmesine karşı olmalıdır.

2) Emek Platformu, uluslararası sermayenin kamu işletmelerimizi ele geçirme planı olan özelleştirme politikasına karşı olmalıdır. Özelleştirmeye karşı olmaktan amacımız, hem ulusal işletmelerimizin yağmalanmasını hem işçilerimizin işsiz kalmasını önlemektir.

3) Emek Platformu, hiç şüphesiz milletimizin birliğinden ve ülkemizin bütünlüğünden yanadır. Bu tartışılmaz bir gerçektir. Bu gerçeğe sımsıkı sarılması gerekir.

4) Emek Platformu, ülkemizde toplumsal barışın ve gerçek demokrasinin yılmaz savunucusudur. Bunların gerçekleştirilebilmesi için insan haklarının uygulanmasını, gelir dağılımının daha adil hale getirilmesini ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesini vazgeçilmez bir şart olarak görmelidir.

5) Emek Platformu, Türk işçi hareketinin gelişimi için işsizliğin yok edilmesini, çalışana iş güvencesi sağlanmasını, sendika üyeliğinin güvence altına alınmasını, vazgeçilmez temel şart olarak kabul eder.

6) Emek Platformu, kamu emekçilerinin grevli toplu sözleşmeli sendika kurma hakkını, onların en temel hakkı olarak görür. Kamu emekçilerinin özgürleşmesini ve hayat şartlarının iyileştirilmesini amaçlar.

Bu temel maddelere ilaveler olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ezilen emekçi kitlelerin ortak taleplerinin olmasıdır.

Emek cephesi güçleri ortak bir programda anlaşırsa, sıra bu cepheye işlerlik kazandıracak mekanizmayı kurmaya gelir. Bu sorun belki de program yapmaktan daha zordur. Emek cephesinin yönetimi, ortak olmalıdır. Emek cephesi ortak bir liderliğe sahip olmalıdır. Bu liderlik yine ortaklarca belirlenecek ilkelere göre çalışmalıdır. Temel kural; ortak bilgilenme, ortak karar alma, hatta oybirliği ile karar alma olmalıdır. Bu ilkeler üzerinde yazımızın başında yeterince durduk.

Emek Platformu'nun güçlü bir şekilde oluşmasında bütün kusurlarına, tutarsızlıklarına ve kararsızlıklarına rağmen TÜRK-İŞ'in belirleyici bir role sahip olduğuna inanıyoruz. Geçmiş deneyler daha kararlı ve tutarlı hareket etmesinde faydalı bir rol oynayabilir. Ayrıca ortak karar almak, ortak hareket etmek ve eleştirilere açık olmak kararsızlıkları ve tutarsızlıkları en aza indirir.

Sonuç olarak; şunu bir kere daha vurgulamak gerekir. Ülkemizde emek cephesinin maddi şartları vardır. Bu cepheyi kurmak bakımından düne göre daha şanslıyız. Çünkü emekten yana örgütler, düne göre bugün, bu konuda daha bilinçli ve daha tecrübelidirler.

EMEK PLATFORMU

Sabri Topçu
TÜMTİS Genel Başkanı

EMEK PLATFORMU VE GELECEĞİ

Ülkemiz, işçi ve emekçiler açısından zorlu bir dönem yaşamaktadır. Siyasi iktidar büyük sermaye kesimlerinin ve IMF'nin istemleri doğrultusunda bir ekonomik-politika uygulamaktadır. Bir yandan "Yeni Dünya Düzeni" görüşü ile ülkemizin geleceği ve güvenliği için stratejik öneme sahip KİT'ler özelleştiriliyor, bir yandan kazanılmış haklar fiili uygulamaların yanısıra yasal düzenlemelerle geri alınıyor, işçiler başta olmak üzere emekçi kesimlere örgütsüzlük, açlık ve işsizlik dayatılıyor. Sosyal Güvenlik Reformu ile mezarda emeklilik uygulamasına geçilirken uluslararası tahkim ile yabancı tekelci sermaye kesimlerine ve yerli ortaklarına sınırsız sömürü, vergi muafiyeti ve ayrıcalıklar tanımanın yolu açıldı. Şimdi de "Tahkime Uyum Yasaları" hazırlanarak ülkemizin geleceği ve bağımsızlığı tümden tehlikeye sokulmakta; sosyal güvenlik hakkımızın tasfiyesi için hazırlanan yasa tasarısı ise Bakanlar Kurulu'na sunulmayı beklemektedir.

Meclis Komisyonu'na sevk edilen 2000 Yılı Bütçe Tasarısı; yeni yatırımlara pay ayrılmazken vergi gelirlerinin yüzde 88'inin borç faizlerine ayrıldığı, personel, sağlık ve eğitim için ayrılan oranların düşürüldüğü, sermayenin ve özellikle de rantiye kesiminin vergi yükü azaltılırken halkımız için yeni yükler getiren düzenlemelerle şekillenmiştir.

Öte yandan sendikalılaşmaya yönelik saldırılar işten çıkarmalarla sürerken, taşeron ve özelleştirme uygulamalarıyla sendikalı işçi sayısı sürekli düşmekte, sendikalar kan kaybederek zayıflamakta ve etkinlikleri giderek azalmaktadır.

Tarım ürünleri destekleme alımlarının azaltılması ve taban fiyatının düşük tutulmasının yanısıra tarım girdilerinin ve kredi faizlerinin yüksekliği köylülüğü de mülksüzleşmeye itmektedir.

Anlaşılacağı gibi bir avuç sermaye kesiminin servetlerini geliştirme olanakları artırılırken, çalışanların payına örgütsüzlük, sosyal haklardan mahrumiyet ve işsizlik düşmekte, çocukla-

rımızı okutma ve tedavi olma hakkımızın yok edilmesi düşmektedir.

Tek tek sendikalar ve diğer emek örgütlerinin bu saldırıları püskürtme olanağı oldukça kısıtlı olduğu, kendi işkollarına özgü sorunları aşsalar bile genel saldırılar karşısında etkisiz kaldıkları yaşanan süreçte görüldü. Sendikaların çoğunluğuna hakim olan tavizkar uzlaşmacı çizgi, bu süreci güçlendiren bir faktör oldu.

Bütün bunlar; işçilerin, kamu emekçilerinin, küçük esnaf ve köylülüğünün çıkarlarının ortak olduğunu, siyasal iktidarın ve sermayenin saldırılarını emekçileri; "sağcı" ve "solcu" diye ayırmadan bir bütün olarak emeğe yöneltmesi nedeniyle saldırılar ancak birleşik bir mücadele ile püskürtülebilecektir. Bu siyasal gerçeklik, sendika ve diğer emek örgütlerindeki yöneticilerin siyasal düşünce farklılığına karşın biraraya gelmeleri ve ortak mücadeleyi örgütlemeleri zorunluluğunu dayatmıştır.

İşte bu zorunluluk, siyasal düşünce farklılığına karşın, TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ, KESK ve KAMU-SEN'in meslek örgütleri ile birlikte EMEK PLATFORMU içinde yar almalarını sağladı. Emek Platformu, işçi ve emekçiler için bir umut oldu, Platformun düzenlediği eylemler ses getirirken yasa tasarılarının görüşülmesi bile ertelenmek zorunda kaldı. Emek Platformu'nun çağrısı ile Ankara'yı dolduran 500 bin işçi ve emekçi, Cumhuriyet tarihimizin en görkemli emekçi eylemini yarattı. Emek Platformu içindeki yalpalamalar, uzlaşmacı bazı tavırlar mücadeleye zarar vermişti. O koşullarda depremin yarattığı duygusal ve psikolojik ortamı fırsat bilen hükümet de "Mezarda Emeklilik" yasasını parlamentodan geçirmişti.

Bu zayıflıktan güç bulan sermaye kesimleri, iş güvencesine karşı çıkarken kıdem tazminatı hakkımızın da kaldırılması istemlerini daha yüksek sesle dillendirmeye başladı.

Emeğe yönelik saldırıların daha da artacağının görüldüğü bugünkü koşullarda Emek Platformu'nun yeniden toparlanması ve temsil ettikleri işçi ve emekçi kesimlerin çıkarlarını temel alan, onların irade ve istemlerini yansıtan bir bileşik mücadeleyi örgütlemesi acil bir görev olarak durmaktadır.

Platform'un bu tarzda bir mücadeleye önderlik edebilmesi, taban zorlamasını zorunlu kılmaktadır. İşçi Sendikaları Şubeler Platformu ya da "Sendikalar Birliği" adları ile bazı illerde kurulan ve giderek yaygınlaşma eğilimi gösteren bölgesel örgütlenmelerle KESK Şubeler Platformu adı ile illerde oluşturulan yerel örgütlenmeler ve bunların meslek örgütleri ile oluşturacağı eylem birlikleri; sendikaları ve konfederasyonları olduğu kadar Emek Platformu'nu da tabandan zorlayacak, yalpalamalarının önünü kesecek ve tabanın istemleri doğrultusunda tutum almasını sağlayacak örgütlenmelerdir. Bu türden yerel örgütlenmeler yaygınlaştırıldığı, kitleselleştiği ve etkili eylem biçimlerini hayata geçirdiği ölçüde bu görev yerine getirilebilecektir.

Bu anlamıyla işçi ve emekçiler, Emek Platformu şeklindeki örgütlenmelere yalnızca var olan haklarını korumak ve saldırıları püskürtmek için değil, ama aynı zamanda demokrasi mücadelesini geliştirmek için de yakıcı bir ihtiyaç duymaktadır. Sınıfa güven duyularak alınacak kararların, 24 Temmuz Ankara Mitingi'nin de gösterdiği gibi yaşam bulacağından kimse kuşku duymamalıdır.

Bu nedenle görev yalnızca emek eksenli bir mücadeleyi benimseyen sendikalar ve meslek örgütlerinde değil, ama aynı zamanda tek tek şubelerdeki yöneticiler ve ileri işçilerin omuzlarındadır.

EMEK PLATFORMU

Cengiz FAYDALI
ENERJİ-YAPI-YOL SEN Genel Başkanı

NASIL BİR MÜCADELE CEPHESİ?
EMEK PLATFORMU VE ZAAFLARI

Emek Platformu'nu değerlendirmek için, yaşanan sürecin tüm ayrıntılarıyla irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum. Emek Platformu'nun oluşumu ve Platform oluştuktan sonra işleyen süreç ortaya konulduğunda nasıl bir mücadele cephesi oluşturulacağının ip uçlarını yakalama şansını elde etmiş oluruz. Bu nedenle Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı gündeme gelmeden önce işleyen süreçle başlamak istiyorum.

Kamu emekçileri, 1999 yılı bütçesine karşı mücadelelerini sürdürürken, bütçede çalışanlara getirilen yoksulluk ve açlık yetmiyormuş gibi, bu sefer emeklilik haklarını gasp eden "Sosyal Güvenlik Yasası" görüşülmek üzere Meclis'e gönderiliyordu.

Kamu emekçileri mücadeleye 1999 bütçesine yönelik eylemleriyle Sosyal Güvenlik Yasası'na yönelik eylemlerini çakıştırarak devam ediyordu. Bu süreçte DİSK de kamu emekçileriyle ortak eylemlilik içerisinde yerini alıyordu.

KESK ve DİSK hemen hemen her gün meydanlara çıkarken, HAK-İŞ ve TÜRK-İŞ umudunu Ekonomik Sosyal Konseydeki (ESK) görüşmelere bağlıyordu. İlk etapta KESK'in ETUC'a bağlı konfederasyonların (TÜRK-İŞ, KESK, DİSK, HAK-İŞ) biraraya gelerek Sosyal Güvenlik Yasasına karşı mücadeleyi örgütlemeleri önerisi görmemezlikten geliniyordu.

Bu süreçte KESK ve DİSK, bir taraftan alanlara çıkarken diğer taraftan mücadelede diğer kitle örgütlerinin de yer alması noktasında toplantılar düzenleniyordu. 12 Temmuz'da KESK, DİSK, TMMOB, TTB, TEB, TUHB, TDB ve TÜRMOB biraraya gelerek Sosyal Güvenlik Yasası'na karşı ortak tutum alınması ve mücadelenin sürdürülmesi kararını açıklıyorlardı.

KESK'ten umduğunu bulamayan TÜRK-İŞ, tabanın ve kamuoyunun baskısına dayanamayarak, yanına, emek mücadelesinde sicili olumsuzluklarla dolu olan TÜRK KAMU-SEN'i ve Emekli Cemiyetlerini alarak diğer konfederasyonlara toplantı çağrısında bulunuyordu. Bu toplantıda TÜRK-İŞ iki şeyi hedefliyordu:

1) KESK ve DİSK'in sürekli alanda olmasından dolayı TÜRK-İŞ tabanında yönetime yönelik eleştirilerin önünü kesmek ve öncülüğü ele geçirmek.

2) Bu platformda meslek odalarını devre dışı bırakıp, söyleyeceği herşeyi onaylayacak ve asla mücadele etme gibi bir niyeti olmayan TÜRK KAMU-SEN ve Emekli Cemiyetlerini yanına alarak, elini güçlendirmek.

14 Temmuz 1999 tarihinde yapılan toplantıyla TÜRK-İŞ amaçladığı birinci hedefe ulaşıyor; ikinci hedefini de kısmen gerçekleştiriyordu. KESK'in ısrarı üzerine toplantıya meslek odaları da çağrılıyordu ve 14 Temmuz 1999 tarihinde 15 örgütün katılımıyla Emek Platformu'nun oluşturulduğu ortak bildirgeyle açıklanıyordu.

14 Temmuz 1999 Emek Bildirgesi

15 örgütün güç ve eylem birliği içinde olduğu belirtilerek, aşağıdaki talepler açıklanıyordu:

- Sosyal Güvenlik Yasası'nın görüşülmesinin durdurulması;
- Uluslararası tahkim ve özelleştirmenin Anayasa'ya konulmaması;
- Kamu emekçilerine verilen %20'lik komik artışın yeniden değerlendirilmesi;
- Özelleştirmelerin durdurulması;
- Tarım ve hayvancılıkla ilgili sübvansiyonların kaldırılması kararının uygulanmasından vazgeçilmesi.

Bu talepler yerine getirilmediğinde üç işçi konfederasyonun ESK'den çekileceği vurgulanarak ortak eylem komitesi oluşturulduğu açıklanıyordu.

Bunların gerçekleşmesi için;

- 15 Temmuz 1999 günü illerde hükümeti oluşturan siyasi partilerin il örgütlerine ziyaretler yapılması,
- 15, 17 ve 18 Temmuz 1999 günleri bölgesel mitingler düzenlenmesi,
- 19 Temmuz 1999 günü Ankara'da hükümeti oluşturan üç siyasi partinin genel merkez örgütlerine ziyaretler yapılması,
- 24 Temmuz 1999 günü Ankara'da miting yapılması ve bu sorunların çözülmemesi durumunda üretimden gelen gücün kullanılması

kararları alınarak, bildirgede, bu kararlar ile sorunların iletilmesi için Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan ve parti başkanlarıyla görüşüleceği yer almıştır.

Eylem Kararlarının Hayata Geçmesi ve Samimiyeti

Emek Platformu eylem kararlarını almadan önce, 8 ve 9 Temmuz 1999 tarihlerinde KESK ve DİSK, birçok ilde ortak kitlesel basın açıklamaları ve oturma eylemleri gerçekleştirdiler. 12 Temmuz 1999 tarihinde KESK, bütçe ve sosyal güvenlik yasasına karşı tek başına birçok ilde kitlesel basın açıklaması yapmıştır. Uzun süreden sonra Kızılay alanı KESK üyelerince trafiğe kapatılarak 1 saatlik protesto etkinliği sürmüştür. Emek Platformu'nun ilk eylemi 15 Temmuz'da siyasi partilere çelenk

bırakmak olmuştur. Bu eyleme ağırlıklı katılım TÜRK-İŞ, KESK, DİSK'ce sağlanmış, Emek Platformu'nu oluşturan başta TÜRK KAMU-SEN olmak üzere birçok örgüt pankart bile açmamıştır. 17-18 Temmuz'da yapılan bölge mitinglerine, İstanbul hariç katılım yalnız KESK ve DİSK'e bağlı sendikalar ve meslek odalarınca sağlanmıştır.

Bu eylemler sürdürülürken, öncülüğü ele alan TÜRK-İŞ bir yandan da hükümetle pazarlıklarını sürdürmekteydi. Örneğin Emek Platformu'nu oluşturan örgütlerin haberi olmadan TÜRK-İŞ ve TİSK (Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu), sosyal güvenlik yasası konusunda ortak taslak sunuyorlardı. TÜRK-İŞ bu görüşmeleri yoğunlaştırarak eylemleri askıya alma uğraşısını hiçbir dönemde elden bırakmadı.

19 Temmuz 1999 parti merkezlerine çelenk bırakma eylemine onbine yakın kitle katılıyor, Ankara da kilometrelerce yol yürünüyordu. Bu eylemde de katılımın ağırlıklı bölümü TÜRK-İŞ'te ve KESK üzerinde yoğunlaşıyordu. TÜRK-İŞ hükümetle yaptığı görüşmeler sonucunda 24 Temmuz'da yapılacak olan Ankara mitingini yapmama eğilimi hissedildiğinden, bu eylemde en sıkça atılan slogan "24 Temmuz'da Kızılay'dayız" olmuştur. Böylece bir anlamda 24 Temmuz eyleminin ertelenmesinin önünün kesilmesi amaçlanıyordu.

Ve nihayet 24 Temmuz Ankara Mitingi gerçekleştiriliyordu. Ülkenin dört bir yanından yüzbinlerce emekçi Ankara'ya akın akın geliyordu. 4 Temmuz 1999'da Ankara'da TÜRK-İŞ'in katılımından sonra en büyük katılım KESK tarafından sağlanıyordu. Ancak Hipodrom'dan eylem alanına daha onbinlerce emekçi meydana gelmeden miting bitiriliyordu. Birçok emekçi ne olup ne bittiğini anlamadan eylem sonlanıyordu. Eyleme katılım, yapılan hazırlıklara göre beklentilerin oldukça üzerindeydi.

Yalpalama Dönemi

24 Temmuz 1999 Ankara Mitingi üzerine, TÜRK-İŞ Başkanı hükümetle pazarlıklarını sürdürmeye devam ediyordu. Ve hükümet, taktiksel olarak yasayı tekrar düzenlemek üzere Bütçe Plan Komisyonu'ndan alt komisyona gönderiyordu. TÜRK-İŞ'in tek başına hükümete sunduğu önerilerle, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın önerileri ortaklaştırılarak, yasa tekrar Bütçe Plan Komisyonu'na gönderildi.

Bu arada Emek Platformu'nca daha önce 29 Temmuz'da 1 saatlik iş bırakma kararının uygulanmayacağı, TÜRK-İŞ tarafından ilan edildi. Gerekçe ise yasanın alt komisyona sevk edilmesi olarak açıklandı.

Bu süreç Emek Platformunu ikili yapıya dönüştürmüştür. Bir yanda mücadelenin daha da yükseltilmesi gerektiğini savunan KESK, DİSK, TMMOB, TÜRMOB, TTB, TEB, TVHB, TDB; diğer yanda ise hükümetle görüşmelerden olumlu gelişmeler kaydedileceğine inanan ve eylemlerden artık vazgeçilmesini savunan TÜRK-İŞ, T.KAMU-SEN ve Emekli Cemiyetleri. HAK-İŞ ise tam yerini bir türlü belirleyemedi.

KESK, DİSK ve meslek odaları, tasarının alt komisyona sevk edilme olayını taktiksel bir gelişme olarak algıladıklarını açıklayarak, 1 saatlik iş bırakma eylemini yapacaklarını açıklıyorlardı. 29 Temmuz 1999 tarihinde iş bırakma eylemini yapan örgütler, Emek Platformu toplantısında TÜRK-İŞ ve TÜRK KAMU-SEN tarafından sert eleştirilere uğramış ve platform fiilen dağılmıştır. Bu toplantılardan sonra TÜRK-İŞ Başkanı hükümetle %95 oranında anlaştıklarını ve genel grev yapmaya gerek kalmadığını açıklamıştır. KESK, DİSK ve meslek odaları ayrıca basın toplantısı ya-

parak mücadelenin sürdürüleceğini açıklamışlardır.

3 Ağustos 1999 tarihinde KESK ve DİSK'ten Emek Platformu katılımcılarına, süreci değerlendirmek üzere Genel-İş'te toplantı çağrısında bulunulmuştur.

29 Temmuz'da 1 saatlik iş bırakma eylemine katılmayan ve "hükümetle %95 anlaştık genel greve gerek yok" diye açıklama yapan TÜRK-İŞ, tabandan oldukça yoğun tepkiler almıştır. İşçi sendikası şubeleri ve TÜRK-İŞ'e bağlı 9 sendika ortak deklarasyon yayımlayarak mücadeleyi sürdüreceklerini açıklamışlardır.

Bu baskı sonucunda TÜRK-İŞ 3 Ağustos'taki toplantıya Genel Sekreter Şemsi DENİZER'i göndererek ara çözüm buluyor. Yapılan bu toplantıda ortak basın açıklaması yapılıyor.

Bu açıklamada, önceki talepler yeniden sayılarak;

- 4 Ağustos 1999 tarihinde bütün illerde merkezi meydanlarda oturma eylemi yapılmasına (Ankara'da Güvenpark'ta yapılmasına);
- TBMM Genel Kurulu'nda görüşülme sürecinde taleplerimizin dikkate alınmaması halinde, üretimden gelen gücümüzün kullanılmasına karar verilmiştir.

İlginçtir; bu toplantıdan 1 saat sonra TÜRK-İŞ açıklama yaparak 6 Ağustos 1999 tarihinde üretimden gelen gücün kullanılacağını belirtiyordu. TÜRK-İŞ bu hareketi ile Emek Platformunu güç durumda bırakarak 29 Temmuz'un rövanşını almaya kalkışmıştır. Toplantıda iş bırakmanın tarihi konusunda hiçbir öneride bulunmayan TÜRK-İŞ'in 1 saat sonra tarih açıklamasını, tabanındaki baskıları gidermeye yönelik bir tutum olarak değerlendirmek mümkündür.

TÜRK-İŞ'in 6 Ağustos'ta iş bırakma yönündeki açıklamasına karşılık olarak KESK, DİSK ve meslek odaları bu eyleme katılacaklarını açıklamışlardır.

4 Ağustos'ta yapılan oturma eylemine KESK ve DİSK dışındaki örgütler temsili düzeyde katılmış, KESK ve DİSK oturma eylemine kitlesel olarak katılmışlardır. 4 Ağustos'taki oturma eyleminde ve diğer tarihlerde yapılan oturma eylemlerinde (12-16 Ağustos) bütün açıklamalar gece de kalınacağı yönünde olmasına rağmen, birkaç saat sonra eylem bitirilmiştir.

4 Ağustos Eylemi'nden sonra, TBMM programında değişiklik yaparak, sosyal güvenlik yasası yerine siyasal partiler yasasını ve Anayasa değişikliklerini görüşmeyi kararlaştırmıştır. Bunun üzerine 6 Ağustos'ta iş bırakma kararı erteleniyor; bu arada TÜRK-İŞ Genel sekreterine suikast düzenlenerek öldürülüyordu. Şemsi DENİZER'in öldürülmesinden sonra süreç mücadele edenlerden yana değil mücadeleden kaçanlar lehine işlemiştir.

Emek Platformu'nun oluşum nedenlerinden ve ortak taleplerinden biri de uluslararası tahkimin, özelleştirmenin Anayasa maddeleri değiştirilerek Anayasaya konulmasına karşı çıkmak olduğu halde, Meclis'te Anayasa değişiklikleri görüşüldüğü bir ortamda iş bırakma kararı ertelenmiştir.

KESK ve DİSK tarafından 9 Temmuz 1999 tarihinde Danıştay önünde oturma eylemi yapılması önerilmiş, ancak bu eyleme TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, T.KAMU-SEN temsili düzeyde bile katılmamıştır.

Siyasi partiler yasası ve Anayasa değişiklikleri yapıldıktan sonra sosyal güvenlik yasasına görüşmelere kalındığı yerden devam edilmiştir. Bu süreçte Emek Platformu 13 Ağustos'ta iş bırakma kararını açıklıyordu. 13 Ağustos'ta iş bırakılacağı açıklandığı halde, 12 Ağustos akşamına kadar TÜRK-İŞ, sendikalarına eylem hakkında bilgi göndermemiştir. Yapılan açıklamada sendikalara ayrıca bilgi verileceği belirtildiğinden, sendikalar bu bilgi gelmeden hiçbir aktivitede bulunmuyorlardı. Nitekim 12 Ağustos'ta bazı sendikalar şubelerine akşam saat beşte yazı göndererek vizite eylemi yapılmasını belirtiyorlardı. TÜRK-İŞ'e bağlı birçok sendika bu eyleme katılmamıştır. Viziteye çıkan sendikalar da, birlikte çalıştıkları kamu emekçileri iş bıraktığından, bu eylemi olumsuz etkilemişlerdir.

Türkiye Kamu-Sen 13 Ağustos'taki iş bırakma eylemine katılmadığı gibi, şubelerine eylem yapmamaları doğrultusunda uyarı gönderiyor; bir nevi eylem kırıcılığını üstleniyorlardı.

16 Ağustos'ta yeni kitlesel oturma eylemiyle süreç geçiştirilirken, bu dönemden sonrası için Emek Platformu'nun bir kararı bulunmamaktaydı. Ancak KESK ve DİSK, meslek odaları, kitlesel tepkiler örgütleme noktasında hemfikirlik sağlamalarına rağmen, 17 Ağustos'ta meydana gelen depremden dolayı bir karar açıklanamıyordu.

Oysa yıllardır egemen olan "ideoloji" rant ve kâr hırsına kapılarak hem bu bölgenin hem de Türkiye'nin çarpık sanayileşmesine göz yummuş ve ülke içinden bu bölgeye büyük oranda göç yaşanmıştı. Sonuçta 17.8.1999 tarihinde tahmin edilen o felaket gelmiş ve binlerce insanla birlikte, ülkeye egemen olan 50 yıllık "ideloloji"yi de enkaz altında bırakmıştır. Devlet örgütlenmesinin içi boşaltılmış, bu örgütlenme deprem bölgesinde vatandaşların yanında kendisini *hissettirmemiştir*. Bölgeye birkaç gün sonra ulaşılmış, feci bir organizasyonsuzluk örneği sergilenmiş, halk kendi kaderine terk edilmiştir. Ve emekçiler enkaz altındaki ölülerini çıkarmakla, yaralılarını tedavi ettirmekle, evsizlere yardım etmekle uğraşırken; hükümet IMF'ye verdiği sözün gereğini yerine getirerek böyle bir zamanda yangından mal kaçırırcasına sosyal güvenlik yasasını görüştürmüş yasa çıkartılmıştır.

Geçmiş sürecin hikayesi uzun uzadıya açıkladıktan sonra, bu dönemin genel zaafiyetlerini de ortaya koymak gereğini duymaktayım:

- KESK ve DİSK sürecin başında alanlara çıkarak neredeyse 56 milyonun sözcüsü konumunu almışken, bu konudaki önderliğin tek başına TÜRK-İŞ'e bırakılması büyük hatadır.
- TÜRK-İŞ'in tek başına sözcü olması hükümetin işini kolaylaştırmıştır. Hükümet Emek Platformu'nu hatta TÜRK-İŞ'i de tüzelkişilik olarak yok saymış, görüşmeleri kişi üzerinden götürerek amacına ulaşmıştır. Bu görüşmeler sonucunda Emek Platformu'nu *çatlatabilmiştir*.
- Emek Platformu her ne kadar sürecin dayatması sonucunda olmuşsa da, platformun ilke ve amaçlarında muğlaklık öne çıkmıştır. Örneğin sosyal güvenlik yasasına karşı her konfederasyon farklı yaklaşımlarda bulunmuştur. TÜRK-İŞ olayı yalnızca geçici işçilerin durumunu kurtarmaya ve emeklilik yaşına indirgemiştir. KAMU-SEN de benzer olarak emeklilik yaşının 50-55 olması gerektiğini vurgulamıştır ve bu noktada yasanın revize edilerek düzeltileceği üzerinde durmuşlardır. KESK ise, bu yasanın altında sosyal güvenliği özelleştirme hesaplarının yattığını belirterek, yasanın geri çekilme-

si üzerinde yoğunlaşmıştır. Mücadele cephesi hedefin net olarak belirlenmesiyle etkin hale gelebilir. Hedef muğlak ise mücadelenin muğlak şekilde yürütülmesi kaçınılmazdır. Bu noktada sınıf mücadelesinin gerektirdiği tavır belirlenememiştir.

- Emek Platformu, bildirgesinde 5 talep öne sürerek mücadeleyi bunlar için sürdüreceğini açıklamasına rağmen sosyal güvenlik yasası dışında hiçbir talep için eylem kararı almamıştır. Özelleştirme ve uluslararası tahkim Anayasaya konulurken, söylem dışında hiçbir etkinlikte bulunulmamış (KESK, DİSK ve meslek odalarının Danıştay önünde oturma eylemi dışında) sürece seyirci kalınmıştır. Diğer taraftan kamu çalışanlarına ücret artışlarında hiçbir iyileştirme yapılmadığı halde bu talebe karşılık tek bir etkinlik kararı alınmamıştır. Özelleştirme uygulamaları hızlandırıldığı halde (enerji, haberleşme vb.) bu konuda da sessiz kalınmıştır.
- TÜRK-İŞ Başkanı'nın "%95'te anlaştık bundan sonra eyleme gerek yok" şeklindeki açıklaması yeterince sorgulanmamış ve hükümet bu açıklamadan destek alarak yasayı görüşmeye devam etmiştir.
- KAMU-SEN mücadelenin hiçbir boyutunda yer almamasına rağmen, medyada fazlasıyla boy göstermiş, parmağını oynatmadan süreç içerisinde yer alıyormuş gibi gösterilerek kitleler nezdinde teşhir edilmekten kendini kurtarmıştır. Oysa Platform içerisindeki işlevi, KESK'e saldırmak ve TÜRK-İŞ'ten gelen eylem ertelemeleri önerilerini desteklemekten ibaret kalmıştır.
- Emek Platformu yasanın Cumhurbaşkanı tarafından onaylama sürecinde etkisiz kalmış, bu noktada hiçbir aktivitede bulunmamıştır.
- Birleşik mücadele yalnızca, *kendisini mücadeledeki isteksizliği, ikircikliği ve yalpalaması ile gösteren* örgütlerin yanyana gelmesiyle oluşturulmaz. Sürecin tahlili yapılarak ve "bu süreç emekçilerin nasıl lehine dönüştürülür" üzerinden programlar çıkartılarak mücadele bunlar üzerine oturtulur. Tek bir konuda bile ortaklaşamayanların ortak mücadele cephesi yaratmalarının olanağı bulunmaktadır.

Bütün bu zafiyetler gözönünde bulundurulduğunda, yeni dönemin perspektiflerinin ve mücadele cephesi ile tarzının nasıl oluşturulacağı konusunda önemli ipuçlarını yakalama olanağı bulunmaktadır.

Biliyoruz ki, 57. Hükümet yeni yasama dönemine emekçilere yönelik yeni saldırı politikalarıyla girecektir. 2000 yılı bütçesi, emekçilere sefaleti ve yoksulluğu dayatan bir bütçedir. Bütçenin %67'sini faiz ve iç borç ödemelerine ayırmak gibi vahim bir boyutu var, Hükümet yine sermayeden vergi almak yerine, vergiyi sermayeden borç olarak alacak ve %125'ler oranında faiz ödeyecektir. Faizlerin %125, bütçe açığının %40 olduğu bir ülkede enflasyonun %25'e düşürüleceği tamamıyla bir aldatmacadır. Nasıl ki 1999 enflasyonu %35 denildi ve ücretler buna göre belirlendi; oysa görüldü ki, 1999 enflasyonu %70 civarında çıktı. Politikada onurun ve tutarlılığın geçerli olduğu ülkelerde bu yanılmadan sonra istifa mekanizması çalışırdı. Politikada tutarsızlığın, pişkinliğin, yüzsüzlüğün egemen olduğu ülkemizde ise daha önceki yalanlara yeni yalanlar

eklenerek 2000 yılı enflasyonunun %25 olacağı varsayılarak ücret artışı da %25 civarında tutulacak.

Bütçe saldırısının yanında özelleştirmeler hızlandırılmaktadır. Özellikle elektrik santralleri ve dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesinde yoğun bir çalışma sürdürülüyor. Anayasaya özelleştirme ve uluslararası tahkimin yerleştirilmesi, kendilerince hukuksal engelin aşıldığı anlamına gelmektedir. Bu kanıyı yıkacak etkinlikler ve mücadele, kesintisiz olarak sürdürülmelidir.

Yakın vadede uluslararası tahkimin uyum yasaları da gündeme gelecektir. Hatta personel rejim yasası, kamu görevlileri sendikaları yasasının bu yasama döneminde ele alınması düşünülmektedir. Ayrıca demokratikleşme talepleri gittikçe yükselmektedir. Çıkarılacak olan af yasası, Anayasa değişiklikleri, vb. konularda da sendikalara önemli görevler düşmektedir.

Yapılması gereken, hükümetçe hazırlanan ekonomik saldırı paketinin püskürtülmesi ve demokratikleşmeyi sağlayacak taleplerin gerçekleştirilmesini amaçlayan bütünlüklü bir mücadele programı çıkartılmasıdır. Böylesi bir perspektif üzerinden ortaklaşılan ve atılan her adımda kararlılık gösterecek tüm örgütlerle bir mücadele cephesi yaratılması zorunluluktur. Bu birikime, perspektife, kadroya ve güce sahibiz. Emekçi mücadelesiyle yakından uzaktan ilgisi olmayanların Emek Platformu'na taşınması gibi ikinci bir hata işlenmemelidir. Yaratılacak yeni mücadele cephesi ile aydınlık günler yaratılması dileğiyle saygılarımı sunuyorum.

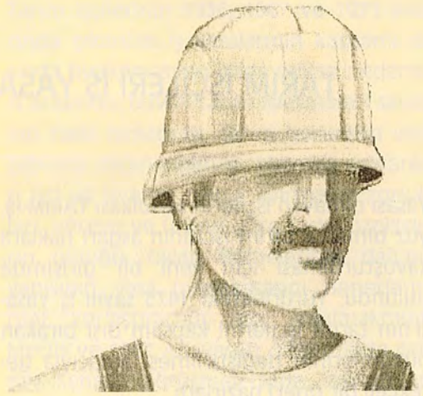

TARIM "REFORMU" VE TARIM İŞÇİLERİ

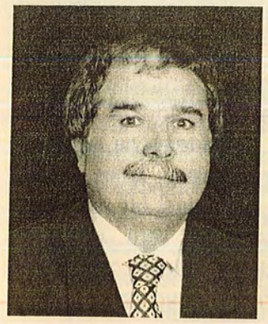

Bedrettin KAYKAÇ
TARIM-İŞ Sendikası Genel Başkanı

TARIM İŞÇİLERİ İŞ YASASI KAPSAMINA ALINMALIDIR

Yasası olmayan işçilerin sendikası TARIM-İŞ, yüz binlerce tarım işçisinin asgari haklara kavuşturulması için yeni bir girişimde bulundu. Yürürlükteki 1475 sayılı İş Yasası'nın tarım işçilerini kapsam dışı bırakan hükümlerinin değiştirilmesi amacıyla gerekçeli bir öneri hazırladı.

Tarım işçilerinin sanayi ve hizmetler sektöründeki diğer işçilerin yararlandığı en temel haklardan yoksun bırakılması yeni bir olay değildir. 1924 yılından itibaren başlayan iş yasası hazırlama girişimlerinin ilk aşamalarında tarım işçilerini diğer işçilerden ayrı tutma niyeti olmamasına karşın, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1936 yılında kabul edilen 3008 sayılı ilk iş yasası ve sonraki yıllarda çıkartılan iş yasaları (1967 yılında 931 sayılı yasa, 1971'de ise bugün de yürürlükte olan 1475 sayılı yasa) tarım işçilerini kapsamına almadı.

Kısacası, Türkiye'deki tarım işçileri, Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde bireysel iş hukuku alanında yasal haklara ve güvencelere sahip olmadı. Onlar, en temel haklara ancak sendika üyesi olarak kavuştular.

Tarım-İş'in Özelliği

TARIM-İŞ Sendikası'nın tarım işçileri için taşıdığı önem, diğer işkollarındaki durumdan çok farklıdır. Çünkü sendikanın imzaladığı toplu sözleşme, tarım işçisinin yasası gibidir. Toplu sözleşme olmadığında, çalışma koşulları işverenin iyi niyetine ya da insafına kalmıştır.

İş Yasası Kapsamı Dışında Olmak

İş Yasası kapsamı dışında olmak; günlük ve haftalık çalışma süresinin belli olmaması, ücretli hafta tatili ve yıllık ücretli izin hakkından yararlanamama, işten çıkarılınca kıdem tazminatı alamama, işçi sağlığı ve iş güvenliği düzenlemelerinin yokluğu, ve daha pekçok eksiklik anlamına gelmektedir.

1834 Talimatnamesi

Çukurova'da pamuk çapasında ve pamuk toplama işinde çalışanlar gibi özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde yüzbinlerce gezici tarım işçisi, iş ve işçi bulma aracılarının ve büyük toprak ağalarının sömürüsüne maruzdur. Onların ücretleri ve çalışma saatleri, yörenin Vali Yardımcısının başkanlığında toplanan bir komisyon tarafından belirlenir. Bu geleneğin kökleri, bundan 165 yıl önce Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın yedi yıl süreyle işgal ettiği Çukurova bölgesinde 1834 yılında uygulamaya koyduğu bir talimatnameye kadar uzanmaktadır.

Bir Milyon Tarım İşçisi

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Ekim 1998 verilerine göre, tarım sektöründe 9,5 milyon kişi çalışmaktadır. Bunların 654.000'i ücretli va da yevmiyelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Temmuz 1999 istatistiklerinde "tarım ve ormancılık, avcılık ve balıkçılık" işkolunda çalışan toplam işçi sayısı 132.937 olarak verilmektedir. SSK'nın 1997 rakamlarına göre ise, tarım ve hayvancılıkta 35.014 sigortalı işçi vardır; ayrıca 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında 246.401 işçi bulunmaktadır. Gerçeğe en yakın rakam, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün rakamıdır. Bir başkasının yanında ücretli ve yevmiyeli olarak çalışan tarım işçisi sayısının özellikle bazı aylarda 1 milyonun üzerine çıktığı tahmin edilmektedir.

Tarım işçilerinin sosyal güvenlik kapsamına alınması ancak 1977 yılında gerçekleşmiştir. 2100 sayılı yasa ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamına alınanlar yalnızca kamu sektörüne ait tarım ve orman işlerinde ücretle; özel sektöre ait tarım ve orman işlerinde ücretle ve sürekli olarak; tarım sanatlarına ait işlerde; tarım işyerlerinde yapılan ve tarım işlerinden sayılmayan işlerde; ve tarım işyeri sayılmayan işyerlerinin park, bahçe, fidanlık ve benzeri işlerinde çalışanlardır. 1983 yılında yürürlüğe giren 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu ise sosyal güvenlik kanunları kapsamı dışında olan ve süreksiz olarak (en çok 30 işgünü) tarım işlerinde hizmet akdiyle çalışanlardan istekte bulunanları kapsamaktadır.

Tarım İşçisi Ve Köylü

Tarım işçilerinin 1936, 1967 ve 1971 yıllarında çıkarılan iş yasalarının kapsamı dışında bırakılmasının ifade edilen nedenleri arasında, büyük tarım işletmeleri sayısının fazla olmaması, tarım işçilerinin yurt çapında dağınık olması, tarımda çalışanları işçi ve işveren olarak ayırmanın zorlukları, yöreye ve ürüne göre farklı özelliklerin olduğu, tarım bölgelerinin dağınık yapısının yasa uygulamasını denetleme işini zorlaştıracağı, vb. sayılmaktadır. Meclis ve 1961 Anayasası döneminde çalışan Senato görüşmelerinde, zaman zaman "tarım işçisi" ile "köylü" birbirine karıştırılmış; sanki 10-11 milyon tarım çalışanının yasa kapsamına gireceği izlenimi yaratılarak tarım işçisini "yasasız" bırakma girişimi haklı ve makul gösterilmeye çalışılmıştır.

Oysa tarım işçisini köylüden ayırmak hiç de zor değildir. Kendi toprağı olsa bile, yılın belirli dönemlerinde ücret karşılığında tarım işi yapan bir kişi bu süre içinde korunmaya muhtaçtır. İşçi, çalışma koşullarını ve alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemlerini düzenleyen bir mevzuatın koruması altında olmalıdır. Nasıl ki, kendi toprağı da olan bir sanayi ya da hizmet işçisi, geçici olarak bir atöl-

yede ya da otelde çalıştığında, İş Yasası'ndaki düzenlemelerden yararlanma hakkına sahipse, tarımda da ücretli işçi çalıştıran işverenlerin belirli kurallara uyması gerekir. Kaldı ki, tarımsal istihdamda ağırlık mevsimlik işlerde olmakla birlikte, sürekli işçi çalıştıran ve bazıları yabancı ortaklı tarım işletmelerinin sayısı artmaktadır; özellikle GAP bölgesi bu açıdan önem taşımaktadır.

Tarımda Çocuk İşçiler

Tarım sektöründe geçici, mevsimlik ve arızi işçilik, kayıt dışı çalışma ve çalıştırma ve taşeronlaşma, diğer işkollarıyla kıyaslanamayacak kadar yaygındır. Çocuk işçilere en fazla tarım sektöründe rastlanır. Devletin resmi rakamlarına göre, 11 yaşın altında 300.000'den fazla çocuk, tarım işinde çalışmaktadır. Aileleriyle birlikte gezici tarım işçisi olarak çalışan çocuklar, okulların açık olduğu aylarda okulda değil, tarladadır.

İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Sorunu

Giderek küçülmekte olan tarım sektörünün yapısı, bundan 40-50 yıl öncesinden çok farklıdır. Tarımda makineleşme, kırsal kesimde mülksüzleşme sürecinin köylüleri giderek işçileştirmesi, yeni üretim teknikleri, sürekli işçi çalıştıran modern tarım işletmelerinin sayıca artması, yabancı sermaye yatırımlarının tarım sektöründe de yaygınlaşması, tarım ilaçlarının hızla yaygınlaşan kullanımı gibi gelişmeler, tarım işçilerinin yasalarla koruma altına alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Tarım sektöründe yapılan işler artık eskisi gibi değildir. Makineleşmenin ve tarımsal mücadele ilaçları kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, bu sektör, çalışanlar için tehlikeli hale gelmiştir. Dünya istatistikleri, tarım sektörünün, madencilik ve inşaattan sonra en tehlikeli sektör olduğunu göstermektedir. ILO verilerine göre, 1997 yılında tüm dünyada iş kazası sonucu hayatını kaybeden 330.000 işçinin 170.000'i tarım işçisidir. Üstelik, madencilik ve inşaat sektörlerinde ölümlü iş kazalarının oranı düşerken, tarım sektöründe yükselmektedir. Buna rağmen, Türkiye'de tarım işçilerinin sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlayacak kapsamlı bir mevzuat yoktur.

Yasasız Sektör

Türkiye, tarım işçisinin çalışma koşullarını ve işverene karşı haklarını yasayla düzenlemeyen az sayıdaki dünya ülkesinden biridir. Beslenme zincirinin ilk halkasında faaliyet gösteren tarım işçilerinin ve köylülerin soframıza gelen bütün ürünlerde emeği vardır. Lokmalarımızın boğazımıza dizilmemesi için, tarım işçilerinin insanca çalışma koşullarına kavuşturulması, ertelenemeyecek bir görevdir.

1936 yılında ilk iş yasası kabul edilirken "şimdilik" kaydıyla yasa kapsamı dışında bırakılan tarım işçileri, artık 1475 sayılı İş Yasası kapsamına alınmalıdır.

TARIM "REFORMU" VE TARIM İŞÇİLERİ

Gökhan GÜNAYDIN
TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Üyesi

KÜRESELLEŞME VE TARIM POLİTİKALARI

Tarım 1980'lerden beri yaşadığı aşınmaya karşın, Türkiye için taşıdığı sektörel önemin yanında, halen, aynı zamanda sosyo-politik olarak ta önemini korumaktadır. 1996 Yılı itibarıyla tarım gayri safı milli hasılanın % 16'sını oluşturmakta, dışsatımın %11'ine tarımsal ürünler konu olmaktadır. Tarımın istihdamdaki payı ise, %46 düzeyindedir. Ancak gelişim süreci incelendiğinde, tarımın 1980'lerden başlayarak oransal ve mutlak olarak gerileme içerisinde olduğu görülmektedir. Dünya neo-liberal politikalarının Türkiye yansımaları, tarımı sanayileşmeye bir engel olarak görmüş ve bu doğrultuda politikalar üretmiştir. Oysa Dünya'nın en büyük iki tarımsal gücü, aynı zamanda ekonomik ve politik olarak ta en önemli kutup merkezlerini oluşturan ABD ve AB'dir.

Tarımsal politikaların analizinde, "politikaların devam eden sürecin geçici sonuçları olduğu" kabulünden yola çıkılacaktır. Herhangi bir politika yapımının doğası içinde ekonomik çıkar çatışmaları bir motor olup, bu süreci yürütür. Ekonomi güçleri arasındaki çıkar çatışmaları, politik süreçleri oluştururlar. Politik süreçler çıkar grupları arasındaki uzlaşmanın dinamik sonuçlarıdırlar ve bu süreç sonucunda politikalar, politika değişimleri belirlenir.

Politik süreçler her zaman ekonomik rasyonaliteye uygun olarak şekillenmeyebilir. Başka bir deyişle, politikaların bazı optimumları başarmak için seçildikleri düşüncesi, her zaman bir yanılgı payı taşımaya adaydır. Politik sürece yöneltilen baskının başlıca kaynakları tarımsal fiyatlar, çiftlik gelirleri, hükümet bütçesi ve tarımın ticaret dengesine katkısıdır. Bunlar kadar olmasa da, tüketicilerin ödedikleri gıda fiyatları düzeyi de, başka bir baskı kaynağıdır.

Ancak şekillenen "yeni" düzende ulusal çıkar çatışmaları, ulusal politikaları belirleme gücünü yitirmiştir. Azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin asıl aktörlerin yanında figüran olarak rol

aldıkları uzun pazarlıklar sonucunda belirlenen uluslarüstü tarım politikaları, ulusal tarım politikalarının çerçevesini çizmektedir. Bu doğrultuda, çok farklı sorunlara sahip olan ve doğal olarak bunlara yönelik çözümler içermesi gereken ulusal tarım politikaları, Atlantik'in her iki yakasındaki aşkın tarımsal üretim kapasitesi ve bunun pazarlanma sorunlarına odaklandırılmaktadır.

Bu genel düzlem içerisinde, Türk ulusal tarım politikası üzerindeki en önemli belirleyiciler AB ile yapılan Gümrük Birliği Anlaşması ve Uruguay Turu sonuçlarıdır. Bu alanda yapılacak bir analizin de, doğal olarak AB Ortak Tarım Politikası (OTP) ve GATT'ı da kapsamına alması gerekmektedir.

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası (OTP)

1950'lerin ortalarında altılı topluluğun toplam tarımsal nüfusu 17.5 milyon ve kullanılabilir tarımsal alanı 65 milyon hektar idi. Ortak Tarım Politikası'nın doğumunun tarihlendiği yıllarda Topluluğun içinde bulunduğu tarımsal koşullar özetlenirken, tarımdaki işletme sayısının çokluğundan ileri gelen parçalılığın tarımda teknoloji kullanımına izin vermediği, bu yapının verim düşüklüğünü sonuçladığı, üretimde arzu edilen artışların kaydedilemediği ve Topluluğun birçok üründe kendine yeterli olamadığı, bu tabloya eklenen yüksek tarımsal nüfusun, üretici gelirlerinin diğer sosyal sınıflara göre çok daha düşük olmasına neden olduğunun altı çizilir.

OTP uygulamalarının başlamasıyla tarıma her türlü destek verilmiş ve sözü edilen konuların tümünde hızlı iyileşmeler kaydedilmiştir. 1960-1980 döneminde tarımda çalışan nüfusun toplam çalışan nüfusa oranı, % 21'den % 7.4'e; tarımsal işletme sayısı ise 7.3 milyondan 4.9 milyona düşmüştür. Buna karşılık işletmelerin 1/3'ü yok olmuş, ortalama işletme genişliği 12 hektardan 17.5 hektara yükselmiştir. Aynı dönemde 50 hektarın üzerinde bulunan işletmelerin toplam tarım alanlarında işgal ettiği yer, % 20'den % 43'e yükselmiştir. Traktör sayısı 2.5, biçerdöver sayısı 4.5 kat artmış, hektar başına tüketilen kimyasal gübre miktarı 77 kg.dan 180 kg.ın üzerine yükselmiştir.

Tarımsal yapıdaki bu iyileşme doğal olarak verim ve üretim artışlarını da beraberinde getirmiş, sağlanan üretim artışları, aynı zamanda bu politikaların bunalımı için de zemin oluşturmuştur. Kısa süre içinde tarım ürünleri stokları, tarihinin en yüksek miktarlarına ulaşmıştır.

Topluluk tarım ekonomisi literatürü 'tahıl dağları', 'süt gölleri', 'tereyağı tepeleri', 'et buzulları', 'şarap ırmakları' gibi yeni kavramlarla tanışmıştır. Bu bağlamda, her yıl miktarı artan bu stokların eritilmesi, en önemli kaygılardan birisi haline gelmiştir.

AB İle Yapılan Gümrük Birliği Anlaşması Ve Türk Tarımı Üzerine Etkileri

AB ile yapılan Gümrük Birliği Anlaşması 31.12.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Gümrük birliği en dar tanımıyla taraflar arasında gümrük vergileri ve miktar kısıtlamaları ile bunlara eş etkili tedbirlerin kaldırılması ve üçüncü ülkelerle dışalımda ortak bir gümrük tarifesi uygulanması anlamını taşımaktadır.

AB ile Türkiye arasında yapılan GB anlaşmasında esasen tarım ürünleri kapsam dışında bırakılırken, bünyesinde tahıl, şeker, süt bulunduran işlenmiş tarım ürünleri Anlaşma kapsamına dahil edilmiştir. Bu üç ürün grubu, Topluluğun kendine yeterlilik oranının en fazla aşıldığı ve bu nedenle FEOGA fonlarının % 40'ından fazlasının ayrıldığı ürünlerden oluşmaktadır. Böylelikle AB'nin üretim ve rekabet üstünlüğüne ve net fazlaya sahip olduğu ürünleri GB'ne sokularak, 60 milyonluk bir pazardan yararlanma amaçlanmıştır. Buna karşılık Türkiye'nin doğal koşullarının kendisine belli bir üstünlük sağladığı başta domates-salça konsantresi olmak üzere meyve ve sebze su konserveleri kapsam dışında bırakılmıştır. Bu kapsam belirleme, bir

zamanların ünlü "onlar ortak biz Pazar" sloganını anımsatacak derecede çarpıcıdır.

Türkiye'nin çıkarlarına açıkça aykırı olan bu kapsam belirleme, beklenen etkilerini göstermekte gecikmemiştir. 1994-95 yılları ile bu yılların ortalamasının, GB'nin uygulamaya konulduğu ilk yıl olan 1996 Yılı Türkiye tarımsal ürünler dışalım ve dışsatım rakamları ile karşılaştırılması göstermektedir ki; dönem içerisinde 01-24 fasıllar arasında yer alan ürünlerde AT'dan yapılan dışalım % 39 oranında artarken, AT'na yapılan dışsatım % 2 oranında azalmıştır.[1] GB'nin tarım üzerindeki dolaylı etkisi ise kendisini, tarımsal girdilerin AB'den gümrüksüz ithal edilmesi ile göstermektedir.

Türkiye'nin dış ticaretinin hem dışalım ve hem de dış satımının yarısına yakın bir bölümü AB ülkeleri ile gerçekleştirilmektedir. GB uygulamasının başlaması, AB-Türkiye dış ticaret dengelerinin de hızla Türkiye aleyhine bozulmasına neden olmuştur. Uygulamanın başladığı ilk yılda Türkiye'nin AB'den yaptığı dışalım % 33 oranında artarken, AB'ye olan dışsatımda önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. Bu gelişmenin sürekli bir durum kazanması, Türkiye'nin zaten önemli açıkları bulunan dış ticaretinde tablonun giderek kötüleşmesine neden olacaktır.

Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)

1948 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT : General Agreement on Tariffs and Trade), Dünya ticaretine ilişkin kurallar koyan çok taraflı bir sözleşmedir. Bretton Woods Konferansı'ndan sonra kurulan Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi, o da, İkinci Dünya Savaşı'ndan büyük güç ve prestij kazanmış olarak çıkan ABD'nin öncülüğündeki uluslararası sistemin, Dünya Düzeni ile ilgili olarak saptadığı sorunların çözümüne yönelik olarak kurulmuştur. Bu kuruluşlar arasında GATT'a yüklenen misyon ise, Dünya ticaretinde liberalizasyonu sağlamaktır.

Dünyanın yaşadığı 1929 Büyük Buhranı, izleyen on yıl içerisinde başlayan ikinci Dünya Savaşı ve sonrası süreç, Dünya ticaretinin daralması ile sonuçlarını ortaya koymuştur. Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere devletler gümrük duvarlarını yükselterek dışalımlarını kısmışlardır. Gelişmiş ülkeler misillemeci devalüasyonlarla dış pazarlarını kaybetmeme çabası içine girerken, gelişmekte olan ülkeler de devletçi ve ithal ikameci politikalar izleyerek "komşuyu fakirleştirmeyi" amaç edinmişlerdir.

Bu sorunların aşılmasında çözüm olarak liberalizasyonu gören GATT'ın birinci ilkesi, ayrımcı olmamadır. Bu ilke, anlaşmanın birinci maddesindeki "en çok kayırılan ülke kuralına" (MFN: The Most Favoured Nation Treatment Principle) dayanmaktadır. Bu kurala göre hiçbir ülke hiçbir ülkeye özel ticari kolaylıklar ve olanaklar sağlayamaz. Herhangi bir ülkeye tanınan gümrük ayrıcalığından, otomatik olarak anlaşmaya taraf tüm ülkeler de yararlanacaklardır. En çok kayırılan ülke kuralı ile dışsatımcı ülkelerin çıkarlarının korunması amaçlanmıştır. Bu kuralın iki önemli istisnasını bölgesel ekonomik birleşmeler ve gelişmekte olan ülkelere tanınan ayrıcalıklar oluşturmaktadır.

1948 Yılı'nda yürürlüğe giren GATT, temel felsefe olarak ticaretin serbestleştirilmesini benimsemişti. Oysa eşit olmayan kuvvetler sözkonusu olduğunda ticaretin koşulsuz serbestleştirilmesi gelişmiş ülkeler yararına sonuçlar doğururken; gelişmekte olan ülkelerin genç sanayilerine çok ciddi zararlar veriyor ve onları ödemeler dengesi sorunları ile başbaşa bırakıyordu. Sürecin sürekli zararlarına işlediğini gören gelişmekte olan ülkeler GATT'ı zenginler klübü olarak niteleyerek, 1964 Yılı'nda Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nı (UNCTAD : United Nations Conference on Trade and Development) kurmuşlardır.

[1] Cemil Ertuğrul, İşlenmiş Tarım Ürünleri Alanında Türkiye-Avrupa Topluluğu İlişkileri, Ankara, Ocak 1998, s.10

Bu gelişmeyi dünya ticaretinin serbestleştirilmesi amaçlarına önemfi zararlar verebilecek bir sürecin başlangıcı olarak gören gelişmiş ülkeler, UNCTAD'ın kuruluşundan hemen bir yıl sonra, GATT Anlaşması'na bir bölüm ekleyerek gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) lehine bazı kolaylıklar sağlamışlardır.

Saydamlık İlkesi olarak da adlandırılabilecek ikinci ilke, korumanın yalnızca gümrük tarifeleri ile yapılabileceği ve bu amaçla diğer kısıtlayıcı önlemlere başvurulamayacağını öngörmektedir. Bu ilkenin de önemli istisnaları bulunmaktadır; dış ödemeler dengesi sorunları, gönüllü dışsatım kısıtlamaları, sektör bazında istisnalar (tarım, tekstil, hizmetler), karşılıklılık İlkesi, ticarete zarar vermekten kaçınma.

GATT temelde sanayii malları ticaretine konan engellerin kaldırılmasına yönelik bir anlaşmadır. Bu nedenle tarım, tekstil ve giyim ile hizmet sektörleri, başlangıçta GATT kapsamı dışında tutulmuştur. Tarımın; GATT'ın öngördüğü ticaretin serbestleştirilmesi kapsamının dışında kalması, ABD'nin 1955 Yılı'nda GATT'a bir istisna hükmünü geçici olmak kaydıyla koydurmasıyla ortaya çıkmıştır. Sözkonusu hükümle, ABD kendi üreticilerini dış rekabetten korumak için süt dışalımına uygulamakta olduğu kotayı kaldırmayı reddetmiştir. Bu istisna, izleyen yıllarda yaygınlaşmıştır".[2] Bu gelişmeler doğrultusunda tarım birçok ülkede karmaşık yöntemlerle teşvik edilmiş ve korunmuştur. OTP ile AB, ABD karşısında tarım ürünleri ticaretindeki payını sürekli olarak artırmaya başlayınca, ABD GATT'ı kullanarak tarım ürünleri ticaretinde de liberalizasyonun sağlanmasını savunmaya başlamış, Uruguay Turu ile de bunu başarmıştır.

GATT çerçevesinde yapılan çok taraflı ticaret görüşmelerine ticaret turları (Raund) denir. GATT'ın kuruluşundan bu yana toplam sekiz adet tur gerçekleştirilmiştir. Uruguay Turu öncesi dönemde AB ve ABD, Dünya pazarlarını coğrafya ve ürün bazında paylaşma yoluna gitmişlerdir. Avrupa geleneksel olarak güçlü olduğu süt ve süt ürünlerinde, OTP'nın üretimi teşvik edici yapısı nedeniyle daha fazla gelişme kaydetmiştir. Süt ürünleri dışsatımının yarısından fazlasını gerçekleştiren Avrupa'ya karşılık, ABD hububat ürünlerinde çok güçlü idi. Bu yapıya uygun olarak gerçekleştirilen paylaşma sonucunda, ABD hububatta, AET ise süt ve süt ürünlerinde Dünya'nın en büyük dışsatımcıları olma konumlarını uzun süre korumuşlardır.

OTP'nın oluşturulmasının ardından hububat üretiminde de kısa sürede kendi kendine yeterliliği yakalayan Avrupa Toplulukları, net dışsatımcı konumundan net dışalımcı konumuna geçmişlerdir. AB'nin dışsatımda yirmi yıllık dönem içerisinde %300'den fazla bir artış görülürken, ABD dışsatımındaki gelişme bu oranın çok altında kalmıştır. Bu gelişmelere ek olarak Dünya tarım ticaretinin eşi görülmemiş bir durgunluk dönemine girmesi ve daha sonra Cairns grup olarak adlandırılacak ülkelerin Dünya tarım pazarlarında daha fazla pay almak istemeleri, Dünya pazarlarındaki rekabeti artırmış ve keskinleştirmiştir.

Tarımsal üretimleri kendi gereksinimlerinin üzerinde artmaya devam eden AB ve ABD için, tarımsal ticaretin daralma eğilimine girdiği bir dönemde Dünya pazarları her zamankinden fazla bir "paylaşılamayan pasta" konumuna girmiş; bu süreç kaçınılmaz olarak sübvansiyonlar savaşı olarak adlandırılan irrasyonel ticari mücadele dönemini başlatmıştır. Tarımsal üretim potansiyelleri ve ekonomik güçlerinin belirlediği çerçevede tarımsal ürünlerin ticaretinde farklı çıkarlara sahip olan ülkeler, Uruguay Turu öncesi tutumlarını giderek netleştirmeye başlamışlardır. Uruguay Turu'nda temel olarak taraflar, tarımsal ürünlerde rekabet üstünlüğü olan ve bu nedenle mümkün olduğu ölçüde liberalizasyona gidilmesini savunan ABD ve Cairns grubu ülkeler ile, ucuz dışalım rekabetinden kendi üreticilerini korumayı amaçlayan, daha az rekabet şansına sahip AB ve Japonya'dır.

[2] Tuba Ongun, 'GATT nedir', TMMOB ZMO Tarım Haftası '96 Sempozyumu, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları No:30, Ankara 1996, s.1

Serbest ticaretin en başta gelen savunucusu olan ABD, aslında gerek korumacılık ve gerekse sübvansiyonlar açısından AB'den geri kalmamaktadır. ABD kendi pazarlarını "ilga hükmü" ve sağlık kuralları gibi çeşitli tarife dışı engellerle korurken, Karma Kredi Programı (Blended Enchancment Credits) ve İhracatı Geliştirme Programı (Export Enchancment Programs) gibi devlet desteklerini de dışsatımcılarına sunmaktadır. "ABD'de sübvansiyon sağlanarak ihraç edilen buğdayın toplam buğday dışsatımı içindeki payı, bu programlar sayesinde 1981'den 1987'ye %16'dan %75'e yükselmiştir."[3] A. Revel ve C.Ribond, ABD tarımsal ticaret politikaları için şunu yazmaktadırlar; "Korumacılık Amerikan tarımının tarihi temelini oluşturmaktadır. Amerika'da öyle bir hukuki ve sosyolojik düzenleme vardır ki, Amerikan tarım politikası, yararlanılan yasa ve ilgili ürünün durumuna bağlı olarak aynı anda hem liberal, hem de korumacı olabilir" Ömeğin Amerika'nın geliştirdiği Karma Kredi Programı (Blended Credits) vasıtasıyla, İran ile yaptığı savaş nedeniyle finansman güçlüğü çeken Irak'a, Amerikan tarım ürünlerini ithal etmesi için 1983'te 233 milyon $, 1984'te 633, 1987'de 932 milyon $ ve 1988'de 1 milyar $ kredi verilmiştir. F.David Amerika'nın bu tutumunu şöyle özetlemektedir; "Birleşik Devletler bir yandan serbest değişimin erdemlerini sayıp dökerken, bir yandan da sanki kendilerini serbest değişimi düzenleyen kurallardan koruyan hukuki bir ayrıcalık varmış gibi davranabilmektedir."

Uruguay Turu'nun Ulusal Ve Uluslararası Tarım Politikalarına Etkileri

GATT çerçevesinde yapılan sekizinci çok taraflı ticaret görüşmesi olan Uruguay Tur'un amacı; Tarımsal ticarette daha fazla liberalizasyonu sağlamak, dışalım girişleri ve dışsatım rekabetini engelleyen tüm engelleri kaldırmak ve GATT kural ve ilkelerinin daha kuvvetli ve etkin olarak işlemesini sağlamak" olarak formüle edilmiştir. Türkiye, anlaşmaya imza koyan tüm ülkeler gibi, tarım ürünlerinin tümünü GATT'a konsolide etmiştir. Gelişmekte olan ülke statüsünde bulunan Türkiye, Anlaşma'dan doğan bazı ayrıcalıklara da sahiptir.

Uruguay Turu Anlaşması, şu dört alanın düzenlenmesi amacıyla çeşitli hükümler içermektedir; pazara giriş, dışsatım yardımları, iç destekler ve sağlık-bitki sağlığı önlemleri.

Pazara giriş hükmü ile korunan pazarlara girişi artırmak için, mevcut tarife dışı sınır önlemlerinin tarife eşdeğerlerine çevrilmesi öngörülmüştür. Ayrıca gümrük tarifeleri indirgenecek, belirli koşullarla bir "minimum giriş" olanağı tanınacaktır. Bu düzenlemeler kapsamında gümrük tarifeleri, 2004 Yılı'na kadar, yıllık eşit dilimler halinde ortalama %24 oranında indirilecektir. Ancak her bir ürün için indirim en az %10 olacaktır.

GATT Uruguay Turu sonucunda ülkeler, tarife dışı engelleri tarifelere çevirmeyi kabul etmişlerdir. Bu gelişme bir yönüyle, ülkemiz gibi tarımsal potansiyeli bulunan GOÜ'ler için olumlu sonuçlar doğururken, diğer yönüyle de tarımda yoksullaşma sürecini artırma eğilimini içinde barındırmaktadır. Gelişmiş ülkeler Uruguay Turu öncesi kendi iç pazarlarını, geliştirdikleri çeşitli enstrümanların yanında tarife dışı engellerle de korumuşlardır. Bu nedenle tarımsal ürünlerin dış ticareti, "mukayeseli üstünlükler" temelinden giderek uzaklaşmıştır. Bu doğrultuda Türkiye gibi GOÜ'ler, eşit ticari koşullarda girebilecekleri pazarlara girememiş ve dışsatım olanağı bulamamışlardır. "Türkiye'den yapılan fındık dışsatımına uygulanan miktar kısıtlaması, kuru üzüm gibi meyvelere uygulanan asgari ithal fiyatı, turfanda sebze ve sofralık üzüm gibi bazı taze sebze ve meyvelere uygulanan kısıtlayıcı dışsatım takvimleri gibi çok sayıdaki tarife dışı engeller aşıldıkça Birlik

[3] Ahmet Şahinöz, Avrupa Topluluğu'nda Ortak Tarım ve Dış Ticaret Politikası, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Dizisi Yayın No:11, Ankara 1993, s.37

pazarlarına daha fazla ürün sokma olanagı doğacaktır"[4]

Öte yandan gelişmiş ülkeler, sahip oldukları finansal olanaklar nedeniyle, tarife dışı engellerin kaldırılmasından doğan üretici kayıplarını, doğrudan ödemeler yoluyla telafi edeceklerdir. ABD'de "deficiency payment" adı altında öteden beri sürdürülen sistem, alınan reform önlemleri doğrultusunda OTP literatürüne "telafi edici ödemeler" olarak girmiştir. Bu nedenle ABD ve AB gibi gelişmiş ülkelerin üreticileri, politika değişikliklerinden herhangi bir zarara uğramayacaklardır. Fakat onların GOÜ'lerde bulunan meslektaşları için süreç, yoksullaşmayı da beraberinde getirecektir. Bu tip ülkelerde yetersiz bütçe olanakları, GOÜ'lerin doğrudan ödemelerle kırsal nüfusu desteklemelerini zorlaştırmaktadır.

Pazara giriş tarımsal koşulu altında hükme bağlanan asgari giriş, Türkiye için, Uruguay Turu öncesi yaptığı dışalımı artıracak bir etki yapmayacaktır. Ancak aynı madde, bazı ülkelerin zorunlu dışalım yapmalarına neden olacaktır. Japonya ve Güney Kore iç tüketimlerinde büyük yer tutan pirinç ürününün Uruguay Round sonrası "zorunlu dışalımcısı" olacaklardır. Kalabalık nüfusları nedeniyle iç tüketimleri yüksek olan ülkelerde ise, bu maddenin olumsuz etkisi çok fazla hissedilecektir. Bu kural uyarınca örneğin Hindistan 6 milyon ton buğday, Endonezya 5 milyon ton pirinç dışalımı yapmak zorunda kalacaklardır. Bu gelişmenin bu ülkelerdeki etkisi, ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz olacaktır.

Dışsatım Sübvansiyonları miktar ve bütçe harcamaları bazında kısılacaktır. Sübvanse edilen dışsatım, miktar olarak, gelişmiş ülkelerde % 21, GOÜ'lerde % 14; değer olarak gelişmiş ülkelerde % 36 ve GOÜ'lerde % 24 oranında azaltılacaktır.

[4] Ahmet Şahinöz, "GATT ve Tarım", TMMOB ZMO Tarım Haftası '96 Sempozyumu, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları No:30, Ankara 1996, s. 44,45

Sübvansiyonlu dışsatım, tarımsal potansiyeli yeterli düzeyde olsun-olmasın, tüm GOÜ'ler için olumsuz sonuçlar ortaya koymaktadır. Ancak bu olumsuzluğun ortaya çıkış şekli, tarımsal üretim ve kendine yeterlilik oranı, üretim kapasitesinin dinamikleri, tarımın ekonomide sahip olduğu yer ve tarım ekonomisinin sosyal boyutu gibi faktörlerin etkisiyle, ülkelere göre farklılıklar göstermektedir.

Türkiye gibi doğal koşulların elverişliliği, coğrafi konum ve tarımın geleneksel sektör olmasından kaynaklanan avantajlar nedeniyle dışsatım olanağı olan GOÜ'ler, gelişmiş ülkelerin sübvansiyonlu dışsatımları karşısında bu olanaklarını kullanamamaktadırlar. Gelişmiş ülkeler zaten teknoloji ve finans kullanımının etkinliği sayesinde çok daha verimli ve düşük maliyetli bir tarım üretimi gerçekleştirebilmektedirler. Buna ilaveten bir de bu ürünlerin dışsatımının sübvanse edilmesi, zaten başlangıçta eşit olmayan güçlerin mücadelesi şeklinde süren ilişkiyi, daha da adil olmayan bir zemine çekmektedir.

GOÜ'lerin çoğu net tarım ürünü dışalımcısıdırlar. Bu sonuç ya doğal koşullar ve azgelişmişliğin kısır döngüsünü kıramadıkları için tarımsal üretimlerini belirli bir düzeye yükseltememelerinden ya da kısa dönem dışalım fiyat avantajının büyüsüne kapılmalarından dolayı ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, özellikle AB ile ABD arasında sübvansiyonlar savaşının yaşandığı yıllarda, başta Kuzey Afrika ülkeleri olmak üzere birçok GOÜ, kendi iç üretim fiyatlarından çok daha düşük fiyatlarla gerçekleştirdikleri dışalımın kısa dönemli büyüsüne kapılarak, kendi tarımsal üretim kapasitelerini ihmal etmişlerdir. Oysa ülkeler kendi iç dinamikleri yerine, belirlenmesinde hiçbir etkilerinin olmadığı dış dinamiklere güvenirler ise, bu sürecin kendilerine getireceği her türlü sürprize açık olurlar. Nitekim değişen konjonktürün Kuzey Afrika ülkeleri için sonuçları yıkıcı olmuştur. Aynı sonuç, hayvansal ürün dışalımına verdiği ağırlık ve kendi üretim potansiyelinin

yaşadığı yıkım ile Türkiye'de de gözlenmektedir.

Uruguay Turu'nun dışsatım sübvansiyonlarını, değer ve sübvansiyona konu ürün miktarı bakımından indirgeme kararındaki temel etken, AB ve ABD'nin kendileri için irrasyonel olan sübvansiyonlar savaşını hukuki zeminde sona erdirme istemleridir. Amaçlananın salt "adil ticaret" olup olmadığı konusunda, süreci oluşturan politik aktörlerin tutumunun kronolojik bir sıra ile irdelenmesi durumunda, ciddi şüpheler duyulmaktadır.

Dünya tarım ticaretinde çok önemli paya sahip olan ülkelerin gerçekleştirdikleri dışsatımın çok büyük bir bölümü sübvansiyonlar vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu oran ABD ve Kanada gibi ülkelerde 2/3 düzeyinde iken, AB hemen tüm dışsatımında sübvansiyon kullanmaktadır. Tablo böyle iken, bu ülkelerin miktar olarak %21 , değer olarak %36 bir sübvansiyon indirgenmesine gitmeleri, Uruguay Turu sonrasında da ticarette paranın sağladığı gücü kullanma istemlerinin açık bir göstergesidir.

"Uruguay Round'un izin verdiği bir ölçüde dışsatım sübvansiyonu AB, ABD ya da Kanada gibi ülkelerin tarımsal fazlalarını eritmeye yetmezse, bu ülkeler Tarım Anlaşması'nda içeriği çok iyi tanımlanmamış "gıda yardımı"nı ticari amaçlar için "emniyet sigortası" olarak kullanacaklardır. Örneğin, ABD 1954 Yılı'nda uygulamaya soktuğu PL 480'i (barış için yiyecek) aynı amaçlarla sık sık kullanmıştır. Bazı araştırmacılara göre, önümüzdeki yıllarda Dünya gıda yardımı on kat artarsa, çok fazla şaşırmamak gerekir"[5]

Dışsatım sübvansiyonlarının değer olarak azaltılması, bugüne dek dışsatımı sübvansiyona en çok konu olmuş tahıl, şeker, et, süt gibi ürünlerin fiyatlarının artmasına neden olacaktır. Bu, gelişmiş ülkeler için ekonomik kayıpların telâfisi şeklinde bir sonuç ortaya koyarken; net tarım ürünü dışalımcısı GOÜ'ler ve Japonya, İsviçre gibi ülkeler için dışalıma yöneltilen kaynakların artmasına neden olacaktır. Bu süreç, özellikle et ve süt ürünlerinde dışalımcı konumda olan Türkiye için de, olumsuz sonuçlar üretecektir.

İç Destek konusunda UT, ticarete zarar veren (kehlibar politikalar) ve zarar vermeyen (yeşil politikalar) olmak üzere belirlemeler yapmıştır. Bu sınıflandırmaya göre, ya faturası tüketiciye çıkması ya da indirgenme taahhüdüne konu olan ürünlerin üretimiyle bağlantılı olması nedeniyle ticarete zarar veren kehlibar iç destek politikaları; fiyat destekleri, pazarlama ödünçleri, alan bazında yapılan ödemeler, canlı hayvan sayısına bağlı ödemeler ve girdi yardımlarıdır. Sonuç Anlaşması, tüketicilerden transferi öngörmeyen, vergi mükelleflerinin faturasını ödediği politikaları, ticarete zarar vermeyen yeşil politikalar olarak görmektedir. Bunlar genel hizmetler (araştırma, hastalık ve zararlıların kontrolü, eğitim, pazarlama, soruşturma, tesis vb.), güvenlik nedeniyle kamunun tuttuğu stoklar, iç gıda yardımları, çözülmüş (üretime bağlı olmayan) gelir destekleri, ürün sigortası ve gelir güvenliği programları, doğal afetlerden korunma, üretici geri ödeme programları, kaynak geri ödeme programları ve yatırım yardımları vasıtasıyla yapılan yapısal değişim yardımları, çevre koruma programları, bölgesel yardım programlarıdır. Yeşil politikalar indirgenme taahhüdünden muaf iken, kehlibar politikalar Toplam Destek Ölçütü (AMS : Aggregate Measurement of Support) kullanılarak saptanacak ve destek indirgenecektir.

Yurtiçi destekler konusunda; GATT-Uruguay Turu gelişmiş ülkelerde % 20, GOÜ'lerde % 13 oranında indirgenme öngörmektedir. iç destek harcamalarının toplam üretim değeri içindeki payı gelişmiş ülkelerde % 5, GOÜ'lerde % 10'un altında ise "de minimis" sınırı geçerli olmakta ve iç destekte herhangi bir indirim yükümlülüğü bulunmamaktadır. İçlerinde Türkiye'nin de bulunduğu birçok GOÜ'de, tarıma sağlanan destek iç üretim değerinin % 10'u

[5] **A.k.**, s.47

düzeyine ulaşamadığından, tarımsal destekte herhangi bir değişiklik zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak Japonya, S.Arabistan ve EFTA ülkeleri gibi tarımsal üretime yoğun destek sağlayan ülkelerin tarımsal desteklerinin, Uruguay Round Yurtiçi Destekler koşulu gereği indirgenmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi Türkiye'nin GATT koşulları çerçevesinde yurtiçi tarımsal desteğinde bir indirgenme zorunluluğu bulunmamaktadır. Buna karşın Dünya Bankası'nın Türk Tarımsal Destekleme Sistemi'ne yönelik yoğun eleştirileri bulunmaktadır. 27 Ekim - 14 Kasım 1997 tarihlerinde bir Dünya Bankası Heyeti, "tarım sektörünü desteklemeye yönelik bazı cari politikaları değerlendirmek ve bunların nasıl iyileştirilebileceği konusunda bazı önerilerde bulunmak" amacıyla Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sonucunda "Tarımsal destek politikasına yönelik öneriler : Reform esasları" başlığını taşıyan bir rapor hazırlanmıştır. Temel politika değişimlerinin belirlenmesinde Dünya Bankası'nın yönlendirmelerinin ne derecede etkin olduğu düşünüldüğünde, raporda belirtilen düşüncelerin daha yakından analiz edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Dünya Bankası Raporu'na göre; Türk destekleme sistemi mali açıdan pahalı, ekonomik açıdan verimsizdir. Vergi mükellefleri ve tüketicilere önemli yükler getirirken, destekler küçük çiftçiye ulaşamamakta, suiistimallere neden olunmakta ve bölgesel kalkınma da sağlanamamaktadır. Ayrıca bu sistem AB ile entegrasyona engel teşkil etmekte ve muhtemelen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün itirazına neden olabilecek niteliktedir. Dünya Bankası reformun temel ilkelerini ise şöyle açıklamaktadır; Destekleme Politikası kolay uygulanabilir, şeffaf olmalı, siyasi keyfiliklere izin vermeyen kurallara dayandırılmalıdır. Mali açıdan "sürdürülebilir" ve "kestirilebilir" olması gereken desteklemeler, yoksulların desteklenmesi, çevrenin korunması, bölgesel kalkınma gibi belirgin hedeflere yöneltilmelidir. Bu doğrultuda tarımsal fiyatlar Dünya fiyatları düzeyine çekilmeli ve destekleme, doğrudan ödeme bazına kaydırılmalıdır. Ayrıca destekleme üreticinin kontrol edebileceği herhangi bir şeye bağlanmamalı (delinking), üretimden bağı kopartılmalıdır.

Dünya Bankası Raporu'nda, Türk destekleme sistemi için kısa, kısa ve orta, uzun vadeli hedefler önerilmektedir. Buna göre kısa vadede, istisnai ürünler için açıklanan taban fiyat dışında devlet destekleme alımı yapılmayacaktır. Yurtiçi fiyatlar, Dünya piyasası düzeyine çekilecektir. Ayrıca gübre ve kredi sübvansiyonları üç yıl veya daha kısa sürede elemine edilecektir. Raporda, bunun sonucunda "tarımsal verimlilik üzerinde meydana gelecek etkinin pek fazla olumsuz olacaklarına inanmıyoruz" görüşüne yer verilmektedir.[6] Bu yaklaşımın avantajları olarak ta, tüketici refahı, etkin üretim, DTÖ ve olası OTP reformlarına uygunluk gösterilmektedir. Ayrıca böylece bütçe harcamaları düzeyine bir limit getirilecek ve harcamalar önceden kestirilebilir bir konuma dönüşecek, girdi kullanımında piyasa koşulları belediyeci olacak ve destek bu yaklaşımla küçük çiftçiye yönlendirilebilecektir. Kısa ve orta vadede, doğrudan destekleme sistemine geçilmesi nedeniyle işlevsizleşen tarımsal KİT'ler özelleştirilecektir. Raporda bu işlemin aşamaları ise, emek rasyonalizasyonu, örgütsel yeniden yapılanma, şirketleşme ve özelleştirme olarak sayılmaktadır. Türk tarımsal destekleme sistemi için uzun vadeli hedef ise, girdi ve çıktı sübvansiyonuna dayalı pahalı ve karmaşık sistem yerine, küçük çiftçilere yönelik şeffaf bir destekleme programı olarak ortaya konulmaktadır.

Dünya Bankası, tarımsal kredilerin faiz oranlarının piyasa faiz oranları düzeyine çekilmesinin gerektiğini söylemektedir. Çünkü düşük faizli krediler yoksul çiftçilere ulaşamamakta, ayrıca fatura tüketiciye çıkmaktadır. Bu uygulamanın oluşturacağı muhalefetin kırılabilmesi için de, Ziraat Bankası'nın azınlık hisseleri "tüm siyasi

[6] Dünya Bankası, Tarımsal Destek Politikasına Yönelik Öneriler : Reform Taslağı, s.6 ' A.k., s.21

talepleri göğüsleyebilecek bir gruba° devredilmeli veya satılmalıdır. Raporda bu görüşe dayanak olarak gösterilen örnek ise oldukça ilginçtir; "Örneğin Bolivya'da elektrik hizmeti veren kurumların azınlık hisseleri emekli sandığına verilmiştir, genelde fiyat artışlarına itiraz eden emekliler, emeklilik gelirlerini doğrudan etkilediği için bu artışları kabul etmişlerdir"[7]

Ülkelerin destekleme politikaları, kendi tarımsal yapılarının içinde bulunduğu durum ve tarımsal politika amaçları doğrultusunda geliştirilirler. Bu nedenle destekleme politikaları dinamik bir yapıya sahiptir. Ulaşılan hedeflerden sonra belirlenen yeni hedefler ya da yeni süreçler, politikaları gerçekleştirmede bir araç olan destekleme modellerinin de değiştirilmesini gerekli kılar.

Bu değişime AB ve ABD tarımsal destek programlan çok iyi birer örnek oluşturmaktadır. 1962 Yılı'nda oluşturulan OTP'nın en önemli hedefi, birçok tarımsal üründe kendine yeterlilikten uzak AB tarımında verim ve üretim artışı sağlamaktı. OTP'nın doğumunun tarihlendiği yıllarda Topluluğun içinde bulunduğu tarımsal koşullar şöyle özetlenebilir; işletme sayısının fazlalığından ileri gelen tarımsal arazi parçalılığı, bu nedenle tarıma teknolojinin ve uygun girdi bileşiminin sokulamaması, verim düşüklüğü ve üretim azlığının doğurduğu kendine yetersizlik, bu tabloya eklenen yüksek tarımsal nüfus nedeniyle üretici gelirlerinin diğer sosyal sınıflara göre düşük olması 1968 Yılı'nda Avrupa Komisyonu'nca hazırlanan "1980 Tarım Muhtırası" ya da daha çok bilinen adıyla "Mansholt Planı" bu sorunların altını çizerek çözüm yolları önermiştir. Aradan otuz yıl geçtikten sonra, bu planda sözü edilen sorunların Türk tarımının en önemli sorunları ile neredeyse bire-bir eş olduğunu görmek son derecede ilginçtir. Sorunlar eş olunca, çözüm yollarının da benzer olması son derecede doğaldır. Bu doğrultuda Mansholt Planı; modern tarım için on yıl içinde tarımsal nüfusun yarı yarıya azaltılması, bitkisel üretimde ortalama işletme ölçeğinin 80-120 hektara çıkartılması gerektiğini ifade etmiştir. Büyük işletmeler üreticiler için yüksek bir gelir düzeyi sağlarken, yüksek teknolojiye dayalı tarım için yapılacak teknik yardımın yanı sıra, tarım dışına çıkacak nüfusla ilgili uygulamalar da planın sosyal yanını oluşturmaktadır. Mansholt Planı doğrultusunda konulan amaçları gerçekleştirmek için AB her türlü destekleme politikasını, teknik ve sosyal alanda olmak üzere kullanmıştır.

Dünya tarımsal destekleme politikalarının en önemli iki aktörü AB ve ABD'dir. Her iki büyük tarımsal güç, bugünkü tarımsal potansiyellerine erişmeden önce, her türlü destekleme enstrümanını büyük bir cömertlikle kullanmışlardır. Tarımsal altyapılarını iyileştirmek için büyük fonlar kullanmışlar, iç üretimlerini desteklemişler, oluşturdukları dış ticaret rejimleri ile tarım ürünlerine yüksek oranlı korumalar getirmişlerdir.

AB ve ABD'de tarımsal politika hedeflerinin değişmesi, doğal olarak destekleme politikalarının da değişmesine neden olmuştur. Artık AB ve ABD için tarımsal politika hedefi arz istikrarını sağlarken aynı zamanda yükselen ürün stoklarını eritmek ve üretici gelirlerinin düşmemesini sağlamaktır.

Tarımın doğasından kaynaklanan arz istikrarsızlığı, bu ülkelerde yüksek depolama kapasiteleri ile çözülmüştür. Aşkın üretim kapasitesini geri çekerken oluşabilecek üretici kayıpları, üreticilere yapılan doğrudan yardımlarla kapatılmaktadır. Dışsatım zorunluluklarına çözüm ise, Dünya tarımsal ticaretinin olabildiğince liberalize edilmesi ile girilebilen pazarları artırmaktır. Genel anlamda GATT'ın bu temel eğilimlere yönelik çözümler ürettiğini söylemek yanlış olmaz. Dünya Ticaret Örgütü ile birlikte Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu bu politikaların Dünya örgüsünü tamamlayan kuruluşlardır.

[7] A.k., s.21.

GATT Uruguay Turu ve yukarıda konu edilen raporunda Dünya Bankası, desteklemelerin doğrudan ödeme temelinde yapılmasını ve girdilerle çıktılara yapılan desteklemelerden vazgeçilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Bu noktadaki temel argüman, girdi ve çıktı fiyatlarına yapılan sübvansiyonların ticareti bozucu etkiler yaptığıdır. Böylece üreticiler üretimlerinde pazar fiyatı kaygısı taşımamakta, üretim etkin ve verimli olmaktan çıkmakta, "mukayeseli üstünlükler" işlememektedir. Bu mantık, tarımının teknik ve sosyal sorunlarını çözmüş ve artık ticari yanını düzenleme çabasında olan ülkeler tarafından bakıldığında oldukça doğrudur. Ancak Türkiye gibi henüz 1960'ların ortalarındaki AB standartlarında bir tarımsal yapıya sahip ülkelerde, öncelikle tarımsal altyapı sorunlarını çözmek için ulusal planda emek harcamak ve bununla birlikte girdi desteğini sürdürmek bir temel zorunluluktur. Bozuk altyapıya sahip tarımın yoksul üreticilerine yapılan doğrudan yardım,bir sosyal yardım niteliğindedir. Türkiye'nin gelir dağılımının bozukluğu dikkate alındığında, kırsal kesime yapılacak bir sosyal yardım transferine kimse karşı olmamalıdır. Ancak bu bir tarımsal destekleme değildir. Çünkü doğrudan yardımların yoksulluk sınırında ve hatta altında bulunan insanlara yapılması, o kaynağın tarım dışında zorunlu giderler için harcanması sonucunu ortaya koyacaktır. Ayrıca girdi yardımlarından vazgeçilmesi, giderek azalan ölçüde girdi kullanımına neden olacaktır. Yani tarımsal desteğin üreticiye ulaşma etkinliğinin artırılması, yoğun olarak savunulduğu gibi, tarım için tek başına bir olumlu ölçüt olarak değerlendirilmemelidir; başat olan tarımsal desteğin tarımsal yapıya olumlu etkiler yapacak şekilde formüle edilmesidir.

Bu noktada desteğin ürüne mi, üreticiye mi yapılması gerektiği konusunda bir tercih yapılmalıdır. Tarımsal altyapının iyileştirilmesinden sonra ürüne yapılan destek hem tarımsal verim ve üretim artışı sağlayarak ülkenin tarımsal kalkınmasına hizmet edecek ve hem de dolaylı olarak üretici gelirlerini artıracaktır. Ürün destek tercihi, Türkiye tarımsal koşulları pratiğinde, tarım tekniğine ve girdiye yapılan destek ile eşanlamlıdır. Üreticiye yapılan doğrudan ödemeler ise, üretici gelirlerini artırmaya yöneliktir. Yani ünlü deyimle, "balık tutmayı öğretmek" yerine, yoksul köylüye balık vermektir. Elbette hedeflenen gelir düzeyi sağlanıncaya dek üreticiye doğrudan yardımlar da yapılmalıdır. Ancak tarımında çözülememiş bir yığın sorunu olan Türkiye'de asıl bu "sürdürülebilir" değildir ve mutlaka tarım tekniğini yükseltecek bir ulusal destekleme programı geliştirilmelidir.

Uluslararası hukuk, Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde eski zayıf ve yaptırım gücü olmayan hukuk niteliğinden çıkmaktadır. Yapılan çok taraflı anlaşmalar uluslarüstü bir nitelik taşımakta ve ülkeler kendi iç mevzuatlarını belirli sürelerde bu kurallara uydurmak yükümlülüğü altında bulunmaktadırlar. GATT Uruguay Turu ile ilk kez ciddi anlamda tarım alanında uluslararası hükümler konulduğu ve bunların henüz, gerçekleştirilmek istenen düzenin ilk km. taşları olduğu bir gerçektir. Bu doğrultuda, tarımsal ticarette liberalizasyonun uygulanma/uygulatılma derecesi giderek artacaktır. Bu yapı içerisinde ülkeler, ancak rasyonel, verimli, etkin, rekabet gücü yüksek tarımları ile barınabilecekler, aksi halde net tarım ürünleri dışalımcısı niteliğine bürüneceklerdir. Türkiye, Uruguay Turu çerçevesinde herhangi bir yurtiçi destek indirim yükümlülüğü altında değildir. Ancak yukarıda söz edildiği gibi, bu, ancak yakın geleceğe kadar sahip olunan bir statüdür ve Türkiye'nin de desteğini indirgemek zorunda kalacağı günler gelecektir. Bu aşamada istese de, tarımını desteklemesi olanaklı olmayacaktır. Bu nedenle doğru politika, gelişmelerin yönü doğrultusunda tarımdan desteği çekmek ya da sosyal yardımlara dönüştürmek olmamalıdır. Savunulduğu gibi tarımda rekabet gücü, böyle uygulamalarla sağlanamaz. Tam tersine Türkiye, kendisi için giderek daralan zaman diliminde (muhtemelen ilk uluslararası tur sonucuna kadar), tarımının altyapı sorunlarını çözmeye

yönelik bir destekleme seferberliğine girişmelidir. Bu süreç, "önce hastanın tedaviye yanıt verir hale getirilmesi" şeklinde tanımlanabilir.

Sağlık ve Bitki Sağlığı (SPS: Sanitary and Phytosanitary) önlemleri, hastalık ya da zararlıların yayılmasını önlemek, yiyecek-içecek ve hayvan yemlerinde bulunan kalıntı ya da bulaşıklardan insan, hayvan ve bitki sağlığı ve yaşamını korumak için hükümetlerin alacağı önlemlerin, ticarette gizli engel olarak kullanılmasını önlemek için çok taraflı bir mekanizma kurmuştur. Geçerli GATT kurallarına göre üyeler, insan, hayvan ve bitki sağlığını korumak için gerekli önlemleri almak hakkına sahiptir. Bununla birlikte bu kuralların muğlak olması nedeniyle birçok ülke "sağlık gereksinimlerini", sağlıkla hiçbir ilgisi olmamasına rağmen ticaret engeli olarak kullanmaktadırlar.

SONUÇ

İnsanoğlunun yerleşik yaşama geçmesinden itibaren yaşamın tüm alanlarını etkileyen temel değişimler olarak tarım, sanayi ve bilgi toplumu etkileşimleri sıralanır. Ancak homojen olmayan ve hatta "tek bir bütün" olmaktan giderek uzaklaşan dünya sosyo-ekonomik yapılanması içinde bu aşamalardan herhangi birisini yaşayan topluluklar olabildiği gibi, her aşamada kendi içinde değişik evreler barındırmaktadır. Henning tarımsal gelişmenin dört evresinin bulunduğundan söz eder. Bunlar "feodal bağımlılıktan kurtuluş, doğal ve tarımsal güçlerden yararlanarak (arazi genişlemeleri ve basit tekniklerle) üretim artışı, doğal bilimler ve teknik bilginin geliştiği (gübreleme, ıslah, mücadele yöntemleri uygulanan) dönem ve mekanizasyonun, tarım ekonomisi bilgilerinin ve tekniğinin son aşamalarının uygulandığı 4. dönemdir"[8] Günümüzde bu sıralamaya, tarımda biyoteknoloji dönemi olmak üzere bir beşinci evre eklemek mümkün görünmektedir.

Türkiye'nin tarım, sanayi ya da bilgi toplumu özelliklerinden birisini tam olarak yansıttığı söylenemez. Aynı şekilde Türkiye tarımı, yukarıda belirtilen beş evreden her birini, değişik bölgelerde olmak üzere yaşamaktadır. Sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı bu denli farklılıklar gösteren bir ülkenin, bu mozayiğin doğurduğu anlayış ve çıkar farklılıkları yanında sorun yığını ve çeşitliliği ile başa çıkabilmesi ve sağlıklı çözümler üretebilmesi güç olmaktadır. İnsanoğlunun yaşadıkça en önemli gereksinimi olmaya devam edecek olan gıda maddelerini üreten bir sektör olarak tarım, Türkiye'de hem ekonomik, hem de sosyal yönden çok önemli bir yere sahiptir. Üretim sözcüğü içinde gelişimi barındırmalıdır. Giderek daha etkin, daha verimli, daha az maliyetli üretmeyenin, o üretim biçimini sürdürmesi olanaklı değildir. Tıpkı üretmeyenin bağımsızlığını (ekonomik ve sosyo-politik anlamda) koruyabilmesinin olanaksızlığı gibi köylülük artık Dünya'da yoksulluk ve dar görüşlülükten kaynaklanan yetersizlik ile eş anlamlı olarak anlaşılmaktadır. Köylülükten üreticiliğe geçiş ise, sanıldığından çok daha fazla şeyi değiştirmeyi gerekli kılan çok sancılı bir süreçtir. Hem köylü kalıp hem kalkınmanın örneği yoktur.

Türkiye'de tarım sorunlarına yönelik etkin çözümlerin üretilip uygulamaya konulduğu söylenemez. Türkiye'de en azından, amaçları belirli bir ulusal tarım politikasının olmadığı, görünür bir gerçektir. Geçmişte iç dinamiklerin belirlediği kısa dönem gelişmelere göre yönlendirilmeye çalışılan tarım, daha önce de değinildiği gibi artık tamamıyla dış dinamiklerin etkisine açık bir kimliğe dönüşmüştür. Dış dinamikler ise, durum değerlendirmesi yapıp yeniden tavır belirleme konusunda hiç zaman kaybetmemektedir.

[8] Gülcan, Eraktan, FriedrichWilheim Henning, Stadien nd Typen in der Entwicklung der Landwirtschaft in der heutigen industıielaendem. Die Landwirtschaft in der volks-und welwirtschaflichen Entwicklung.Schriften der GEWİSOLA. Band München, 1968, 41-81, s.43 "(s.123)te anılıyor"

Henüz 1997 yılında yazılan aşağıdaki satırlar, değişimin hızı konusunda oldukça net bir fikir vermektedir; "Tarım politikalarında son on yıl içinde görülen değişim hızı ve miktarı, kimilerinin "Öldüren Cazibe" diye adlandırdığı o dev dalga için söylenildiği gibi, daha önce yüzyıllar içinde kaydedilen değişmeye eşittir.

Bu sürecin 1986'dan 1994'e dek görüşmelerle "zaman kaybettiği" doğrudur, ancak kaybettiği zamanı kazanma azmi içinde olduğu da mutlaktır. Anlaşma sonuçlarını izlemekte ve uygulama derecesini ölçmektedir. Yaptırımı vardır. Ve muhtemelen çok kısa bir dönem içinde, liberalizmin derecesini yeterli bulmayacak ve "daha adil bir ticaret" için yeni bir uluslararası görüşmenin başlaması kararını alacaktır"[9]

30 Kasım - 3 Aralık 1999 tarihlerinde ABD'nin Seattle kentinde yapılan Dünya Ticaret Örgütü toplantısı ile başlayacak olan ve 3 yıl içinde bitirilmesi planlanan "en yeni" ve muhtemelen en radikal DTÖ Turu'na, Millenium Turu adı verilmiştir. Şüphesiz yukarıdaki öngörünün doğru çıkması, Türk tarımı için olumlu gelişmeleri sonuçlamayacaktır.

Millenium Turu çerçevesinde gündeme getirilecek ve çerçevesi şimdiden çizilmiş olan bir dizi anlaşma arasında, "Tarımda Tam Serbestleşmeye Geçilmesi (Full Liberalisation in Agriculture Sector)" öncelikli bir yere sahiptir. Bu anlaşma kapsamında amaçlanan, Uruguay Turu'nun eksik bıraktığı alanların da, Türk tarımını dünya sermayesinin isteği doğrultusunda dönüştürmek üzere düzenlenmesidir.

Bu kapsamda tarımsal desteklemelerin, tarım ürünleri dışalımına uygulanan gümrük vergilerinin tamamen kaldırılması, "çevre" konusuna özel bir vurgunun yapılması kimse için sürpriz olmamalıdır

Yaşadığımız günler, Türk tarımının üreticisi, tarım işçisi, mühendisi ve sektörle ilgili tüm kesimleri için ve onlar adına onlarsız çok önemli kararların alındığı günler. Sosyal alanda kazanımları -en azından- korumak ve insanca bir yaşam düzeyine sahip olmak; teknik alanda da yaşayabilir, yarışabilir işletmelerle önce ulusal gereksinimlere yanıt veren bir tarım üretim biçimine ulaşmanın en temel koşulu, olup bitenlerden bitmeden önce haberdar olmak ve sektörün ortak sesini yükseltmek bilinç ve kararlığında olmaktan geçiyor.

[9] Gökhan Günaydın, *Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye Tarımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, 1997.

TARIM "REFORMU" VE TARIM İŞÇİLERİ

Faruk YÜCEL
Genel Başkan
Türkiye Ziraat Odaları Birliği

KILAVUZU KARGA OLANIN...

Osmanlı Devletinin yıkılış döneminde maliyesi zayıflamıştı. Hazine Galata Bankerlerinden borç para almıştı. Ardından, borçlar borç olarak ertelendi. Ertelendi...

Hazine gelirleri, borçların faizlerini ödeyemez duruma gelince de kapitülâsyon devrine gelindi.

Sonunda sen geldin, milletinle kaynaştın, Kurtuluş Savaşını yaptın. Ödenemez denen borçlar ödendi, kapitülâsyonlar kalktı, ekonomi düzeldi. Bir daha üst üste 2 yıldan fazla eksi veren bir ekonomi olmadı.

Ya şimdi? Hükümetlerimiz, Galata Bankerleri yerine Mecidiyeköy Bankalarını peydah ettiler. Hükümetler peydahlanan bu bankalardan borç aldı, adına kamu borçlanması dendi. Tıpkı Osmanlı haznesi gibi, bu borçlar borç alınarak ertelendi. Ama sonunda borçlar ertelene ertelene ertelenemez oldu. Devletin hazinesi borçlarını karşılayamaz oldu. Mecidiyeköy'de peydahlanan bu bankalar, senin kurduğun adalete güvenmedi. Sonunda, tahkim yasasını çıkardılar, yetmedi. Şimdi ise, tıpkı Kurtuluş Savaşı öncesi gibi, devlete borç verebilmek için yabancı garantör, yani kapitülasyonlar geri getirilmek isteniyor.

Üç bankamız, pardon banka sahibimiz, dünyanın 100 büyük zengini arasına giren ülkemizde, kişi başına düşen gelir ortalama 3.000 dolar gelir seviyesinde iken, yaklaşık nüfusun % 50'sini teşkil eden çiftçinin gelir seviyesi ise 92 dolarda kalmıştır.

Bu nasıl Sosyal Adalet? Sosyal Devlet ?

Efendi dediğin üreticilerin 600 trilyonluk alacakları 6 aydır ödenmemesine rağmen, Mecidiyeköy'de peydahlanan bankalara ayda 2 katrilyon faiz ödenmektedir. Bu nasıl ticaret ise anlamak mümkün değil, malımızı alan belli, borcun sahibi ise belli değil.

- Ekonomide enflasyon hedefi % 25, kamu borç faizi % 125.
- Enflasyon hedefi % 25, üreticiye destek faizi % 100.
- Kamu borçlanma faizi % 125, memur ve emekli zammı % 15.

Böyle yapmakla, çalışanlar ile emekliler de enflasyon canavarından korunmakta imiş! İşte Aziz ATATÜRK, kurduğun cumhuriyette, ölümünü böylece anıyoruz.

Bu yazım, kamu maliyesinin iki kara deliğinin Tarım Sektörü ve Sosyal Güvenlik olduğunu söyleyen gece ceridesi, yazman, ekonomi alimi, kılavuz Umman Gökçe'nin fikrine aykırı ise de, gene de yazdım. Herşeye rağmen, huzurlu kazançlar dilerim.

Resul AKAY
TÜRKİYE KAMU - SEN Genel Başkanı

OKNOS: *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının, Kamu Görevlileri Sendikaları Yasa Tasarısı Taslağı hazırlamak için başlattığı ön çalışma toplantısına neden katılmadınız?*

Resul AKAY: 57. Hükümetin güvenoyu almasının üzerinden altı ay geçti. Bir çok Hükümet tasarısı parlamentoda yasalaştı. Meclis tatile girinceye kadar aralarında 35 uluslararası antlaşmanın da olduğu 68 yasa çıkarıldı. Bunların arasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazırladığı ve deprem felaketi fırsat bilinerek, sabahlara kadar Meclis çalıştırılarak ve herkesin karşı çıktığı, tek taraftarının IMF olduğu Sosyal Güvenlik Reform Yasası da var. Anayasada bile değişiklik yapıldı. Yani Hükümetin arkasında güçlü bir Meclis kompozisyonu var. Gerektiğinde Anayasa değişiklikleri bile referanduma gerek kalmadan yapılabiliyor.

55. Hükümet tarafından hazırlanan ve TBMM'nde 24 maddesi görüşülmüş olmasına rağmen iktidar hesaplarına kurban giden Kamu Görevlileri Sendikaları Yasa Tasarısı, bir Başbakanlık Teskeresi ile bu Hükümet zamanında tekrar Meclise gönderildi. Tali komisyonlardan geçti, ana komisyon olan Plan ve Bütçe Komisyonunun gündeminde 2. sırada görüşülmeyi bekliyor. Gecikmesinin sebebi de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazır olmaması. Bir de, DYP Grubu tarafından Genel Kurula intikal ettirilen ve Mecliste temsil edilen siyasi partilere mensup milletvekillerinin ortak oylarıyla Genel Kurul gündemine alınan yasa teklifi var. Her ikisi arasında içerik açısından bir farklılık yok. Çünkü her ikisi de Anayasanın 53 üncü maddesine göre hazırlanmış. Buna rağmen, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı sayın Yaşar Okuyan tarafından 22 Kasım 1999 tarihinde üç memur konfederasyonu lideri toplantıya çağrıldı. Orada sayın Bakan, yeni bir taslak hazırlayacağını ifade etti. Ben kendisine sordum: 'Hazırlayacağınız taslakta toplu sözleşme ve grev hakkına yer verecek misiniz?" Bakanın cevabı 'Hayır' oldu. Eğer taslakta toplu sözleşme ve grev hakkına yer verilmeyecekse, yani hazırlanacak taslak ile Meclistekiler arasında içerik açısından bir farklılık olmayacaksa, biz burada art niyet aramak durumundayız. Yok eğer sayın Bakan kendi imzasını taşıyan bir taslak hazırlamak istiyorsa, o zaman şunu sormak gerekir: 'Altı aydır, aklınız neredeydi?'

Buna rağmen, sayın Bakanın yasa tasarısında iyileştirme yapmak veya bazı yeni düzenlemelere gitmek gibi bir niyeti varsa, bunu pekala Plan ve Bütçe Komisyonunda yapabilir. Orada bir alt komisyon kurulur, konu halledilir. Ama bu da yapılmıyor.

O zaman biz merak ediyoruz: Sayın Bakan ne yapmak istiyor?

Bir, sayın Bakan söz konusu yasayı çıkarmak istemiyor.

İki, Hükümetin IMF ile yaptığı stand-by anlaşması gereğince 2001 yılında memurların maaşlarına gerçekleşen enflasyonun altında artış yapmak, açıkçası kamu çalışanlarının Hükümet ile masaya oturmasını önlemek için zaman kazanmak istiyor. Nasıl kazanılacak bu zaman? Tasarının görüşülmesi engellenecek, zamana yayılacak, ve 2000 yılının ortalarına hatta sonlarına sarkıtılacak. 2001 yılı bütçesi Ekim 2000'de Meclise sunulacağı için, memurların ücretlerini yine tek yanlı olarak IMF dayatmalarına uygun olarak belirlenecek. Bu oyuna gelmemek için hazırlık komisyonu çalışmalarına katılmayacağız.

Ancak anlamakta zorlandığımız iki noktanın da altını çizmek istiyorum. Birincisi, Sayın Bakan eğer 57. Hükümetin bir üyesi ise, Başbakanının imzasını taşıyan bir teskere ile TBMM'ne gönderilen tasarıya nasıl karşı çıkabilir? Görevinden el çektirilmesi gerekir.

ikincisi ise, daha önce 'toplu sözleşme ve grev hakkı'na yer vermediği için tasarı çalışmalarına karşı çıkan kimi sendikaların, anılan haklara yer verilmeyeceği açıkça yüzlerine sayın Bakan tarafından ifade edildiği halde, komisyon çalışmalarına katılmalarıdır.

Eğer, 55. Hükümet tarafından hazırlanan ve 24 maddesi TBMM'nde görüşülmüş olan tasarı yasalaşmış olsa idi, şimdi biz toplu sözleşme ve grev hakkı konusunu tartışıyor ve bunun için Meclise baskı yapıyor olacaktık. Elimiz gerçekten daha güçlü olacaktı. Ve Hükümet ile masaya oturup anlaşamamış olsa idik bile, memur maaşlarına 2000 yılı için yapılacak artış en kötü ihtimalle, kamu toplu sözleşmelerinde ortaya çıkan ücret politikasına uygun olarak yıllık enflasyon artı reel yüzde 10 olacaktı. Çünkü her altı ayda bir gerçekleşen enflasyonun üzerinde yüzde beşlik bir iyileştirme yapılıyor, toplu sözleşmelere göre. Yani yüzde 15'in sorumluları sadece Hükümet ve IMF değil, işin içinde birde taşeron sendikalar var.

Biz şunu da teklif ettik. Sayın Bakan sendika yasası konusunda iyi niyetli ise, yetersiz buluyorsa, hükümet adına bir açıklama yapsın ve desin ki, 'tasarıda toplu sözleşme ve grev hakkına yer vereceğiz, bunun için gerekli Anayasa değişikliklerini de yapacağız.' O zaman bile istenen değişiklikler, Plan ve Bütçe Komisyonu aşamasında yapılabilir ve sayın Bakana o noktada destek oluruz. Bunun dışındaki talepler birer oyundur, yeni bir tezgahtır.

Netice itibariyle, adı her ne olursa olsun, Meclis dışındaki çalışmalara hiç bir surette katılmayacağız. Katılmayacağımız gibi katılanları kamuoyunda teşhir ederek gerçek maskelerini de indireceğiz.

OKNOS: *Sendika yasasında Türkiye Kamu-Sen olarak 'olmazsa olmaz'larınız nelerdir?*

Resul AKAY: Bir kere şu noktanın altını çizmek gerekir. 1995 yılı Temmuzunda Anayasanın 53 üncü maddesinde yapılan değişiklikten sonra Hükümetler tarafından Meclise sevkedilen sendika yasa tasa-

rıları Anayasanın tanıdığı haklara göre, çizilen çerçeveye göre hazırlanmıştır. Yani örgütlenme hakkı, toplu pazarlık hakkı ile sendikaların üyeleri adına yargıya başvurma haklarını içermektedir. Anayasada değişiklik yapılmadan bu çerçevenin dışına çıkma şansı yoktur. Geçen dönemdeki tartışmalar sırasında da bunu söyledik, görüşlerimize itibar etmeyenler sonunda dediğimiz noktaya geldiler, Anayasa değişikliği tekliflerini imzaya açtılar. Ama kendi partilerinin milletvekillerinden bile gerekli sayıda imza toplayamadılar ve teklifleri Meclis Başkanlığına ulaşmadı. Hatırlayacaksınız, sendika yasa tasarısı görüşülürken toplu sözleşme ve grev hakkına yer vermeyi amaçlayan değişiklik önergeleri, oturumu yöneten Meclis Başkanları tarafından Anayasaya aykırı bulunarak işleme dahi konulmadı, reddedildi.

Şu anda mecliste temsil edilen partilerin gündeminde Anayasa değişikliği düşüncesi yok. Parti programlarında memurların toplu sözleşme ve grev haklarına yer veren ifadeler de yok. Yani böyle bir düşünceleri, niyetleri yok.

O zaman, öncelikle Anayasanın 53 üncü maddesinin tanıdığı hakları kullanabileceğimiz bir uyum yasası çıkarılsın. Bu yapılırken mevcut tasarıyı iyileştirme yönünde katkı ve baskılarımızı ortaya koyalım. Geçen dönem biz bunu tek başımıza yapmış, bir çok maddeyi daha komisyonlar aşamasında değiştirmeyi başarmıştık. Şimdi güçlerimizi birleştirelim ve tasarıda gerekli iyileştirmeleri yapalım, mevcut hakları kullanılabilir hale getirelim. Bu arada toplu sözleşme, grev, siyaset ve yönetime katılma hakları için mücadeleye devam edelim. Çünkü Türkiye Kamu-Sen örgütlenme, toplu sözleşme, grev, siyaset ve yönetime katılma haklarını içeren bir sendikal haklar anlayışı için mücadele etmektedir.

Halen Mecliste bulunan tasarıya gelince, üzerinde durduğumuz, değiştirilmesini ve düzeltilmesini istediğimiz noktaları şöyle özetleyebilirim: Örgütlenmenin hizmet kolu düzeyinde olması uygundur. Ancak iki hizmet kolu daha ilave edilmesini gerekli görüyoruz. Askeri işyerlerinde çalışan sivil memurlar için Savunma Hizmetleri Hizmet Kolu; ceza ve infaz kurumlarında çalışanlar ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan özel güvenlik personeli için Adalet ve Güvenlik Hizmetleri Hizmet Kolu. Bir de sendikalara üye olmadaki kısıtlamaların ILO standartlarına uygun hale getirilerek daraltmaya gidilmesini istiyoruz. Çünkü özellikle 87 sayılı ILO Sözleşmesi örgütlenme hakkını güvenlik kuvvetleri ile silahlı kuvvetler mensupları dahil herkese tanımakta, sadece bunun ne ölçüde uygulanacağını iç hukuka bırakmaktadır.

Sendikaların kaynağından üye aidatı kestirebilmeleri için yüzde 10 barajı getirilmesini olumlu ve gerekli buluyoruz. Bildiğiniz gibi, işçi sendikaları kanununda sadece yetkili sendika kaynağından üye aidatı kestirebiliyor, üye oranı yüzde 49 olsa bile diğer sendikaların böyle bir hakkı yok. Burada belirli üyeye sahip sendikaların üye aidatı kestirebilmelerine imkan tanınması demokratik bir yapı oluşturuyor.

Toplu görüşmede masaya oturacak sosyal tarafın, en fazla kamu çalışanını üye etmiş konfederasyon ve ona bağlı sendikaların yetkili olmasını istiyoruz. Bu işçi sendikalarında da böyledir. Yetkili sendika diğer konfederasyonların görüşlerini alarak toplu pazarlık masasına oturabilir.

Yönetime katılma anlamına gelen Yüksek İdari Kurul ile Kurum İdari Kurullarında çalışanları temsil hakkının mevcut sendika ve konfederasyonlara değil, yetkili konfederasyon ve ona bağlı sendikalara tanınması gerekir. Çünkü bu kurullar aynı zamanda idare ile imzalanacak mutabakat metninde yer alacak hususların çalışanlara eşit uygulanmasını da izleyecektir. Bu yüzden temsil yetkisinin hangi konfederasyon idare karşısında taraf olmuş ise o konfederasyon ve bağlı sendikalarda olması gerektiğinde ısrar ediyoruz.

Yetkili konfederasyonun idare ile anlaşması halinde imzalanacak mutabakat metninin uygulamaya konulmasında, mutabakat metninin gerektirdiği idari, icrai ve yasal düzenlemelerin belirli bir süre içinde Hükümet tarafından yerine getirilmesini sağlamak amacıyla belirli bir süre şartının tasarıda yer alması gerektiğini düşünüyoruz. Bu süre, metnin imzalanmasından sonra ve bütçe hazırlama dönemini içerecek üç aylık bir süreyi aşmamalıdır.

Toplu görüşme sonuçlarından yararlanma konusunda, işçi sendikalarında olduğu gibi taraf ve yetkili sendikalara üye olma veya dayanışma aidatı ödenmesi şartı getirilmesinde de ısrarlıyız. Bu hem yasalar arasındaki uyumun sağlanması hem de sendikalara üyeliği özendirme açısından önemlidir. Aksi halde, kamu çalışanları sendikacılığı radikal grupların elinde marjinalleşir, ana kitle sendikasızlaşma eğilimine girer ve sendikaların idare ve kamuoyu üzerindeki baskı gücü azalır. Tasarı üzerindeki ana itiraz noktalarımız bunlardır. Tali olanlarına girmek istemiyorum.

OKNOS: *Tasarıya göre toplu pazarlık aşamasında sendikalar ve konfederasyonlardan bahsedilmekte, burada bir kargaşa yaşanmaktadır. Bu konuya nasıl bakıyorsunuz?*

Resul AKAY: Az önce ifade etmeye çalıştığım gibi, idare yani Hükümet karşısında sosyal taraf olarak kendi içindeki sendikalarda en çok kamu çalışanını üye etmiş olan kamu görevlileri sendikaları konfederasyonu ile bu konfederasyona bağlı sendikaların birlikte katılmasını istiyoruz. bu durum ILO Sözleşmelerine de uygundur. Örneğin ILO'da üye devletlerin işçi ve işveren kesimlerini en fazla temsil kabiliyetine haiz kuruluşlar temsil etmektedir. ILO'da Türkiye adına çalışanları, en büyük işçi kuruluşu olan Türk-İş tek başına temsil etmektedir. Aksi halde populizme kaçılarak görüşmeler tıkanır.

Toplu pazarlıkta işveren tek olduğuna göre, sosyal tarafın yani yetkili konfederasyonun da tek ve güçlü olması gerekir.

OKNOS: *Toplu pazarlık sonuçlarından yararlanma konusunda neler düşünüyorsunuz?*

Resul AKAY: İşçi sendikaları bu konuda örnek olarak alınabilir. Nitekim 2822 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunun 9. maddesi, sözleşmeden yararlanmak isteyen ve taraf sendikaya üye olmayan işçilerin toplu sözleşme sonuçlarından yararlanabilmesini, dayanışma aidatı ödenmesi şartına bağlamaktadır. Yasalar arasında uyumun sağlanması için dayanışma aidatı şartının yasada yer almasını gerekli görüyoruz. Toplu görüşme sonuçlarından yararlanabilmek için dayanışma aidatı ödeme şartı, sendikalara üye olmayı da özendirecek, sendika tabanını genişletecektir. Çünkü dayanışma aidatını ödeyen, bunu ödediği sendikanın yönetimine ve alacağı kararlara katılmak isteyecektir. Böylece sendikaların kan kaybettiği bir dönemde güçlü sendikaların ortaya çıkmasına zemin hazırlanmış olacaktır.

MEMUR SENDİKALARI ÜZERİNE

Fikret Doğan
KESK Merkez Yürütme Kurulu Üyesi

İbrahim Güler: *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Yaşar Okuyan'ın daveti üzerine, kamu görevlileri sendika yasa tasarı ile ilgili olarak KESK adına görüşmelere katıldınız. İzlenimleriniz nelerdir?*

Fikret Doğan: Sayın Yaşar Okuyan yasa tasarısı ile ilgili olarak tüm kamu çalışanları sendikalarının temsilcilerini toplantıya çağırdı. Eski tasarının yeniden Meclis gündemine gelmesini istemediğini, gündeme getireceği tasarının yeni dönemin rengini, imzasını taşıması gerektiğini söyledi. Böylece tasarının siyasi sorumluluğunu da yeni hükümetin üstlenmesinin doğru olacağını belirtti. Yeni bir tasarı hazırlamak istediğini ve tüm konfederasyonların görüşünü alarak birlikte hazırlama düşüncesini iletmiştir. KESK ve MEMUR-SEN bu yaklaşımı olumlu bulmuş, TÜRKİYE KAMU-SEN yeni bir tasarı hazırlamanın doğru olmadığını, zaman kaybı olacağını, bu nedenle Meclis'te 24 maddesi geçen eski tasarının yeniden gündeme getirilmesini ve bir an önce çıkarılmasını istemiştir. Oluşturulacak komisyona T.KAMU-SEN olarak katılmayacaklarını ifade ettiler. Daha sonra Bakan'ın isteği ve bizim katılmamız üzerine 28 Kasım 1999'da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda Müsteşar Yardımcısı, bürokratlar, KESK ve MEMUR-SEN temsilcileri ortak toplantı yaptık. Görüşlerimizi ifade ettik. Yazılı olarak verdik. Daha öncede görüşlerimizi verdiğimizi ama bu görüşlerin ciddiye alınmadığını, bu konuda umutlu olmak istediğimizi belirttik. Bize göre doğru olanın sosyal tarafların biraraya gelerek taslağı birlikte oluşturmasıdır. Tek tek madde madde görüşelim, tartışalım. Uzlaştığımız noktaları, çelişkiye düştüğümüz yerleri birlikte tespit edelim. Yaklaşık on yıldır uygulamanın içinde yer almamız derin deneyimler kazandırmıştır. Bu deneyimlerin tasarıya katkı sağlayacağına inandığımız için, düşüncelerimizi aktarmak istiyoruz. Birlikte oluşturmamızda yarar olduğu düşüncesindeyiz. Bakanlık yetkilileri görüşümüzün doğru olduğunu, KESK ve MEMUR-SEN'in bu yöndeki ortak düşüncesinin desteklenmesi gerektiğini söylediler. Bakana ileteceklerini, kararı Bakan'ın vereceğini söylediler. Toplantı bu noktada sona erdi.

İ.C: *KESK olarak kamu görevlileri yasa tasarısına ilişkin olmazsa olmaz temel ilkeleriniz nelerdir?*

Fikret Doğan: KESK kurulduğu günden beri grevli toplu sözleşmeli sendikal hak mücadelesi vermiştir. Anayasa'nın 90. maddesi, ILO'nun çalışma yaşamına ilişkin ve Türkiye'nin altına imza koyduğu uluslararası sözleşmeler bu hakkı tanımaktadır. Bu nedenle grev ve toplu sözleşmeyi bir hak olarak görüyoruz. Kaldı ki yetkili, yetkisiz herkes bir sendikanın sendika olabilmesi için grev ve toplu sözleşme özelliklerinin olmazsa olmaz parçası olduğunu bilmektedir. Bu nedenle olmazsa olmazların başında greve toplu sözleşme hakkı vardır. Bundan vazgeçmemiz sözkonusu olamaz. Bu uğurda on yıllık mücadelede, yüzbinlerce memurun soruşturmaya uğraması, sürgün ve cezalandırma, acı ve gözyaşı vardır. Bu konuda kimse bizden geriye adım atmamızı beklememelidir.

İkinci olmazsa olmaz ilkemiz bazı hakların güvence altına alınması konusudur. Örgütlenme hakkı, sendikal çalışmada kolaylık gibi. Geçen dönemde 24 maddesi geçen ve kadük olan tasarıya baktığımızda, düzenlemenin bu türden hakları güvenceye alan değil, kullandığımız hakları bütünüyle yok eden anlayışla hazırlanmış olduğunu görmekteyiz. Yeni hazırlanacak tasarıda hakları güvenceye alan, çalışma alanımızı daraltmayan, yasak getirmeyen bir anlayışın egemen olmasını istiyoruz. Eski tasarı örgütlerimizin bir bölümünü, üyelerimizin bir bölümünün üyelik haklarını hedef alan bir anlayışla oluşturulmuştu. O gün yaptığımız değerlendirmeye göre 400.000 çalışan, işkolu yasakları nedeniyle örgütlenme dışına çıkartıldı. Bu yasağın mutlaka kaldırılmasını, örgütlenmenin bir hak olduğu düşüncesine saygı duyulmasını istiyoruz. Çalışanların üyelikleri ile ilgili sorunları, ödentilerle ilgili problemleri ortadan kaldıracak bir tasarı istiyoruz.

İ.C: *Toplu sözleşme yetkisinin konfederasyon ya da sendika düzeyinde verilmesine ilişkin bir ikilem yaşanıyor.*

Fikret Doğan: En önemli konulardan birisi de budur. Geçen tasarının en büyük problemlerinden birisi de bu konulmuştu. Anayasa'nın 53. Ek Madde'si yetkiyi sadece konfederasyonlara vermiyor. Yetkiyi "konfederasyonlar ve sendikalar kullanır" demektedir. Bunlardan birisini tercih edemezsiniz. Anayasa'da grev hakkı yoktur diye grevsiz sendika yaratmak isteyenler yasaklar için dayanak ararken, Anayasa'nın bu açık hükmünü görmezden gelip, yalnızca "konfederasyonlar yetkilidir" demektedirler. Kadük yasa bu hükmü içermektedir. Sendikaları yok sayıp, konfederasyonlara yetki tanımaktaydı. Yalnızca konfederasyonun yetkili kılınması tek konfederasyona giden antidemokratik bir uygulama, sadece ücret pazarlığı yapması istenen, maaş artış oranından başka hiçbir toplumsal sorunla ilgilenmesi istenmeyen bir sendika yaratma düşüncesinin ürünüdür. Biz böyle bir sendikal anlayış istemiyoruz. Sendikalara ve konfederasyonlara toplu sözleşme hakkının birlikte verilmesini istiyoruz. Sendikalar kendi işkolları ile ilgili ekonomik, mesleki, toplumsal sorunların çözümü yönünde önerilerini, toplu sözleşme metinlerine aktarabilirler. Sadece konfederasyonlara yetki tanımak hem Anayasa'nın açık hükümlerine aykırıdır, hem de biçim sendikal anlayışımıza aykırıdır. Talebimiz toplu sözleşme yapma yetkisinin

sendika ve konfederasyonlara birlikte verilmesidir.

İ.C: *Toplu sözleşme sonucu alınacak haklardan, sadece sendika üyesi olan memurların yararlanması gerektiği ve böylece sendikalaşmanın önünün açılabileceğine ilişkin görüşler var. Bu konuda neler söylemek istiyorsunuz?*

Fikret Doğan: Bu öneri gündeme getirildi. Bu önlem maddesi, sendikayı geliştirici, sendikalaşma ve örgütlenmeyi özendirici bir durumdur. Sonuçlardan ve kazanılan haklardan yalnızca sendikalı memurların yararlanması sendikal etkinliklere daha geniş katılımın olmasını motive edebilir. Sendikaya yaklaşmayan, başkası mücadele etsin ben sonuçlarından yararlanayım diyen, örgütlenmekten kaçınan ve örgütlenmeyi risk olarak gören kişilerin karşısına bir yaptırım gücü olarak konulabilir. Ancak, sendikalı olmayı mecburi kılan bir yasa maddesi, bir ifade doğru olmaz. İnsanlar devlet zoruyla sendikalı yapılamaz. Bunu dışında sendikalı olanların toplu sözleşmeden doğacak kazanım ve haklardan yararlanması ilkesi olumludur. Ona bir itirazımız olamaz.

İ.C: *Sayın Başkan, böylece üzerinde durulması gerekecek dört ana başlığı belirlemiş olduk. Birincisi grevli ve toplu sözleşmeli sendika hakkı, ikincisi işkolları ve örgütlenme hakkının genişletilmesi, üçüncüsü hem sendikaların hem konfederasyonların birlikte toplu sözleşme yapabilme yetkisi, dördüncüsü sadece sendikalı üyelerin toplu sözleşme sonucu doğacak kazanım ve haklardan yararlanabilmesi. Bu dört başlıkta komisyonlarda tartışmalar olacak. Peki oluşturulması düşünülen komisyonlardan ve geleceğinden neler bekliyorsunuz?*

Fikret Doğan: Komisyonlar daha oluşmuş değil. Sadece ön görüşme için bizleri toplantıya çağırdılar. Birlikte bir taslak hazırlayalım dediler. Komisyonların oluşup oluşmayacağını, sürüp sürmeyeceğini bilmiyoruz. Bu konuya karar verecek olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'dır. Biz haber bekliyoruz. Birlikte çalışmaya, ortaklaşa bir taslak hazırlamaya KESK olarak hazırız. Belki bütünüyle anlaşmak, uzlaşmak mümkün olmayabilir. Ancak adımın sonuçlarını görelim. Sosyal taraflar biraraya geldi, görüştüler. Sürecek toplantılarda uzlaşma ve ayrılma noktaları daha açık belirlenebilir. Belki tüm noktalarda uzlaşma sağlanabilir. Sonuç, bu sürecin geliştirilmesine bağlıdır. Eğer TÜRKİYE KAMU-SEN bu süreçte farklı davranabilirse, özellikle, kabul ettikleri grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı konusunda tutarlı olabilirse biz üç konfederasyon olarak temel konularda ortalaşa tavır alabiliriz. Tarzlarımız ve sendikal anlayışımız farklı olsa da, bu alanda sendikacılık yapacaksak, çalışanların umudu olacaksak, onların hakkını arayacaksak birlikte güçlü mücadele vermek zorundayız. Temel konularda birleşik ortak bir tutum, tavır geliştirmek zorundayız. Ne yazık ki KAMU-SEN yeni bir yasa tasarısı konusundan ısrarla uzak duruyor. Eski yasanın aynen çıkmasını istiyor. Bu ortak tavır alışı engelliyor. Bence kamu çalışanlarına yapılacak en büyük haksızlık budur diye düşünüyorum.

İ.C: *Çok teşekkürler Sayın Başkan.*

MEMUR SENDİKALARI ÜZERİNE

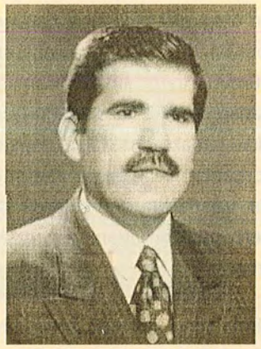

Kamil Aydoğan
MEMUR-SEN Genel Başkan Vekili

İbrahim Güler: *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Yaşar Okuyan, Kamu Çalışanları Sendika Yasa tasarısı ile ilgili olarak tüm konfederasyonları 28 Kasım 1999'da bir toplantıya çağırdı. MEMUR-SEN olarak bu toplantıya siz katıldınız. İzlenimleriniz nelerdir?*

Kamil Aydoğan: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Yaşar Okuyan geçen hafta tüm konfederasyon yetkililerini çağırarak kamu görevlileri yasa tasarısı ile ilgili görüşlerini aldı. MEMUR-SEN adına ben katıldım. Orada MEMUR-SEN olarak ifade ettiğimiz şey kendilerinin yeni bir bakan ve içinde yer aldıkları da yeni bir hükümet olduğu noktasında odaklandı. Bu nedenle yeni bir tasarı gerektiği hususunda bilgi verdik. Mevcut tasarı tüm memur sendikalarının, işçi sendikalarının ve diğer sivil toplum örgütlerinin şu ya da bu ölçüde tepkisini çeken bir tasarıdır. MEMUR-SEN olarak asla tasvip etmediğimiz bir tasarıdır. Mevcut tasarı memurlarımızın sendikalaşma sürecinin önünü tıkayacak özellikler taşımaktadır. Bu tasarı sendika yasasından çok dernekler kanununa benzemektedir. Dolayısıyla biz o tasarıyı kabul edilemez bulduğumuzu ve kendilerinin yeniden bir tasarı hazırlaması ve siyasi sorumluluğunu da gönül rahatlığı ile üstlenmesi gerektiğini söyledik. KESK'in de önerisi bu yöndeydi. Görüşmeler başladı. Biz 29 Kasım 1999 itibarı ile uzmanlarımızı gönderdik. Böylece görüşmeler başlamış oldu.

İ.C: *MEMUR-SEN olarak olmazsa olmaz diyebileceğiniz temel sendikal ilkeleriniz nelerdir?*

Kamil Aydoğan: MEMUR-SEN olarak ısrarla ve önemle vurguladığımız birinci nokta toplu sözleşme ve grev hakkıdır. Bu, sendikacılığın temel unsurudur. Sendikaların tek yaptırım gücü grevdir. Grev, olay çıkartma ya da kamu düzenini bozma aracı değildir. Burada kamuoyu bilinçli olarak yanlış bilgilendirilmekte, grevi bozgunculuk olarak anlaması istenmektedir. Grev, hergün, her canı sıkıldığında, olur olmaz zamanda işi bırakma, kamu hizmetini engelleme değildir. Sonuçta memurlar da bu ülkenin insanlarıdır ve herkes kadar onlar da bu ülke-

nin huzurlu olması için çalışmaktadırlar. Bu açıdan grev hakkı kaçınılmaz bir haktır.

İkinci önemli husus, MEMUR-SEN'in hassasiyetle üzerinde durduğu konu, toplu sözleşmelerden doğacak haklardan sadece sendikalı memurların yararlanabilmesi hususudur. Sendikasız memurların bu haktan kesinlikle yararlanamayacağı ilkesinin tasarıda yer almasıdır. Burada şunu vurgulamak isterim. Bir memurun yalnızca toplu sözleşmeyi yapan sendika değil, Türkiye'de kurulmuş ve kurulacak olan sendikalardan herhangi birisine üye olması, kazanılmış haklardan yararlanması için yeterlidir. Eğer bu yapılmazsa ülkemizde memur sendikacılığı ölü doğacaktır. Üye sayısı, kitleselleşmesi gelişmeyecek böylece sendikaların denetleme ve yaptırım gücü olmayacaktır.

Üçüncü ve vazgeçilemez önemli husus toplu sözleşme yetkisinin sendika düzeyinde verilmesidir. Mevcut tasarı bu yetkiyi konfederasyona vermiştir. Biz, toplu sözleşmenin işkolu esasına göre, bir işkolundaki en büyük sendika ile hükümet arasında yapılmasını istiyoruz. Aslında Türkiye'de şu andaki fiili durum budur. Eğitim öğretim hizmetlerinde çalışanlara geçen sene %18 ek zam yapıldı. Diğer yanda adalet hizmetlerinde çalışanlara zaman zaman ek zamlar yapılmaktadır; kısacası, her mesleğin kendine has özellikleri vardır. Her mesleğin çalışma koşulları farklıdır. Bu nedenle her işkolunun yetkili sendikasının toplu sözleşme yapma hakkı olmalıdır. Bu konuyu MEMUR-SEN olarak yasa tasarısında vazgeçilemez bir ilke olarak görmek istiyoruz.

Bunun yanında profesyonel sendikacılık anlayışının getirilmesini acil talepler listemize aldık. Varolan koşullarda memur sendikacılığı "amatör" olarak büyük fedakârlıklarla sürdürülmeye çalışılmaktadır. Profesyonelleşmediğimiz sürece güçlü sivil toplum örgütleri olma şansımız yoktur. Bu noktaya gelmek yasal düzenlemenin bir an önce tamamlanmasına bağlıdır. Türkiye bir yıl önceki yerde değildir. Dünya değişmektedir. AGİT süreci yaşadık. AGİT sürecinden çıkan en önemli sonuç sivil toplum örgütlerinin demokratikleşmenin en önemli unsurları olduğunun teyit edilmesidir. Demokrasinin vazgeçilemez unsurları olan siyasi partiler, günümüzde yeterli kıstas yapılmamakta, bunların yanında sivil toplum örgütlerinin güçlü bir biçimde var olup olmadıklarına bakılmaktadır. Artık üç beş partinin bir araya gelip oluşturacakları hükümetlerin halkın onaylamadığı politikaları icraatları yapma şansları dünyanın hiçbir yerinde kalmamaktadır. Halkın tepkisini dile getirecek organlar sivil toplum örgütleridir. Sendikalardır, vakıflardır, derneklerdir. Sivil toplum örgütleri güçlenmeden demokratik refleks güçlenemez.

Türkiye'de hepimiz şunu görmek zorundayız. Artık özgürlükçü düşünce, herkesi olduğu gibi kabul eden düşünce, herkesin yaşama biçimine, düşüncesine saygılı düşünce dünyanın bugün yakaladığı noktadaki düşüncedir. Biz de MEMUR-SEN olarak bu düşünceyi savunuyoruz. İdeolojik sendikacılık bitmiştir. Herkesin dünya görüşüne saygı duyan, bunu gerçekten içtenlikle kabul eden, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 75 yıl önce başta ulu önder Atatürk tarafından ortaya konulan temel değerlere sahip çıkarak ve onları bir yaşama biçimi olarak savunarak tüm insanlarımızı kucaklayan bir anlayışla sendikacılık yapılmasını savunuyoruz.

Şu anda ülkemizde çalışan memurların %75'i sendikalı değildir. Sendikal eylemlere memurların yoğun bir şekilde katıldığı söylenemez. Bunları aşmak yine biz sendikacılara düşmektedir. Kucaklayıcı, geniş perspektifli, çağdaş anlayışla olaylara yaklaşan sendikal anlayış tüm toplumsal kitlelerin sözcüsü ve demokratik gelişme yolunda atılacak adımların itici gücü olacaktır.

İ.C: *Çok teşekkürler Sayın Aydoğan. Mücadelenizde başarılar diliyoruz.*

MEMUR SENDİKALARI

Bayram ZENGİN
TÜRK İMAR-SEN Genel Başkanı

KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKALARI YASA TASARISI ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Kamu çalışanlarının 1961 Anayasasının ardından başlayan sendikal hakları tartışmaları adeta 'bitmeyen senfoni'ye dönüşmüştür. 1965 yılında yürürlüğe giren 274 sayılı Kamu Personeli Sendikaları Kanunu, sıradan bir dernekler yasasını andırsa da örgütlenme hakkı açısından önemli bir adımdı. 12 Mart'ın şahinleri sadece bu yasayı ortadan kaldırmakla kalmadılar, Anayasayı değiştirterek hem örgütlenme hakkını yok ettiler, hem de 'memurların sendikalara girememesi'ni güvence (!) altına aldılar[1].

[1] 20.09.1971 tarih ve 1488 sayılı yasa ile Anayasa'nın 46. maddesindeki 'Çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler' bendindeki 'çalışanlar' ifadesi yerine 'işçiler' ifadesi yerleştirildi. Aynı yasa ile 119 . maddede de değişiklik yapılarak 'Memurlar ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görev alanlar'ın siyasi partilere ve sendikalara üye olması yasaklandı.

1982 Anayasası aynı yaklaşımı korudu; sendika hakkını 'işçiler ve işverenler'e tanıdı. Memurların sendikal hakları için Anayasal bir engel olmadığı savı, kimi bilim adamlarının 'zihin jimnastiği'nden öteye geçmedi.

1990'lardan itibaren memur sendikaları kurulmaya başlayınca idare ile memurlar karşı karşıya geldi. Uzun çabalar sonucunda sendikalar fiili olarak eylem ve etkinliklerini devam ettirirken, 'tüzelkişiliklerinin tanınması' ve idare (aynı zamanda işveren) karşısında sosyal taraf olma hakkını bir türlü elde edemediler. Yargıtay'ın, Danıştay'ın ve Sayıştay'ın içtihat nitelikli kararlarını aşamadılar.

1995 Temmuzunda yapılan Anayasa değişiklikleri ile Anayasa'nın 53 üncü maddesine eklenen fıkraya ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değiştirilen 22 inci maddesine rağmen, kamu çalışanları 2000'li yıllara fiilen varolan ama hukuken yok sayılan örgütlerini taşımayı başardılar, ama Hükümet ile masaya oturma hakkını elde edemediler.

Anayasa'nın ilgili maddesi ve 'usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar'ın Türkiye'ye yüklediği yükümlülükler yetmedi. Yüksek yargı organları ille de bir çerçeve yasayı şart koştu.

1998 yılında 55 inci Hükümet tarafından Meclise sunulan Kamu Görevlileri Sendikaları Yasa Tasarısı, 24 maddesi görüşülmüş olmasına rağmen Hükümeti dışarıdan destekleyen bir partinin şantajı, Hükümetin de koltuk uğruna bu şantaja boyun eğmesi sonucu önce askıya alındı, ardından erken genel seçimler nedeniyle kadük oldu.

Aynı tasarı, 57. Hükümet tarafından bir Başbakanlık Teskeresi ile tekrar TBMM'ne gönderildi. Halen Plan ve Bütçe Komisyonu'nun gündeminde 2. sırada görüşülmeyi beklemektedir.

18 Haziran 1999 tarihinde DYP Grubu tarafından TBMM Başkanlığı'na verilen 'Kamu Görevlileri Sendikaları Kanun Teklifi', sevk edildiği Komisyonda süresi içerisinde görüşülmediği için iç tüzük gereği TBMM gündemine alınması istendi ve 9 Kasım 1999 günü, parlamentoda temsil edilen tüm siyasi partilere mensup milletvekillerinin oylarıyla Meclis Genel Kurul gündemine alındı.

Böylece Mecliste, biri Plan ve Bütçe Komisyonu gündeminde olan hükümet tasarısı, diğeri Genel Kurul gündemindeki DYP'ye ait kanun teklifi olma üzere, içerikleri aynı iki metin bulunmaktadır.

Bu yazımızda Hükümet tasarısında yapılması gereken iyileştirmeler üzerinde durulacaktır.

Anayasal Dayanaklar

Yasa tasarısının mantığını kavrayabilmek için Anayasa'nın konu ile ilgili 53, 54 ve 128 inci maddelerine göz atmak gerekir.

53 üncü madde aynen şöyledir[2]:

"İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.

128 inci maddenin ilk fıkrası kapsamına giren kamu görevlilerinin kanunla kendi aralarında kurmalarına cevaz verilecek olan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile 54 üncü madde hükümlerine tabi olmayan sendikalar ve üst kuruluşları, üyeleri adına yargı mercilerine başvurabilirler ve idareyle amaçları doğrultusunda toplu görüşme yapabilirler. Toplu görüşme sonunda anlaşmaya varılırsa düzenlenecek mutabakat metni, uygun idari veya kanuni düzenlemenin yapılabilmesi için Bakanlar Kurulu'nun takdirine sunulur. Toplu görüşme sonunda mutabakat metni imzalanmamışsa anlaşma ve anlaşmazlık noktaları da taraflarca imzalanacak bir tutanakla Bakanlar Kurulu'nun takdirine sunulur. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin hükümler kanunla düzenlenir.

Aynı işyerinde, aynı dönem için birden fazla toplu iş sözleşmesi yapılamaz ve uygulanamaz."

Grev hakkı ve lokavtı düzenleyen 54 üncü maddenin 1. fıkrası ise şöyledir:

[2] İtalik paragraf, 1995 Temmuz'unda, Anayasa değişiklikleri sırasında 53. maddenin 2 ve 3. Fıkraları arasına yerleştirilen fıkradır.

"Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir."

Son olarak 128 inci maddenin 1. ve 2. fıkraları da şu şekildedir:

"Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir."

Hükümet tasarısı Anayasa'nın bu maddelerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Tasarının Niteliği

Tasarı, kamu kesiminde işçi statüsü dışında kalan kamu çalışanlarının kuracakları sendikaların işleyişi ve etkinlikleri, sendikaların üye ve yöneticilerinin hak ve yükümlülükleri ile toplu görüşme usul ve esaslarını düzenlemektedir.

Yedi kısımdan ibarettir.

Birinci kısım, 'amaç, kapsam ve tanımlar'ı içermektedir.

İkinci kısım, 'kuruluş esasları ve organları' düzenlemektedir. Tasarıya göre sendikalar 10 ayrı hizmet kolunda, hizmet kolu esasına göre örgütleneceklerdir. Meslek veya işyeri esasına göre sendika kurulması yasaklanmıştır. Sendika ve konfederasyonların kuruluş işlemlerinin ne şekilde gerçekleştirileceği, tüzüklerde yer alacak hususlar ile sendika ve konfederasyonların zorunlu organları işçi sendikalarında olduğu gibi genel kurul, yönetim, denetim ve disiplin kurulları olarak sayılmış, bu kurulların işleyiş, görev ve yetkileri ayrıntılı olarak açıklanmış ve seçimlerin ne şekilde yapılacağı belirtilmiştir.

Üçüncü kısım, 'üyelik ve güvencelere ayrılmıştır. Bu kısımda, sendikalar üye olma ve üyelikten çekilmenin serbest olduğu ifade edilmiş ve uzun bir liste halinde sendika üyesi olamayacaklar sayılmıştır. Sendika üye ve yöneticilerinin ayrımcılığa ve idare karşısında korunmalarına ilişkin güvencelere yer verilmiştir.

Dördüncü kısım, 'faaliyetler, yasaklar ve yönetsel kurullar'ı düzenlemektedir. Sendika ve konfederasyonların yetki ve faaliyetleri anlatılmakta, kamu kurumlarında oluşturulacak kurullar açıklanmaktadır.

Beşinci kısım, 'sendika ve konfederasyonların gelirleri, giderleri ve denetimi'ne ayrılmıştır.

Altıncı kısım, 'toplu görüşme' ve ayrıntılarını, yedinci kısım ise 'çeşitli, geçici ve son hükümler'i açıklamaktadır.

Anlaşılacağı gibi tasarının genel çerçevesi Anayasa'ya göre çizilmiş ve toplu görüşme sistemi benimsenmiştir

Siyasi Partilerin Yaklaşımları

Hükümet tasarısının genel gerekçesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı ve ILO Sözleşmelerine atıfta bulunulmasına rağmen, tasarının içeriğinin anılan sözleşmelere uygun olmadığını belirtmek gerekir. Ancak, 1998 yılındaki görüşmelerde hükümet tasarısı yanında, Deniz Baykal ve 39 arkadaşının, Gürcan Dağdaş ve 6 arkadaşı ile Yusuf Bahadır ve 9 arkadaşının aynı

mahiyetteki kanun teklifleri birleştirilerek komisyonlarda ele alınmıştır. Bu tasarı ve teklifler içerik açısından birbirinin aynıdır. Hiçbirisi toplu sözleşme ve grev hakkına yer vermemiştir. Aslında farklı partilerin konuya bakışlarında gizli bir aynılık olduğu tartışmasızdır. Tek farklı yaklaşım, Ercan Karakaş ve 7 arkadaşı tarafından verilen kanun teklifiydi ve yasanın çıkmasını istemeyen bir sendikanın zorlaması ile verilmiş, kendi içinde bütünlüğü olmayan bir metin idi. Aslında DYP-SHP, REFAHYOL ve ANASOL-D Hükümetlerince hazırlanan tasarılar da aşağı yukarı birbirinin benzeridir. 9 Kasım 1999'da bir muhalefet partisi olan DYP tarafından verilen kanun teklifi de diğerleriyle hemen hemen aynıdır. Bunun anlamı şudur: kamuoyuna ne derlerse desinler, siyasi partiler kamu çalışanlarının sendikal haklarına yaklaşımlarında konsensus sağlamışlardır. En azından şu aşamada hangi hakları vermeyecekleri çok açıktır.

Tasarının İçeriği Ve İyileştirmeler

Bilindiği gibi bir yasa taslağının yasa haline gelebilmesinin prosedürü şu şekilde işler. Bir bakanlık tarafından hazırlanan taslak Hükümete sunulur. Bakanlar Kurulu üyelerinin imzasına açılır ve Hükümet tasarısı olarak TBMM'ne gönderilir. Burada önce tali komisyonlarda, ardından ana komisyonda görüşülerek Meclis Genel Kuruluna iner. Genel Kurulda kabul edilirse Cumhurbaşkanlığı tarafından yayımlanır. Cumhurbaşkanlığına gidinceye kadar, her aşamada tasarıda değişiklik yapmak mümkündür.

1998 yılında TBMM'nde 24 maddesi görüşülen ve erken genel seçimler nedeniyle kadük olan Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı, hazırlık ve komisyon çalışmaları dahil her aşamada T. KAMU-SEN tarafından takip edilmiş, bir çok maddesinde iyileştirme yapılması sağlanmıştır. T. KAMU-SEN bütün bu iyileştirme çalışmalarını tek başına yürütmüş, birçok maddenin değiştirilmesinde başarılı olunurken, bazı maddelerdeki değişiklik talepleri de rağbet görmemiştir. Bu iyileştirme ve değişikliklerden önemlilerini zikretmekte yarar vardır:

1. Sendikalara üye olabilecek kamu görevlilerinin 'adaylık ve deneme süresini tamamlamış olmaları' şartı, genel kurul aşamasında metinden çıkarılmış, aday ve deneme süresindeki kamu görevlilerinin sendikalara üyeliklerinin yolu açılmıştır.

2. Toplu görüşmenin kapsamı Hükümet tasarısında 'kamu görevlileri için uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, zam ve tazminatlar, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, tedavi yardımı ve cenaze giderleri ile yiyecek ve giyecek yardımlarını kapsar' şeklinde iken, Plan ve Bütçe Komisyonunda 'kamu görevlileri için uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, fazla çalışma ücretleri, harcırah ikramiye, lojman tazminatı, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, tedavi yardımı ve cenaze giderleri ile yiyecek ve giyecek yardımları ile bu mahiyette etkinlik artırıcı diğer yardımları kapsar' haline dönüştürülmüştür.

3. Uluslararası kuruluşlara üyelik bahsinde, uzun bir şarta bağlanan ve ancak 'uluslararası kamu görevlileri kuruluşlarına üye olma' konusu, Komisyonda şarttan kurtarılarak 'amaçlarına uygun uluslararası kuruluşlar' şekline dönüştürülmüştür. Böylece, kamu görevlileri sendikalarının uluslararası kuruluşlara üye olabilmeleri mümkün hale getirilmiştir. Çünkü kamu görevlileri sendikalarının oluşturduğu uluslararası bir kuruluş olmadığı için, metnin aynı kalması halinde uluslararası kuruluşlara üyelik mümkün olmayacaktı.

4. Sendikaların şube açmaları için gerekli taban üye sayısı 3 bine, şube açma izni de Bakanlar Kurulu'na ait iken, taban üye sayısı Komisyonda 1000'e Genel Kurulda 500'e indirilmiş, şube açma yetkisi sendikalara bırakılmıştır.

5. Yüksek yönetsel kurulda kamu görevlilerinin temsili 'en büyük üç konfederasyonunun, bağlı sendikaların üye sayıları toplamları esas alınarak hesaplanacak oransal ağırlıklarına göre seçecekleri temsilcilerinden oluşur' iken, Komisyonda 'toplu görüşme yapmaya yetkili kamu görevlileri sendikaları konfederasyonu ile bu konfederasyona üye sendika temsilcilerinden oluşur' şekline dönüştürülmüştür.

6. Tasarıda işyerlerinde işyeri temsilcisi seçilebilmesi için en az 51 kamu görevlisinin çalışıyor olması şartı Komisyonda 30'a indirilmiştir.

7. Tasarının temel en önemli maddesi olan toplu görüşme bahsinde, 'Toplu görüşme en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre içinde anlaşmaya varılırsa, düzenlenen mutabakat metni taraflarca imzalanır. Mutabakat metni, uygun idari ya da yasal düzenlemelerin yapılabilmesi için Bakanlar Kurulu'na sunulur' ifadesine Komisyonda 'Bakanlar Kurulu üç ay içinde mutabakat metni ile ilgili uygun idari ve icrai düzenlemeleri gerçekleştirir ve kanun tasarılarını Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar' cümlesi eklenerek, toplu görüşme örtülü toplu sözleşmeye dönüştürülmüştür.

8. Toplu görüşmede tarafların anlaşmaya varamaması durumunda uyuşmazlığın götürüleceği ve Yüksek Hakem Kurulu başkanlığında oluşacak Uzlaştırma Kurulu ile ilgili madde metnine, 'Uzlaştırma Kurulu, uyuşmazlık konularını inceler, en büyük işçi ve işveren konfederasyonlarının temsilcilerinin görüşlerine başvurur' ifadesi eklenmiştir.

Kısaca özetlemek gerekirse, yasa tasarıları dikkatle takip edildiğinde her aşamada yanlış noktalarının düzeltilmesi mümkündür. Yukarıda verilen örneklere, tasarının taslak aşamasındaki düzeltmeler dahil değildir.

Şüphesiz, tasarıda yer alması çok istendiği halde başarılamayan öneriler de vardır. Bunların önemli olanları şöyle özetlenebilir:

1. Hizmet kolu sayısının artırılarak, başta askeri işyerlerinde çalışan sivil memurlar olmak üzere ceza ve infaz kurumlarında çalışanlar ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan özel güvenlik personelinin üye olacağı Savunma Hizmetleri Hizmet Kolu ile Adalet ve Güvenlik Hizmetleri Hizmet Kolu kurulması sağlanmalıdır. Buna paralel olarak anılan hizmet kolları kapsamına giren kamu çalışanlarına getirilen sendikalara üye olma yasağı da kaldırılmalıdır.

2. Yetkili konfederasyona bağlı sendikalara üye olmayanların Toplu görüşme sonuçlarından yararlanabilmeleri için, dayanışma aidatı ödemesini gerekli görüyoruz. Çünkü sendikalara üye olarak mücadele veren, işin çilesini çekip sonuç alanlarla onları seyredenlerin, hiç bir katkısı olmayanların aynı kefeye konulması doğru değildir.

Sonuç

1996 Eylülünden beri, Kamu Görevlileri Sendikaları Yasa Tasarılarının tartışıldığı

platformlara T. KAMU-SEN adına katılan birisi olarak, gözlem ve değerlendirmelerimi arz ederken bir noktayı vurgulamak gerektiğine inanıyorum. Sendikal haklar mücadelesi kısa zamanda istenen sonucun alınamayacağı bir süreçtir. Hak alma ve hak arama mücadelesi de böyle bir süreçtir. Bu süreçte alınabilecek haklar alınarak ileriye yürümek gerekir. Çünkü alınan her yeni hak yeni bir mevzi demektir. Dikkat edilmesi gereken nokta ise mücadelenin kesintisiz devam etmesinin gerekliliğidir. Yarısına kadar dolu bardağın boş kısmına bakıp dolu kısmını dökmek ile dolu kısmına bakıp boş kısmını doldurmaya çalışmak arasında tercihi ikincisinden yana yapmak akılcılıktır.

Eğer 1998 yılında, bardağın dolu tarafına bakabilmiş olsaydık, şimdi yarısı dolu bardağımız olacaktı. Diğer yarısı için mücadele edecektik. Daha açık bir ifade ile, tasarı yasalaşabilmiş olsa idi, örgütlenme ve Hükümet karşısında sosyal taraf olma hakkımızı kullanarak şimdi toplu sözleşme ve grev hakkı için mücadele edecektik. Ne yazık konuya at gözlüğü ile bakanları ikna etmek mümkün olmadı.

Geçmişten ders alarak ve 'ya hep ya hiç' toptancı yaklaşımını terk ederek, Plan ve Bütçe Komisyonundaki tasarının iyileştirilmesi için mücadele edilmesi gerekir diye düşünüyorum. Tasarının yasalaşması kamu çalışanları için bir başlangıç olacaktır. Anayasal hakların kullanılabilir hale getirilme örgütlenme ve sosyal taraf olma sorunun çözecektir. Çünkü, sendikalarımızın fiili varlığı bize taraf olma yolunu açmıyor. Taraf olamamak demek yüzdelik artışlara razı olmak demektir. Yüzbinlerce insan açlık sınırı atında maaşa talim ederken bu vebali taşımak, 'insanım' diyen için, 'sendikal haklar mücadelesi veriyorum' diyen için mümkün değildir.

Mustafa KUMLU
TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri
TES-İŞ Genel Başkanı

ENERJİ ÖZELLEŞTİRMELERİ ÜZERİNE

Üretildiği anda tüketilen elektrik enerjisinin üretim ve dağıtım süreçleri merkezi bir koordinasyonu ve etkin bir planlamayı gerektirmektedir.

Ülke sanayiinin en önemli girdilerinden olan elektrik enerjisi sanayileşmenin ve kalkınmanın da bir göstergesidir. Enerji politikaları stratejik bir öneme sahiptir ve yapılacak yanlışlık veya plansızlık ülkenin geleceğini etkiler.

Doğru olan, elektrik enerjisinin bir ticari meta olarak algılanmaması ve üretim ve dağıtımının devlet eliyle yürütülmesidir. Bu alandaki özelleştirmeler hem sosyal devlet ilkesine aykırıdır, hem de ülke bağımsızlığının ipotek altına alınmasıdır.

1980'lerden bu yana Türkiye özelleştirme adı altında çok ciddi bir yanlışın içindedir. Bu yanlış, uluslararası tahkime yol açan anayasa değişikliğinde doruk noktasına ulaşmıştır. Artık özelleştirme bir anayasa düzenlemesidir. Özelleştirmelerde Danıştay devreden çıkarılmıştır; şimdi uyum yasalarının çıkarılması gündemdedir.

Enerji özelleştirmeleri Türk halkını ve geleceğini tehdit eder niteliktedir. Ulusal ekonomiye ve ulusal savunmaya zarar verecektir. Bizim enerji işkolundaki özelleştirmelere karşı çıkmamızın nedeni tamamiyle ulusal kaygılardır. Duyarlılığımız ulusal çıkarlar çerçevesinde doruk noktaya çıkmakta, karşılaştığımız duyarsızlık ülkemiz adına bizi kaygılandırmaktadır. Anlaşılacağı gibi bu noktada sorun sadece enerji işçisinin sorunu değildir. Ülke çıkarları için mücadele, hangi örgütlülük içinde olursa olsun tüm işçilerin, memurların, işsizlerin, kısacası herkesin görevidir.

Konunun elbette sendikal hareket ve işçi hakları yönü de vardır. Ancak bu, enerji işçisi için ikinci plandadır. Çünkü, enerji işçisinin özel işveren ya da kamu işvereni gibi özel bir tercihi yoktur. Enerji işçisi özel ya da kamu, hangi sektörde çalışırsa çalışsın, haklarına sahip çıkacak örgütlü güce sahiptir.

Özel işverenler sendikasızlaştırmaya ya da işçi çıkarmaya yönelirse bu onların sorunu olacaktır. Çünkü enerji işçisinin devletine zarar vermemek için muhafaza ettiği soğukkanlılığı, özelleştirme sonrasında da devam ettireceğinin hiç bir garantisi yoktur.

Gelinen noktada elektrik dağıtım tesislerinin işletme hakkı devirleri ile ilgili olarak imtiyaz sözleşmeleri taraflarca imzalanmıştır. Dokuz medya kuruluşu ve ortakları, işlemlerin tamamlanması için uyum yasalarının çıkartılmasını beklemektedir. Hükümet elektrik dağıtım tesislerinin özelleştirilmesinin 2000 yılının ilk aylarında tamamlanmasını hedeflemektedir.

Enerji özelleştirmelerinde hükümet çok kararlıdır. Bu güne kadar çıkan engellerin ne pahasına olursa olsun birer birer aşılması da bunun kanıtıdır.

Biz enerji işkolunda örgütlü tek sendika olarak, hükümete "yeniden düşünün" çağrısı yapmayı bir görev sayıyor, "zararın neresinden dönülürse kardır" diyoruz. Duyarlılığımızın çoğalarak varlığını sürdüreceğinin de bilinmesini istiyoruz.

Ve hatırlatıyoruz. Türkiye'de özelleştirmeler kamuoyunun onay verdiği uygulamalar olmamıştır, olmayacaktır. Türkiye için özelleştirmeler şaibeli işlemlerdir. Her özelleştirme öncesinde ve sonrasında "kimlere çıkar sağlandı" diye sorulur, tartışmalar günlerce sürer.

Türkiye'de özelleştirmelerde uygulanan bazı yöntemlerin zaman zaman başbakanları ve kimi hükümet üyelerini de içine alan ciddi zaaflar sergilediği unutulmamalıdır. Ne yazık ki Türk özelleştirme tarihi sabıkalıdır ve bu sabıka hükümetlerin Türk halkına karşı ödeyeceği bir vebaldir.

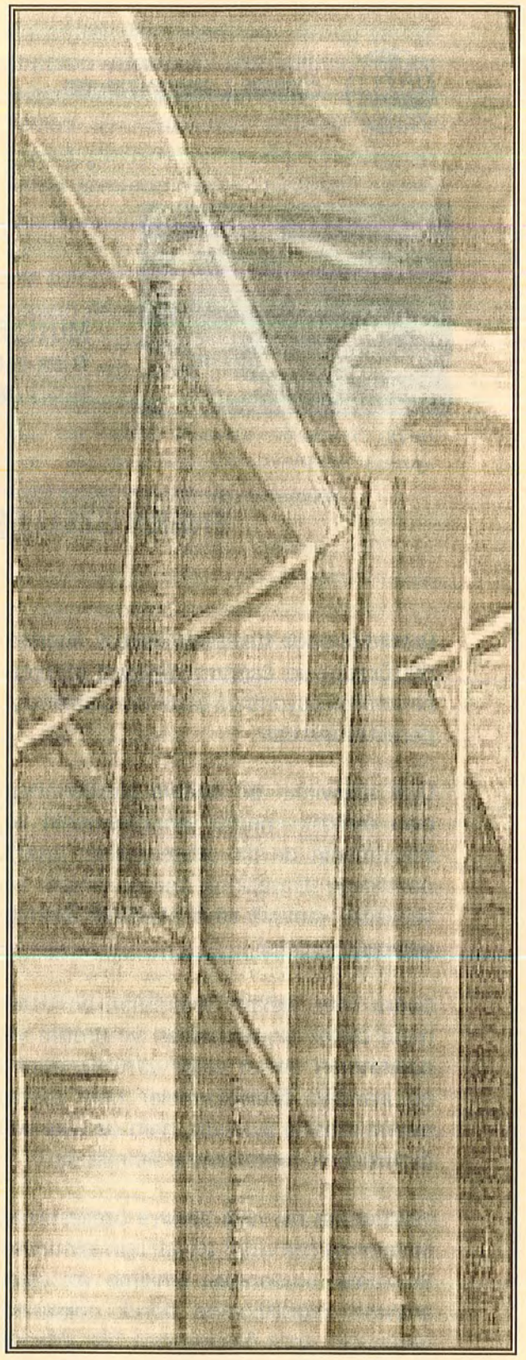

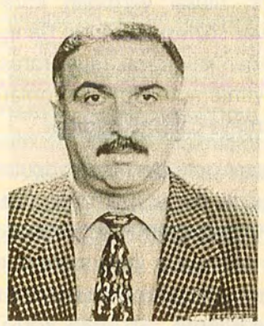

Ergin ALŞAN
SELÜLOZ-İŞ Genel Başkanı

ÖZELLEŞTİRME SOSYAL DEVLETİN ORTADAN KALDIRILMASI İÇİN ÇOKULUSLU ŞİRKETLERİN DAYATMASIDIR

1980'li yılların ortalarından itibaren büyük iddialarla ortaya atılan özelleştirme özellikle bizim gibi ülkelerde uluslararası finans kuruluşlarının dayatması haline gelmiş, ayrımsız tüm siyasi iktidarlar tarafından da vazgeçilemeyecek ulusal bir politika, bir devlet politikası haline getirilmek istenmiştir.

Özelleştirmeyi savunanlar, görüşlerini zaman zaman bilimsel görünümler altında özelleştirmeyle verimliliğin artacağı, piyasa ekonomisinin hakim olacağı, bütçe açıklarının kapatılacağı vb. iddialarına destekleyerek sunmaya çalışsalar da, bu iddiaların asılsızlığının ortaya çıkmasıyla birlikte ağız değiştirip, özelleştirmeye karşı çıkanları çağdışı "dinazorlar" olarak nitelendirmekten de kaçınmamışlardır.

Özelleştirme konusunda bu kadar çok söz söylenmesi, yayın yapılması elbette ki tesadüfi değildir.

Tarih boyunca kendi sınıfsal çıkarlarını topluma kabul ettirmek isteyenler, kendi çıkarlarına uygun olan eylemleri tüm toplumun çıkarınaymış gibi göstermeyi, bir başka anlatımla, toplumun gerçek çıkarlarını görmesini engellemeyi temel hedef olarak belirlemişlerdir.

Dikkat edin, ne zaman özel televizyonlarda SSK'da yaşanan olumsuzluklar, demiryollarında tren seferlerindeki aksamalar hepsinde üst üste yayınlanmaya başlarsa, hemen arkasından özelleştirme gündeme getirilmektedir. Bizim olan, bizlere hizmet etmek için var olan kurumlara, bu kurumları deforme ederek bu deformasyonu da tekrar bizlere sunarak kendi kuruluşlarımıza sahip çıkmamız engellenmek istenmektedir.

Özelleştirmeyi savunanların sık sık başvurdukları ve referans aldıkları bir kavram da *küreselleşmedir*. Özelleştirme küresel-

leşmenin nesnel, iradi olmayan, zorunlu bir sonucu olarak sunulmaktadır.

Dünyada küreselleşme adı altında mal ve hizmetlerin, özellikle de sermayenin hızla hareket etmesi, teknolojinin yardımıyla bir ülkeden diğerine hızla akması, üretimin küçük parçalara bölünerek daha küçük mekanlara doğru kayması bizim de yadsımadığımız gelişmelerdir.

Doğrudur; merkezi Londra'da olan bir firma daha ucuza mal olduğu için muhasebe işlemlerini Hindistan'a kaydırabilmekte, NIKE ayakkabıları reklam için ünlü bir basketbolcuya bir yılda ödediği parayla Endonezya'da 80 bin işçi çalıştırılabilmektedir. Teknoloji bunu olanaklı kılmaktadır.

Ne var ki, teknolojinin olanaklı kıldığı şey nesnel bir zorunluluk anlamına gelmemektedir. Bu nokta özelleştirmeyi savunanların gerçek yüzlerinin ortaya çıkması açısından önemli bir turnusol kağıdıdır.

Çokuluslu şirketlerin teknolojinin yarattığı bu olanağı kâra dönüştürebilmeleri için ucuz işgücüne, sınırsız pazarlara gereksinimleri vardır. Ucuz işgücünün önündeki en büyük engel sendikalar, sınırsız pazarın önündeki en büyük engel ise KİT'lerdir. Çokuluslu sermaye, ucuz işgücüne ulaşmak için güçlü sendikaların tasfiyesini, pazar için ise KİT'lerin ortadan kaldırılmasını istemektedir.

Bilindiği gibi iş güvencesinin bulunmadığı bizim gibi ülkelerde sendikaların ana gövdesini KİT'lerde çalışan işçiler oluşturmaktadır. KİT'lerin özelleştirilmesiyle hem pazar olanağına kavuşulacak hem de örgütlü işçi sınıfına büyük bir darbe indirilecektir. Bir taşla iki kuş.

Özelleştirmeyi savunanların önündeki en büyük engellerden birisi de anayasayla belirlenmiş olan sosyal devlet ilkesidir. Sosyal devlet ilkesi var olduğu sürece daha somut söylemek gerekirse, Anayasa'nın 2.,5. ve 47. maddeleri yürürlükte olduğu sürece, özelleştirmeye hukuki gerekçe bulmakta zorlanacaklarından, Anayasa'daki sosyal devlet ilkesini kadükleştirmek istemektedirler.

Bu yetmemekte, ulusal yargıdan korktukları için imtiyaz sözleşmelerinde Danıştay vizesini ortadan kaldırarak uluslararası tahkimi eski deyimle adli kapitülasyonları yeniden hortlatmaya çalışmaktadırlar.

Örnek vermek gerekirse Derince-Topçular arasında İstanbul'la Bursa'yı Körfez üzerinden bir köprüyle bağlama işi çokuluslu bir şirkete ihale edilmiştir. İhale şartlarına göre, Derince-Topçular arasındaki feribot seferleri özelleştirilerek, ücretler köprü geçit ücretlerinin %80'inin altında belirlenemeyecektir ve daha önemlisi Yalova-İzmit D-100 Karayolu, köprüye alternatif olmaması için genişletilemeyecek ve çıkacak hukuki sorunlar ise uluslararası tahkim yoluyla çözülecektir. Bir düşünün, D-100 yolunu vatandaşların, düşünen siyasi iktidarın genişletmesi halinde devlet vatandaşlarına yol hizmeti götürdüğü için uluslararası tahkim aracılığı ile çokuluslu şirketlere tazminat ödemek zorunda kalacaktır.

Dolayısıyla, özelleştirme ve özelleştirmeye bağlı politikaların hedefi sosyal devlet, ulusal yargı, sosyal devletin yürütmüş olduğu kamu hizmetleri ve giderekde ulus devlettir.

Bu hedefe ulaşabilmek için yıllarca KİT'lere bir çivi çakılmasına dahi izin vermeyerek, teknolojilerini eskiterek rekabetin dışına itenler; KİT'leri siyasal arpalığa dönüştürüp seçim kaybeden yandaşlarına ekmek kapısı yapanlar; KİT'lerin finansman sorunlarına kulaklarını tıkayıp onları piyasadan fahiş faiz oranlarıyla borç almaya itip, faiz batağına saplayanlar; hiç utanmadan sıkılmadan KİT'lerin verimsiz olduğundan, kamu açıklarına neden olduklarından söz edebilmektedirler.

İlginç olan ise, bir KİT'e özelleştirme yoluyla hakim olan firmanın, reklamlarında satın aldığı KİT'in ülkenin ekonomik bağımsızlığı için göstermiş olduğu inanılmaz performansı reklamlarında kullanmasıdır.

Avrupa'da Hitler faşizminin sosyal temelini 1929 ekonomik bunalımından sonra yaşanan kitlesel işsizlik oluşturmuş, Hitler faşizmi dünya halklarının II. Dünya Savaşı gibi bir vahşeti yaşamalarına yol açmıştır. Sosyal Devlet demokrasinin bir daha uç noktalara kaymasını engellemek, işsizlik, gelecek güvencesinin olmaması, insanın insan onuruna yakışır bir yaşam sürmesinin olanaksızlaşması gibi toplumsal hastalıklara karşı bir çare olarak üretilmiştir. Sosyal devlet, gelecek güvencesi, artan istihdam demokrasinin en büyük, güvencesidir. Tersinden söyleyecek olursak, Sosyal devletin yok olduğu yerde demokratik sistemi var etmek, yaşatmak olanaksızdır. Sosyal devleti sadece bir dilek, Anayasalarda yer alan kuru bir sözcük olmaktan çıkaran, sosyal devleti ete kemiğe büründüren en önemli güç devletin ekonomik eli olan KİT'lerdir. Bizlere özelleştirmeyi dayatanların kendi ülkelerinde ekonomide kamunun payının hala %30'ların altına düşmemiş olması hatta bazı ülkelerde %45'ler civarında bulunması, bizim için istediklerini kendileri için istemediklerinin de en büyük kanıtıdır. Kendi sistemlerini korumak için bizim gibi ülkeleri ateşin ağzına atmaya çalışmaktadırlar.

Bu oyun sadece bugün tezgahlanan bir oyun da değildir. Cumhuriyetin ilk kurduğu fabrikalardan olan SEKA'ların daha kuruluş aşamasında nasıl engellenmeye çalışıldığını, Atatürk şu sözlerle not düşerek göstermiştir.

"Çocuğum. Bana bu yapılan fabrikalarının işlemeyeceğini, memlekete dert olacağını, lüks ve fantaziden ileri gidemeyeceğini, açık-kapalı çok söyleyenler oldu. Bunlar içinde hala hükümette bakanlık sandalyesinde oturanlar var. En çok ve ısrarlı tenkitleri kağıt sanayiinde topladılar. Amma ben biliyorum ki, ötekilerden vazgeçilse bile bundan vazgeçilemez, Çünkü; BİR MEMLEKET KAĞIDINI KENDİ YAPMADIĞI ZAMAN ULUSAL KÜLTÜRÜNÜ YABANCI LÜTFUNA BAĞLAR. KAPİTÜLÂSYONLARIN EN TEHLİKELİSİ DE BUDUR ötekilerden önce bütün dikkat ve ilginizi kağıt sanayiinde toplayın."

Bugün ağızlarından Atatürk'ün adını düşürmeyenlerin onun tarihe düştüğü bu notu görmezlikten gelerek;

- Sendikaları yok etmek,
- Ülkeyi çokuluslu şirketlerin pazarı haline dönüştürmek,
- Sosyal devleti tasfiye ederek, kamu hizmeti kavramını yok etmek,
- Sosyal devleti ortadan kaldırmak için cumhuriyetin fabrikalarına saldırmalarını, özelleştirmeyi bir devlet politikası haline dönüştürmeye çalışmalarını nitelendirmekte, bu çabaya isim vermekte doğrusu zorlanıyorum.

Onların bu çabalarına gerekli cevabı ise gurur duyarak belirtmeliyim ki SEKA işçisi 35 günlük direnişiyle vermiş, Atatürk'ün tarihe düştüğü nota SEKA işçisi sahip çıkmış ve Cumhuriyet fabrikasını kapattırmamıştır.

Bizler biliyoruz ki, "yalan, kurdu kuzu yaparmış". Yalanlarıyla kuzu yapmaya çalıştıkları işçi sınıfı, birliğini sağlayarak Cumhuriyet fabrikalarına, ulus devlete sahip çıkarak, uluslararası tahkim adı altında adli kapitülasyonların yeniden hortlatılmasına izin vermeyecektir.

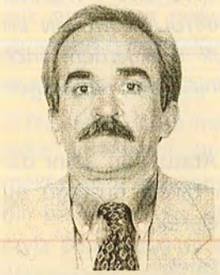

İsmail Hakkı ORTAKÖY
KESK Merkez Yürütme Kurulu Üyesi

KESK 1995

YENİ BİR ANAYASA

Anayasal tarihimiz yüzyılı aşkındır. Bu süre içinde beş anayasa yapılmıştır. Bütün anayasaların ve değişikliklerin temel özelliği, kimler tarafından ve nasıl hazırlandığına bağlı olarak içeriğinin şekillenmesidir. Aynı zamanda, ulusal ve uluslararası düzeyde yaşanılan dönemin özelliğini yansıtmasıdır. Diğer yandan anayasaların hazırlanış biçimi nasıl bir toplumsal ilişkiler tasavvur edildiğinin işaretidir. Buradan bakıldığında; ülkemiz anayasalarının temel özelliği toplumun tartışması, düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi ve böyle bir süreç sonunda belirlenmesinden ziyade baskıcı yönlerinin ağırlık taşımasıdır. Bu özelliğin, kendisi başlangıçtan itibaren Anayasaları tartışmalı hale getirmekte ve hazırlayanlar açısından da toplumsal tepkilerin yoğunlaştığı dönemlerde de savunmayı güçleştirmektedir.

Bu olgu, sonuçta; anayasa tartışmalarının sürekli gündemde kalmasına neden olmuştur. Ülkemizde de toplumsal yaşamızın son kırk yılı Anayasa tartışmalarıyla geçmiştir. Bunun nedeni ise; egemen siyaset anlayışı ve bu anlayışın temelinde yatan bireyi "kul" görme ve özgür yurttaş olarak benimsememe tutumudur. Böylece siyaset, belirli bir zümrenin işi olarak değerlendirilmekte ve toplumun ezici çoğunluğu siyaset dışı bırakılarak, siyasetten dışlanmaktadır.

Egemen siyaset anlayışının ikinci ve önemli özelliği birinciye bağlı olarak yöneten-yönetilen ikilemidir. Bu ise, birilerinin kendini yöneten, diğerlerini yönetilen görmesini getirmektedir. Siyasette düşüncenin ilk hareket noktası bu olunca; tabii ki yöneten(ler), topum adına düşünmekte, toplum adına karar vermekte toplum için en iyi şeyleri düşünmekte ve topluma rağmen toplum yönetilmektedir. Tüm bunlar devletin "bekası" ve geleceği için yapılmaktadır. Sonuçta; toplumun devleti değil, devletin toplumu (kulları) düşüncesi egemen olmaktadır.

Bu mantık; sınıfsal çelişkileri, kültür zenginliğini, inanç, kimlik, dil farklılıklarını gizlemekte ve örtmektedir.

Anayasal tarihimizde kimi Anayasaların (1961) görece özgürlükçü bir çerçeve çizmesi kimi Anayasaların (1982) yasaklayıcı özellikleri, egemen siyaset anlayışını ortadan kaldırmamaktadır.

Anayasa Nasıl Yapılmalıdır?

Bu soruya verilecek yanıt aynı zamanda "Nasıl bir Anayasa" sorununu da içerdiği gibi, topluma bakışımızın da ifadesidir. Böyle bir tartışma, toplumsal dokumuzu, duygumuzu, inancımızı ve bilincimizi açığa çıkartacaktır. Ayrıca, toplum için yurttaş olmanın ve birey, özne olarak sorumluluklarımızın dışa vurumu olacak, toplumsal gelişimimizin, gerçek demokrasinin gelişmesine set oluşturan egemen siyasal kültürü sarsacaktır.

Anayasaların, toplumda yaşayan değişik kesimlerinin, farklı düşüncelerin bir "sözleşme" veya "mutabakat" metni olduğu genel kabul gören bir düşüncedir. Bu duruma bağlı olarak bir Anayasa'nın hazırlanmasında tüm kesimler ve düşünceler kendini özgürce ifade edebilmeli ve özne olduğunu içselleştirebilmelidir. Bunun yöntemi, bir kısım uzmanları toplayarak, yönetenlerin çerçevesini çizdiği ve topluma dayattığı biçimde olamaz. Olamayacağına göre; öncelikle özgür bir tartışma ortamı yaratmanın kaçınılmazlığı kabul edilmelidir. Bu ise, evrensel insan hakları kurallarını, gerçek demokrasinin tüm kanallarının ve kurallarının işlerlik kazandırılacağının ön kabulünden hareketle her kesimin, kendini özne olarak gördüğü ve tartışmaya özgür bir şekilde katılabileceği koşulların yaratılabildiği oranda gerçekleşir.

Bu bağlamın Anayasa'nın hazırlanma sürecinin sağlıklı işletilmesi demokrasi kültürünün gelişmesini; toplumda, siyasette ve tüm kurumlarda yeniden yapılanmayı yaratacaktır.

Anayasa Özgürlükleri Kısıtlamamalı

Anayasa sıkça değiştirilen ve/veya sıkça yeniden düzenlenen özellikte değildir. Bazı istisnai durumlar olsa da geçmiş, bugün ve gelecek perspektifiyle hazırlanır. Bu anlamda, egemen yönelimlerinin göstergesidir. Bir başka deyişle, ülkeye yönelik gelecek tasarrufunu anayasalarda görmek mümkündür.

Bu durum, Anayasa'ların özgürlüklere yaklaşımı boyutuyla da değerlendirilmelidir. Evrensel insan haklarına, özgürlüklerine, hukuk normlarına uygunluğu içerip içermediği önemlidir. Normları tutturmada toplumun özgül durumu özgürlükleri kısıtlayıcı bir işlev görmemelidir. Esas olan, nasıl bir toplum, nasıl bir insan ve nasıl bir gelecek istemidir.

Bu noktadaki tercih, anayasaların özünü belirler, çok kimlikli, çok kültürlü, inançlı-dilli vb. bir toplumda birinin tercihi, diğerleri üzerinde baskıyı getirecektir. Kendi dilinden, kültüründen kimliğinden, inancından vazgeçirmeyi anayasal görev sayacaktır. Sınıflar açısından da durum aynıdır. Anayasada tek bir sınıfının istemlerinin yer alması diğer sınıf ve kesimlerin özgürlüklerini yasaklamayı kaçınılmaz kılacaktır. Bu ekseninde Anayasa, "mutabakat" metni özelliğinden yoksun olarak çatışmanın zeminini oluşturacaktır.

Ayrıca; yasama, yürütme ve yargı erkinin karşılıklı etkileşimi ve ilişkileri de bir başka sorundur. Kuvvetler ayrılığı mı yoksa erkin yürütmeye bırakılması mı? Çağdaş, yargı ve yasama özgürlüklerinin kısıtlandığı anayasal düzenlemeler çalışmanın bir

başka zeminini oluşturmaktadır. Bu nedenlerle Anayasa tartışmaları kesintisiz devam etmiştir.

3. Binyıla Girerken Yeni Bir Anayasa

12 Eylül Anayasası'nın toplumun ihtiyaçlarına yanıt vermediği her kesim ve görüş tarafından yüksek sesle ifadelendirilmektedir. Her boyutta bir demokratikleşmenin gereği vurgulanmaktadır.

12 Eylül Anayasası'nın temel özelliği, özgürlükleri alabildiğine daraltması ve kullanılmaz biçimde düzenlemesidir. Fakat sermaye kesimi ve onlar adına yönetenler; çalışan ve emekçi kesimlerin özgürlüklerini yasaklayan maddeleri korurken kendi taleplerini engelleyen maddeleri kaldırmaktadırlar.

Bu amaçla en son yapılan Anayasa değişiklikleri tam da uluslar arası / ulusötesi sermayenin istemlerine uygunluk taşımaktadır. Ulusötesi sermaye kendi alışkanlığı açısından değişiklikleri "demokratikleşme", "çağdaşlama" biçiminde nitelemektedir. Oysa yapılan değişiklikler (özelleştirme, tahkim, tarım ve hayvancılıkta sübvansiyon) bu ülkenin çalışanları ve emekçileri nezdinde ulusötesi sermayenin tahakkümünün pekiştirilmesidir.

Zaten mevcut anayasa, Sayın Halit Narin'in ifadesiyle "işçilerin anasını ağlatmak" için hazırlanmıştır. Çalışma yaşamına ilişkin yasa ve yönetmelikle düzenlenecek birçok konu Anayasa maddesi halindedir. Bu özelliğiyle dünyadaki ender anayasalardan biridir. Sendika ve üst kuruluşlarına yönetici olabilmek 10 yıl bilfiil işçi olarak çalışmaya bağlanmıştır. Grev özgürlüğü kısıtlanırken, insan hak ve özgürlüklerine aykırı olan lokavt, anayasa maddesi haline getirilmiştir.

Kamu emekçileri açısından da 1995'te yapılan değişikliklerle, imzalanan uluslararası sözleşmelere aykırı biçimde toplu sözleşme hakkı gaspedilmiş, toplu görüşme Anayasa maddesi haline getirilmiştir.

Anayasa'da kullanılan terminoloji, uluslararası çalışma örgütlerinin terminolojisine aykırıdır. Uluslararası terminolojide çalışanlar bir bütündür. İşçi kamu görevlisi vb. "çalışanlar" olarak ifadelendirilmektedir. Fakat anayasalarımız uluslararası anlaşmaları bir kenara bırakarak ve uluslararası normlara uygun bir düzenleme yapılması gerekiyor. Tam tersi yapılmaktadır. Böylece uluslararası taahütlerde "takiyye" tercih edilmektedir. Bu "takiyye" sermaye kesimi adına bilinçli yapılmaktadır. Böylece çalışanlar işçi, kamu görevlisi, sözleşmeli personel, geçici işçi vb. tanımlarla bölünmekte, ortak örgütlenmeleri, birleşik mücadele yürütmeleri engellenmeye çalışılmaktadır.

En önemlisi ve acı olanı, bu ülke insanlarının yıllardır özlemini çektikleri, uğruna mücadele yürüttükleri ve bu uğurda büyük bedeller ödedikleri hak ve özgürlüklerin "es" geçilmesidir. Bunun karşılığında ulusötesi sermayenin ve gelişmiş emperyalist kapitalist ülkelerin istemlerine uygun anayasalar ve değişiklerin yapılmasıdır. Kendi ülkesinin istem ve özlemleri atlanarak, yeni dünya düzeni mimarlarının işlemlerinin savunucuları durumuna düşülmesidir.

12 Mart döneminde yapılan değişiklikler (ki bunlardan birisi de kamu emekçilerinin sendikalaşmasıdır) ve 12 Eylül Anayasası'nın temel mantığı budur. Şu anda yapılanlar da bu doğrultudadır ki mevcut anayasa, sermayenin önermeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Yine aynı mantıkla ve yeni dünya düzenine sermaye adına eklemlenmek için değişiklikler

yapılmaktadır. Oysa yapılması gereken, 12 Eylül Anayasası'nı toptan bir kenara bırakılmak, yeni bir anayasa düzenlemektir.

Anayasa Özgürlükçü ve Demokratik Olmalı

Anayasalar evrensel insan hakları, özgürlükleri ve demokrasinin gelişmesini hedefleyen kısa, özlü metinlerdir.

Bir diğer önemli nokta; toplumsal gerçekliğimize ve gerçeklikleri kabullenen özellikler içermesidir. Bu bağlamda toplumun değişik kesim ve düşüncelerini kapsamasıdır.

Toplum çok kimlikli, kültürlü, inançlı ve dilli ise, bunların özgürce kullanımının kanallarını açmak ve bu durumu zenginlik kabul ederek karşılıklı birbirlerini etkilemesini ve kaynaşma zeminini geliştirmelidir.

Toplumsal yapı aynı zamanda sınıf ve katmanları içerir. Bu gerçekliğin üzerinden atlamak mümkün değildir. Bir sınıfın çıkarlarını başat alan bir anayasa yapmak mümkün değildir. Yapılsa da yaşamda karşılığı yoktur. İşçileri, kamu emekçilerini ve diğer emekçi kesimleri yok sayamayız. Çalışan kesimler arasında suni ayrımları ortadan kaldırmak ve sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımına özendirmek gerekir. Bu bağlamda çalışanlar arasındaki statü farklılıklarını kaldırarak, "çalışanlar" terimi anayasada yer almalıdır.

Tüm bunları bilen ve gören bir yerden;

- Yeni bir anayasa için özgür bir tartışma ortamı yaratılmalıdır.
- Her kesim düşüncesini özgürce ifade edebilmelidir.
- Evrensel normlar ve insanlık tarihinin birikimleri, haklar ve özgürlükler temel kriterler olarak kabul edilmelidir
- Detaya girmeyen, "ancak, fakat, lakin"lerle sınırlandırılmayan özgürlükçü-demokratik bir anayasa yapılmalıdır.

Ancak böyle bir anlayışla hazırlanacak bir Anayasa toplumsal mutabakatı yansıtır.

NOT: Bu yazı kişisel görüşlerim olup, konfederasyonumuzu bağlamamaktadır.

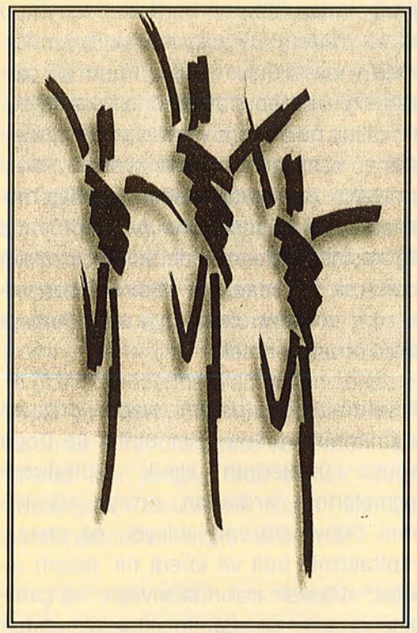

İlker DİLCAN
TÜMTİS Basın Uzmanı

İŞÇİ SINIFI İÇİNDE SAĞ VE SOL ANLAYIŞLAR

İşçi sınıfı, bir sınıf olarak tarih sahnesine çıktığı andan itibaren burjuvazi, her türlü yol ve yöntemi uygulayarak sınıfın mücadelesini bastırmaya çalıştı. Bunu gerçekleştirirken bazen şiddeti öne çıkardı, bazen bilinç bulanıklığı yaratıp sınıfı içinden bölme yöntemine ağırlık verdi. Hangi yöntemin öne çıkarılacağını, sınıflar mücadelesinde güç dengesi belirledi. Ama her koşulda işçi sınıfında bilinç çarpıklığı yaratacak bir ideolojik saldırıyı vazgeçilmez bir yöntem olarak uyguladı. Bunlara bir iki örnek verirsek;

Sosyalizmin bir sistem olarak ortadan kalkmasının ve Sovyetler Birliği ile Doğu Avrupa ülkelerinin klasik kapitalizme geçmelerinin ardından ortaya sürülen "Yeni Dünya Düzeni" anlayışı, öz olarak; "kapitalizmin adil ve ebedi bir sistem olduğu," "ülkeler arasında savaşlar ve çatışmaların yerini işbirliğinin aldığı ve refahın tüm dünya ülkelerine yayılması ile eşitsizliklerin ortadan kalkacağı", "işçi sınıfının artık eski niteliklerinde bir sınıf olmadığı, sınıf farklılıklarının ve aralarındaki mücadelenin de sona ermekte olduğu" vb. anti-sosyal tezlerle kendisini ifade etmekteydi.

Bu tek yanlı propaganda sürdürülürken kimi eski "sol" anlayışlar, tam bir uyum göstererek sınıf işbirliği çizgisine düşerek "Elveda Proletarya" dediler. Ama sınıflar nasıl bizim niyetimizin bir ürünü değil, üretim ilişkilerinin zorunlu bir sonucu olarak doğdularsa, yok oluşları da mevcut üretim ilişkilerinin yerini daha ileri bir biçime bırakması ile olanaklıdır. Olgular bunu doğruladı. Avrupa'nın göbeğinde işçi sınıfının özelleştirmelere, esnek çalışma uygulamasına ve sosyal hakların gaspı girişimlerine karşı mücadelesi, burjuvazinin üzerine "bir hayaletin gölgesi" gibi çöktü.

Tarih gösterdi ki, toplumsal sınıflar içinde en ilerici, en disiplinli ve toplumsal dönüşümün önderi olan sınıf, işçi sınıfıdır. Kendi sınıf bilincine varamaması, burjuvaziden etkilenmeleri, örgütsüzlük vb. faktörler, onun niteliklerini yeterince ortaya koymasını da engelleyebiliyor. Burada sorun; tek tek işkollarındaki ya da tek tek işletmelerdeki işçilerin nasıl bir ideolojik etki altında kaldıkları ve onlara yön veren anlayışın niteliğinde düğümlenmektedir.

Günümüzde "Sağ" ve "Sol" kavramları işçi sınıfı içinde de tartışılmaya ve gerçek nitelikleri ile yerli yerine konulmaya muhtaçtır. Öyle ki, bu kavramlar içeriklerinden boşaltılmış, çarpıtılmış ve birbirine karışmış bir görünümdedir. Bu durum yalnızca bizim ülkemize özgü de değildir. İngiltere'de işçilikle ilgisi yalnızca adından ibaret olan parti ve genel başkanı Blair'in büyük sermayeden yana işçi ve emekçilerin çıkarlarına aykırı özelleştirmeler, grev hakkındaki kısıtlamalar, vergi adaletsizlikleri, sosyal hakları kısıtlama amaçlı saldırılar, hak alma mücadelesine karşı tutumları vb. uygulamaları ile İngiliz işçi Partisi ne kadar 'Sol'dur? Ülkemizde CHP ve DSP de kendilerini siyasal yelpazenin 'sol'unda nitelemektedirler!

Klasik anlamıyla "Sağ"; mevcut düzeni savunan ve koruyan, "Sol" ise mevcut düzene karşı, daha ileri bir düzenden yana olan siyasal görüştür. Bu anlamıyla "sol" düşünce ilericiliği, demokrasiyi ve özgürlükleri temsil etmektedir. Bunun doğal sonucu da *emekten yana olmak* demektir. Oysa ülkemizdeki duruma baktığımızda pekçok aykırı olgularla karşılaşıyor ve sübjektif değerlendirmelerle de ayrımın bulanıklaştığını görüyoruz.

İşçi sınıfı içinde etkinlik güçleri çok farklı olmakla birlikle "sol" ve "sağ" akımlar mevcuttur. Sendikaların çoğunluğuna hakim olan düşünce biçimi "sağ" olarak adlandırdığımız bir düşünce yapısı iken, sorunlar karşısında takındıkları tutum da klasik tanımlamaya uygun olarak teslimiyetçi ve sermayenin çıkarlarına hizmet eden bir çizgidir. Kurulu düzene zarar gelmemesi, mevcut statükonun bozulmaması ve çoğu kez de tavizler vererek varlığını sürdürme tutumu bu kesimin temel çizgisi olageldi. Bunun en önemli etkeni ekonomik düzeyleri ve yaşam biçimleri ile sınıftan kopmuş olmalarında ve düzen partileri ile olan ilişkilerinde yatmaktadır. Burada bir ayrıntıya değinilmesi de zorunlu; şube yönetimleri düzeyinde, sağ düşünce etkisi altında kalmış ama yaşamıyla da işçilerden kopmamış, mücadelede istekli unsurlara ""sağcı" damgası vurularak soyutlanmaları sınıf hareketini zaafa uğratan bir başka yanlış eğilimdir. Onların bu nitelikleri gözlenerek mücadeleye katma uğraşı verilmeli ve bunun üzerinden politik yelpazedeki yerini belirlemesine olanak yaratılmalıdır.

Geçmişteki sol kesimlerin ağırlıklı bir bölümünün 'işçi sınıfının önderi olduğu' iddiasından yola çıkarak kendisini sınıfın yerine koyma hastalığı, bugün de bazı "sol" akımlarda varlığını sürdürmektedir. işçilerin o anki bilinç, örgütlülük, öne çıkan istemleri ve hazırlık gibi olguları gözetmeden sınıftan kopuşlarına yol açacak çok daha ileri mücadele biçimlerini işçilerin önüne koymakta ve bu gerçekçileşmeyince de sınıfa güvensizlik duygusu pekişmektedir. Bu ruh haliyle sınıfın eylemi yerine, politik yakınlığı olan unsurların eylemini temel alıp sınıftan kopuşa ve "öncü" mantığının egemen olduğu eylem biçimlerine yönelmektedir. Bu küçük burjuva ideolojik anlayış ve tutum, bazen de tam tersi tüm 'keskinliklerine' rağmen sınıfa güvensizliklerinin bir sonucu olarak -ki özde kendilerine olan güvensizliğin bir başka görünümüdür- uzlaşıcı ve tavizkar tutumlar içine düşmekte ve "bütünü kurtarmak için parçayı feda etmek" doğru önermesini kendilerini haklı kılmanın gerekçesi olarak kullanmaktadırlar.

Bir diğer "sol" eğilim ise söylemlerindeki sol temalara karşın uygulamalarda "sağ" siyasal görüşle çok fark olmayan bir tutum izlemektedir. Bu kesim de davranışlarını; "çalışma barışını korumak" ya da "işçiler hazır değil", "politik ortam uygun değil" vb. gerekçelerle haklı kılmaya çalışmaktadır.

Her iki 'sol' anlayış ve tutum işçilerden kopuşlarına yol açmakta, gibi işçilerin "sol" yapılanmalara ve sendikalara olan güvenleri giderek azalmaktadır.

Özgürlük ve demokrasi, örgütlü kitlelerin eseridir. Bu nedenle kelimenin gerçek içeriğiyle sol olan siyasal yapılanmaların önemli bir görevi; sermaye ve siyasal iktidarın saldırıları karşısında işçi sınıfının ana gövdesinin direngen bir tutum almasını sağlamak için en uygun yol ve araçları kullanmaktır. Bu görevin gerçekleşmesi; işçileri siyasal düşünce, dil, din, milliyet ve cins farkı gözetmeden emek eksenli mücadele içinde birleştirmek, sınıfı bölücü etkilenmeleri giderecek bir eğitimi sürekli kılmak ve çıkarlarının ortak olduğunu, toplumsal sınıflar karşıtlığı içinde göstermekle mümkün olabilir.

İşçilerin büyük bölümünün sağ siyasal etki altında olduğu ve kimilerinin de milliyetçi partilerle üyelik düzeyinde ilişkileri bulunduğu Ankara Şehirlerarası Terminal İşletmesi ile İngiliz şirketi ortaklığında Gebze'de kurulu Retrans işyerlerinde verilen mücadeleler bunun güzel bir örneğidir.

Grev kırıcılarının devreye sokulduğu, polisin sürekli müdahale ettiği, belediyenin bizzat grev kırıcılığına soyunduğu ve bir kısım düzen partisi aracılığıyla işçiler üzerinde baskıların oluşturulduğu AŞTİ'de 256 gün süren grev ancak işçilerin emek eksenli birliği ile başarıya ulaşmıştı.

Benzer durumların yaşandığı Retrans'ta ise sendikalaşma nedeniyle işten atılan 140 işçinin işyeri önündeki çadırlarda fiili direnişi 13 ay sürmüş, bu süre içinde 26'nın üzerinde toplu gözaltı yaşanmış, işçiler ve sendikacılar dövülmüş, gözaltına alınmış, haklarında davalar açılmış ve sonuçta fiilen kazanılan direniş, Yargıtay'ın; Retrans'ın başka işkolunda olduğu kararı ile kaybedilmişti. Sendikalaşma hedefi gerçekleşmese de işçiler, kurumları yaşayarak tanımış ve büyük bölümü sağ anlayıştan kopmuştu.

Bütün bunların üzerinden söylenecek şey; işçi sınıfı içindeki siyasal anlayışların değerlendirilmesi; kendilerini ne olarak nitelediklerinden çok, sınıfın çıkarlarını temel alan, kazanımlarını geliştiren, onları eğiten, birleştiren ve diğer emekçi kesimlerle ortak bir mücadelede birleşme zorunluluğunu kavratan; ama bunun ancak kendi iktidarları hedefi ile birleştirildiğinde özgürlük ve demokrasinin gerçekleşeceği düşüncesini oluşturan bir çalışma içinde bulunmak gerektiğidir. Kısacası halkımızın; "ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz" sözü, bu değerlendirmede temel olmalı.